សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច
Université Royale de Droit et des Sciences Economiques
Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្ម ក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

ស្រាវជ្រាវចាប់ពីថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២២ ដល់ថ្ងៃទី២៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២

ស្រាវជ្រាវដោយ
និស្សិតឈ្មោះ លោក. **ស៊ីន តូសហសក្តិ**

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ
លោក **ថោង ចន្ថា**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**
ជំនាន់ទី ២២

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៨
ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២២

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ខ្ញុំបាទឈ្មោះ **ស៊ីន តួសមហាសក្តិ** ជានិស្សិតបរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រនៃ **សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច** ដែលបានសរសេរសារណាលើប្រធានបទស្តីពី **ការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។**

ជាកិច្ចចាប់ផ្តើម ខ្ញុំបាទសូមធ្វើការថ្លែងអំណរគុណ និងដឹងគុណដ៏ក្រៃលែង និងសម្តែងនូវកត្តញ្ញូតាធម៌ចំពោះ **មាតា បិតា** ដែលបានផ្តល់កំណើត បីបាច់ថែរក្សាតាំងពីកុមារភាព ជួយផ្គត់ផ្គង់ ជ្រោមជ្រែង ឧបត្ថម្ភទាំងសម្ភារៈ និងថវិកាគ្រប់បែបយ៉ាង ព្រមទាំងជំរុញលើកទឹកចិត្តឲ្យខ្ញុំបានសិក្សាក្រេបយកនូវចំណេះដឹងដើម្បីក្លាយជាពលរដ្ឋល្អក្នុងសង្គម។

ខ្ញុំបាទក៏សូមថ្លែងអំណរគុណ និងធ្វើការសម្តែងការដឹងគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅចំពោះ៖

ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសាកលវិទ្យាធិការ សាកលវិទ្យាធិការរង និង**សាស្ត្រាចារ្យ** នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់ ដែលបានខិតខំដឹកនាំ គ្រប់គ្រង និងបង្ហាត់បង្រៀនក្នុងគោលបំណងបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស ដើម្បីជាសសរទ្រូងដ៏រឹងមាំរបស់ប្រទេសជាតិ និងជាកម្លាំងចលករក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិឲ្យកាន់តែមានភាពរីកចំរើនទៅមុខជាលំដាប់។

ជាពិសេសទៅទៀតនោះខ្ញុំបាទសូមធ្វើការថ្លែងអំណរគុណចំពោះលោកសាស្ត្រាចារ្យ **ថោង ចន្ត្រា** ដែលជាសាស្ត្រាចារ្យណែនាំក្នុងការស្រាវជ្រាវ ដោយលោកសាស្ត្រាចារ្យបានយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការពន្យល់ណែនាំ ផ្តល់ដំបូន្មានល្អៗ ផ្តល់វិធីសាស្ត្រក្នុងការស្រាវជ្រាវផ្សេងៗ និងផ្តល់នូវឯកសារសំខាន់ៗដើម្បីបំភ្លឺផ្លូវឲ្យការស្រាវជ្រាវប្រធានបទនេះបានកាន់តែល្អ។

ជាចុងបញ្ចប់ ខ្ញុំបាទសូមប្រសិទ្ធពរជ័យ សិរីសួស្តី វិបុលសុខ បវរមហាប្រសើរដល់លោកអ្នកមានគុណគណៈគ្រប់គ្រង មន្ត្រីរាជការ សាស្ត្រចារ្យទាំងអស់ សូមទទួលបានជោគជ័យគ្រប់ភារកិច្ច និងសុខភាពរឹងមាំព្រមទាំងជួបប្រទះនូវពុទ្ធពរទាំងបួនប្រការគឺ**អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ** កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ។

អារម្ភកថា

ដើម្បីបញ្ចប់ការសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រផ្នែកនីតិសាស្ត្រនៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ខ្ញុំបានជ្រើសរើសយកការសរសេរសារណាអំពីប្រធានបទដែលមានចំណងជើងថា **ការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ**។ ការសរសេរសារណាអំពីប្រធានបទខាងលើនេះគឺស្របពេលជាមួយនឹងដំណាក់កាលនៃការរីករាលដាលជំងឺកូវីដ-១៩ ដែលជាដំណាក់កាលមួយធ្វើឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរនូវបរិបទខ្លះៗក្នុងការរស់នៅ សិក្សា ស្រាវជ្រាវ ដោយមានការរាំងស្ទះខ្លះៗដល់ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពធនធានមនុស្សផងដែរ។

ចំពោះការលើកឡើងនូវប្រធានបទសម្រាប់ការសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សា គឺធ្វើឡើងក្នុងគោលដៅដើម្បីស្វែងយល់ឲ្យបានស៊ីជម្រៅពីបែបបទ និងនីតិវិធីក្នុងការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅពីការប្រើប្រាស់យុត្តាធិការរបស់តុលាការព្រោះបច្ចុប្បន្នវិស័យពាណិជ្ជកម្មគឺជាវិស័យស្នូលមួយ សម្រាប់សេដ្ឋកិច្ចប្រទេសជាតិទាំងមូល។ ម៉្យាងទៀតសារណានេះនឹងក្លាយជាមេរៀនមួយសម្រាប់ខ្ញុំ ក្នុងការស្វែងយល់បន្ថែមអំពីខ្លឹមសារនៃប្រធានបទសម្រាប់យកទៅអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពខ្លួននាពេលអនាគត និងទុកជាស្នាដៃមួយសម្រាប់និស្សិតជំនាន់ក្រោយក្នុងការស្រាវជ្រាវអំពីប្រធានបទនេះនេះ ឲ្យបានយល់ដឹងអំពីយន្តនៃការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។

ទន្ទឹមនឹងនោះផងដែរ ចំពោះការតាក់តែងចងក្រងសារណាមួយនេះឡើង គឺចៀសមិនផុតអំពីចន្លោះខ្វះខាតទាំងផ្នែកអត្ថន័យ និងខ្លឹមសារក៏ដូចជាពាក្យពេចន៍ ដែលក្នុងនាមខ្ញុំបាទជាម្ចាស់ស្នាដៃសូមអធ្យាស្រ័យនូវកង្វះខាតបច្ចេកទេសទាំងឡាយដែលកើតឡើងដោយអចេតនា និងរីករាយរង់ចាំទទួលយករាល់មតិ និងការរិះគន់ក្នុងន័យស្ថាបនាពីសំណាក់មិត្តនិស្សិត អ្នកស្រាវជ្រាវ និងសាស្ត្រាចារ្យទាំងអស់ ដើម្បីជាគតិក្នុងការកែលម្អ និងពង្រឹងសមត្ថភាពស្រាវជ្រាវបន្ថែមដើម្បីធ្វើឲ្យខ្លឹមសារនៃសារណានេះកាន់តែមានគុណភាព និងការចាប់អារម្មណ៍នាពេលខាងមុខទៀត។

ជាចុងក្រោយខ្ញុំសង្ឃឹមថាសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាស្តីពី **ការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ** នេះនឹងក្លាយទៅជាស្នាដៃមួយដែលមានការទទួលស្គាល់ និងឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការរបស់អ្នកវិជ្ជាជីវៈ និងភាគីពាក់ព័ន្ធនានាដែលស្ថិតក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅនៃការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

១.១. ការកកើតនៃការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ៤

១.២. និយមន័យ ៤

១.៣. លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តក្នុងការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្ម ៥

១.៣.១ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តជាតិ ៥

១.៣.២ លិខិតបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ៨

ជំពូកទី២

ដំណោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

២.១. គោលការណ៍ទូទៅនៃការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្ម ១០

២.២. ការចរចា ១១

២.២.១ ដំណាក់កាលត្រៀម ១២

២.២.២ ដំណាក់កាលផ្តើម ១៣

២.២.៣ ដំណាក់កាលព័ត៌មាន ១៣

២.២.៤ ដំណាក់កាលបែកចែក/ផ្អែកលើផលប្រយោជន៍ ១៣

២.២.៥ ដំណាក់កាលបញ្ចប់ ១៣

២.៣. សន្ធានកម្ម ១៤

២.៣.១ ការផ្តួចផ្តើមសន្ធានកម្ម ១៤

២.៣.២ ការជ្រើសរើស និងតួនាទីរបស់សន្ធានការី ១៥

២.៣.៣ ការផ្តល់ព័ត៌មានដល់សន្ធានការី ១៦

២.៣.៤ ការបើកកិច្ចប្រជុំ និងដោះស្រាយបញ្ហាទូទៅ ១៦
២.៣.៥ ការបិទកិច្ចប្រជុំ ១៧
២.៤ មជ្ឈត្តការ ១៨
២.៤.១ ប្រភេទផ្សេងៗនៃមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម ១៩
២.៤.២ មជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា ២០
២.៤.៣ ការផ្តួចផ្តើមដំណើរការមជ្ឈត្តការ ២១

ជំពូកទី៣

ដំណើរការនីតិវិធីរបស់មជ្ឈត្តកម្មពាណិជ្ជកម្ម

៣.១ ការជ្រើសរើស និងការជំទាស់ទៅនឹងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ២៣
៣.១.១ សមាសភាពនៃវេទិកាមជ្ឈត្តការ ២៤
៣.១.២ ការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ២៧
៣.១.៣ ការជំនួសមជ្ឈត្តករ ២៨
៣.១.៤ ការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តការ ២៨
៣.២. ដំណើរការមុនសវនាការ ២៩
៣.២.១ វិធានស្តីពីនីតិវិធី ២៩
៣.២.២ ទីកន្លែងមជ្ឈត្តការ ២៩
៣.២.៣ ភាសាផ្លូវការក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ៣០
៣.២.៤ វិធានការបណ្តោះអាសន្ន ៣០
៣.៣. សវនាការមជ្ឈត្តការ ៣១
៣.៤ ការចេញសេចក្តីសម្រេច ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ៣១
៣.៥ ការប្តឹងទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ៣២
សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៣៥
ឯកសារយោង ....
ឧបសម្ព័ន្ធ ....

សេចក្តីផ្តើម

សេចក្តីផ្តើម

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាជាប្រទេសស្ថិតនៅភាគអាគ្នេយ៍នៃទ្វីបអាស៊ី ដែលមានប្រវត្តិជាយូរលង់ណាស់មកហើយ។ កម្ពុជាទទួលបានឯករាជ្យជាតិពេញលេញនៅឆ្នាំ១៩៥៣ ដោយកម្ពុជាស្ថិតក្រោមអាណានិគមបារាំងរយៈពេល៩០ឆ្នាំ។ ក្រោយទទួលបានឯករាជ្យ កម្ពុជាចាប់ផ្តើមបញ្ញត្តិលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងៗដើម្បីធ្វើការគ្រប់គ្រងប្រទេសជាតិ ប៉ុន្តែបែបបទនៃការគ្រប់គ្រងប្រទេសពីសម័យកាលទៅសម័យកាលមួយមានលក្ខណៈខុសប្លែកពីគ្នា។ បច្ចុប្បន្ននេះដោយព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជាប្រទេសដែលកំពុងប្រកាន់យករបបរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ព្រះមហាក្សត្រកម្ពុជាទ្រង់គ្រងរាជសម្បត្តិ ប៉ុន្តែទ្រង់មិនកាន់អំណាចឡើយ[1] ដោយអំណាចទាំងអស់ជារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ប្រជាពលរដ្ឋប្រើអំណាចរបស់ខ្លួនតាមរយៈរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា រាជរដ្ឋាភិបាល និងសាលាជម្រះក្តី[2]។

ក្រោមការខិតខំប្រឹងប្រែងដឹកនាំពីសំណាក់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា យើងមើលឃើញថាវិស័យសេដ្ឋកិច្ចរបស់កម្ពុជាពិតជាមានការរីកលូតលាស់ពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ។ ក្នុងនោះផងដែរវិស័យពាណិជ្ជកម្ម ដែលជាវិស័យស្នូលសំខាន់ក្នុងការទ្រទ្រង់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ក៏មានការកើនឡើងជាលំដាប់។ តាមរបាយការណ៍របស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្មប្រចាំឆ្នាំ២០២០ បានបង្ហាញថាពាណិជ្ជកម្មរវាងប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសជាសមាជិកអាស៊ានមានទំហំពាណិជ្ជកម្មខ្ពស់បំផុតដែលមានចំនួន ១១,៣ ពាន់លានដុល្លារ នេះគឺជាការកើនឡើង ២២,៤ ភាគរយបើប្រៀបធៀបនឹងតួលេខដែលបានកត់ត្រាក្នុងឆ្នាំ ២០១៩ ដោយមានប្រទេសថៃ និងវៀតណាមជាដៃគូពាណិជ្ជកម្មធំបំផុត។[3] ការកើនឡើងនេះបានបង្ហាញថាកម្ពុជាមានទំនាក់ទំនងល្អជាមួយប្រទេសផ្សេងៗ ដោយកម្ពុជាមានសុខសន្តិភាពពេញលេញជាហេតុធ្វើឲ្យមានការទាក់ទាញនូវពាណិជ្ជករទាំងតូច ធំ រួមមានទាំងពាណិជ្ជករជាតិ និងអន្តរជាតិមកធ្វើពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ។ ដៃគូពាណិជ្ជកម្មសំខាន់ៗរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមានដូចជាបណ្តាប្រទេសអាស៊ាន ចិន អាមេរិក និងសហភាពអឺរ៉ុប ដែលបានដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា។[4] ទោះបីជាមានការរីករាលដាលនូវជំងឺកូវីដ-១៩ ដែលជាជំងឺដែលធ្វើឲ្យសកលលោកមានភាពស្មុគស្មាញ និងធ្វើឲ្យមានការប៉ះពាល់ដល់សេដ្ឋកិច្ចរៀងៗខ្លួនក៏លំហូរចូលនៃការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសមកកាន់កម្ពុជានៅតែមានភាពរឹងមាំ[5]។

---

[1] មាត្រា៧ វាក្យខណ្ឌ១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣។

[2] មាត្រា៥១ វាក្យខណ្ឌ៣ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣។

[3] ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម "របាយការណ៍បូកសរុបលទ្ធផលការងារពាណិជ្ជកម្មឆ្នាំ២០២០ និងទិសដៅការងារពាណិជ្ជកម្ម ឆ្នាំ២០២១" https://opendevelopmentcambodia.net/km/topics/trade/#ref-155395-4

[4] ដូចមុន។

[5] គេហទំព័រ ធនាគារពិភពលោក https://www.worldbank.org/km/country/cambodia/publication/cambodia-country-economic-update-june-2021-cambodia-s-economy-recovering-but-uncertainties-remain

ទន្ទឹមនឹងការរីកលូតលាស់ក្នុងវិស័យផ្សេងៗក៏ដូចជាវិស័យពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា ការកើតឡើងនៃវិវាទក៏មានការរីកដុះដាលដែលមិនអាចចៀសផុតបានរវាងពាណិជ្ជករម្នាក់ ទៅពាណិជ្ជករម្នាក់ ឬរវាងពាណិជ្ជករជាតិ និងពាណិជ្ជករអន្តរជាតិ និងភាគីពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត។ នៅពេលដែលមានវិវាទកើតឡើង ពួកគេតែងតែស្វះស្វែងរកនូវដំណោះស្រាយសម្រាប់ធ្វើការដោះស្រាយវិវាទរបស់ខ្លួនឲ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងឆាប់រហ័សទាន់ពេលវេលា។ ការដោះស្រាយវិវាទនីមួយៗក៏មាននូវវិធីសាស្ត្រខុសៗគ្នាទៅតាមប្រភេទនៃវិវាទ ដែលការដោះស្រាយវិវាទនោះបានបែងចែកជាពីរសណ្ឋានគឺការដោះស្រាយតាមប្រព័ន្ធតុលាការ និងការដោះស្រាយក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។

យោងតាមស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ន ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជាកំពុងតែមានការវិវត្តន៍រីកចម្រើនពីមួយកម្រិតទៅមួយកម្រិត ស្របពេលដែលកំណើននៃវិវាទក៏មានការកើនឡើងដែរ ក្នុងនោះវិវាទពាណិជ្ជកម្មក៏មានការកើនឡើងគួរឲ្យកត់សម្គាល់ផងដែរ។ ក្នុងវិវាទពាណិជ្ជកម្មតម្រូវការចំបងរបស់គូភាគីនៃវិវាទគឺចង់ទទួលបានសិទ្ធិរបស់ខ្លួន និងចង់រួចផុតពីការរំលោភបំពានរបស់ភាគីជម្លោះ ស្របពេលដែលវិវាទពាណិជ្ជកម្មមានច្រើន ជាហេតុធ្វើឲ្យការដោះស្រាយវិវាទតាមប្រព័ន្ធតុលាការមានភាពស្មុគស្មាញ ចំណាយពេលវេលាយូរទាំងមុនពេលសវនាការ និងក្នុងពេលសវនាការ ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យមានផលពិបាកសម្រាប់ភាគីជម្លោះ ឬភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត ដូចជាធ្វើឲ្យមានការខាតបង់នូវប្រយោជន៍ ពេលវេលា និងថវិកាផងដែរ។ ការលំបាកទាំងនេះជាចំណែកមួយឈានដល់ការជ្រើសរើសយកការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ដែលបានក្លាយជាជម្រើសដ៏ល្អមួយសម្រាប់គូភាគីក្នុងការបញ្ចប់វិវាទ។ ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការមានទម្រង់ជាការចរចា ការសម្រុះសម្រួល ឬសន្ធានកម្ម និងមជ្ឈត្តកម្មជាដើម។ នារយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះគេសង្កេតឃើញថា ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការបានបង្ហាញថាមជ្ឈត្តការគឺជាមធ្យោបាយមួយដែលមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការដោះស្រាយវិវាទឯកជន ថែមទាំងរក្សាបាននូវការសម្ងាត់ ចំណាយពេលតិច(ឆាប់រហ័ស) ចំណាយប្រាក់តិច(សន្សំសំចៃ) និងអាចបត់បែនបានតាមការព្រមព្រៀងរបស់គូភាគីវិវាទ។[6] ចំណែកឯសន្ធានកម្ម និងការសម្រុះសម្រួលជាយន្តការដែលមានលក្ខណៈក្រៅផ្លូវការ។[7] ជារួមមកការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការដែលគូភាគីវិវាទអាចជឿជាក់បាន និងមានការទទួលស្គាល់ពីសំណាក់ស្ថាប័នតុលាការ គឺមានតែជ្រើសយកយន្តការមជ្ឈត្តការ ជាពិសេសគឺក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្មតែម្តង។

[6] គេហទំព័រ ប្រព័ន្ធតុលាការនៃរដ្ឋហាវ៉ៃ។ https://www.courts.state.hi.us/services/alternative_dispute/advantages_of_adr#:~:text=They%20are%20flexible%2C%20cost%2Defficient,the%20terms%20of%20their%20settlement.

[7] ឯកសារស្តីពី មូលដ្ឋានគ្រឹះនៃច្បាប់ពាណិជ្ជកម្ម របស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងធនាគារអភិវឌ្ឍអាស៊ី ជំពូក៤។

ដូច្នេះដើម្បីជាមធ្យោបាយក្នុងការយល់ដឹង ពីការដោះស្រាយពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការឲ្យកាន់តែច្បាស់ នៅក្នុងប្រធានបទសារណានេះហ្នឹងមានលេចឡើងនូវសំណួរគតិយុត្តមួយចំនួនដូចជា៖

- អ្វីទៅជាការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ?
- តើមាននីតិវិធីដូចម្ដេចអ្វីខ្លះ ក្នុងការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ?
- តើដំណើរការនៃការដោះស្រាយវិវាទមានលក្ខណៈដូចម្ដេចខ្លះ?

ដើម្បីបកស្រាយនូវសំណួរគតិយុត្តខាងលើនេះ និងសំណួរផ្សេងៗទៀតដែលមានក្នុងប្រធានបទនេះ ខ្ញុំបាទសូមបែងចែកប្រធានបទនេះជាបីជំពូកសំខាន់ៗគឺ **សញ្ញាណទូទៅនៃការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ**(**ជំពូកទី១**) **ដំណោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ**(**ជំពូកទី២**) **ដំណើរការនីតិវិធីរបស់មជ្ឈត្តកម្មពាណិជ្ជកម្ម**(**ជំពូកទី៣**)។

ជំពូកទី១
សញ្ញាណទូទៅនៃការដោះស្រាយ
វិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

ជំពូកទី១
សញ្ញាណទូទៅនៃការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

១.១. ការកកើតនៃការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

ជាប្រវត្តិសាស្ត្រការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងការដោះស្រាយវិវាទរវាងពាណិជ្ជករមជ្ឈិមសម័យនៅក្នុងទីផ្សារបណ្ដោះអាសន្ន ទីផ្សារនានាក្នុងប្រទេសអង់គ្លេស ទ្វីបអឺរ៉ុប និងនៅក្នុងពាណិជ្ជកម្មសមុទ្រមេឌីទែរ៉ាណេ និងសមុទ្របាល់ទិក។ មានប្រភពខ្លះទៀតបានកត់ត្រាថាការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការមានប្រវត្តិជាយូរលង់ណាស់មកហើយតាំងពីក្រិចសម័យបុរាណ និងត្រូវបានកត់ត្រាក្នុងព្រះគម្ពីរប៊ីប្ល៍របស់សាសនាគ្រីស្ត។[8] មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មទំនើបត្រូវបានបង្កើតឡើង ជាលើកដំបូងនៅទ្វីបអឺរ៉ុបក្នុងយុគមជ្ឈឹមសម័យ[9] ដូច្នេះវិវាទនានាត្រូវដោះស្រាយឲ្យបានឆាប់រហ័ស និងជិតទីកន្លែងធ្វើជំនួញនោះ ហើយពេលនោះតុលាការមិនអាចដោះស្រាយវិវាទឆាប់រហ័សទេ ហើយក៏គ្មានចំណេះដឹងពីបទដ្ឋានពាណិជ្ជកម្មរបស់អាជីវករដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីសម្រួលទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មដល់ភាគីដែលមកពីប្រទេសខុសគ្នា និងមានវប្បធម៌ផ្សេងៗគ្នាដែរ។ ជាញឹកញាប់ពាណិជ្ជករត្រូវធ្វើដំណើរយ៉ាងឆ្ងាយដើម្បីធ្វើជំនួញ ហើយចំណាយក្នុងការធ្វើដំណើរក៏ថ្លៃ ហើយតែងជួបប្រទះនឹងគ្រោះថ្នាក់ជាច្រើន។ ដោយសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការនៅមានកម្រិតពាណិជ្ជករបានបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តការជាលក្ខណៈឯកជនដើម្បីដោះស្រាយវិវាទយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាព ដោយប្រើប្រាស់អ្នកជំនាញពាណិជ្ជកម្មនិងបទដ្ឋានពាណិជ្ជកម្ម។ នៅសតវត្សរ៍ទី២០ដោយសារកំណើនសំណុំរឿងក្ដីតុលាការនៃប្រទេសជាច្រើន បានចាប់ផ្ដើមចាត់ទុកមជ្ឈត្តការជាវិធីសាស្ត្រស្របច្បាប់មួយក្នុងការដោះស្រាយវិវាទ និងមានប្រភេទដោះស្រាយជាច្រើនទៀតដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់។[10]

១.២. និយមន័យ

ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ គឺសំដៅដល់ការដោះស្រាយវិវាទទាំងឡាយណាដែលមិនប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធយុត្តាធិការ មិនប្រើប្រាស់នូវនីតិវិធីតុលាការ និងមិនឆ្លងកាត់អជ្ញាគតិ។ ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការជាជម្រើសដ៏ល្អប្រសើររបស់គូភាគីវិវាទដែលបានឯកភាពគ្នាធ្វើការដោះស្រាយវិវាទដោយមិនចូលតុលាការ ឬមុននឹងចូលទៅតុលាការ។ វាជាការដោះស្រាយវិវាទរបស់គូភាគីវិវាទដោយមិនឆ្លងកាត់តុលាការ ហើយទាមទារឲ្យគូភាគីត្រូវតែព្យាយាមដោះស្រាយដោយសន្តិវិធីដើម្បីទទួលបានជោគជ័យ ប៉ុន្តែវិធីសាស្ត្រនេះ

[8] ស្ទីវិន បែនណែត,″ មជ្ឈត្តការទស្សនទានសំខាន់ៗ″ ឆ្នាំ២០០២។
[9] សារ៉ា រ៉ូដល ខូល និង គ្រីស្ទីន អ៊ែម ប្លែងឃ្លី ,″មជ្ឈត្តការ សៀវភៅណែនាំដោះស្រាយវិវាទ″ ឆ្នាំ២០០៥ ទំព័រ៣១៨-៣៥០។
[10] លឹម រត្នធីតា, ″ មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា″ ឆ្នាំ២០២០ ទំព័រ៧៦។

មិនមែនជាជម្រើសចុងក្រោយបង្អស់របស់គូភាគីវិវាទឡើយ ព្រោះគូភាគីវិវាទអាចធ្វើការជ្រើសរើសនូវការដោះស្រាយវិវាទតាមផ្លូវតុលាការដោយផ្ទាល់ ឬបន្ទាប់ពីការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការមិនទទួលបានជោគជ័យ។ ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការប្រមូលផ្តុំជាច្រើនទម្រង់នៃវិធីដោះស្រាយវិវាទ ដែលមួយចំនួនមានលក្ខណៈសាមញ្ញ និងខ្លះទៀតមានលក្ខណៈថ្មីប្លែក។ បែបបទនៃការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការដែលពេញនិយមជាងគេនៅជុំវិញពិភពលោករួមមានការចរចា សន្ទានកម្ម និងមជ្ឈត្តការ។ ដំណើរការទាំងនេះជាទូទៅមានលក្ខណៈសម្ងាត់ មិនសូវផ្លូវការ និងមិនសូវតានតឹងដូចដំណើរការតុលាការបែបប្រពៃណីនោះទេ។

ពាក្យពាណិជ្ជកម្មត្រូវបានបកស្រាយឲ្យបានទូលំទូលាយ ដើម្បីគ្របដណ្តប់លើធុរកិច្ចដែលមានប្រភេទជាពាណិជ្ជកម្ម ទោះបីជាមានកិច្ចសន្យា ឬគ្មានកិច្ចសន្យាក្តី។ ធុរៈកិច្ចដែលមានប្រទេសជាពាណិជ្ជកម្មជាអាទិ៍ៈ កិច្ចការជំនួញដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ ឬការផ្លាស់ប្តូរទំនិញ ឬសេវាផ្សេងៗ កិច្ចព្រមព្រៀងនៃការចែកចាយតំណាង ឬទីភ្នាក់ងារពាណិជ្ជកម្ម ការទិញ-លក់គណនីក្រុមហ៊ុន ការជួលទីតាំង ឬសម្ភារៈ វត្ថុ ការងារស្ថាបនា ការពិគ្រោះយោបល់ វិស្វកម្ម ការចេញអជ្ញាប័ណ្ណ ការវិនិយោគទុន ការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុ ការធ្វើអាជីវកម្មធនាគារ ការធានារ៉ាប់រង កិច្ចព្រមព្រៀងអាជីវកម្ម សម្បទាន ក្រុមហ៊ុនចម្រុះ និងប្រភេទផ្សេងទៀតនៃសហប្រតិបត្តិការឧស្សាហកម្ម ឬពាណិជ្ជកម្ម និងការដឹកជញ្ជូនទំនិញ ឬអ្នកដំណើរតាមផ្លូវអាកាស ផ្លូវទឹក ផ្លូវគោក។[11] ម៉្យាងទៀតពាណិជ្ជកម្មសំដៅដល់ទំនាក់ទំនងដែលទាក់ទងទៅនឹងពាណិជ្ជកម្មដូចជាការធ្វើជំនួញ ឬសកម្មភាពអាជីវកម្មទូទៅរបស់មនុស្សម្នាក់ ទៅមនុស្សម្នាក់ ឬច្រើននាក់។ នៅក្នុងវិស័យវិនិយោគ ពាក្យពាណិជ្ជកម្មត្រូវបានប្រើដើម្បីសំដៅលើការជួញដូរពាណិជ្ជកម្ម ឬអង្គភាពដែលចូលរួមក្នុងសកម្មភាពអាជីវកម្មនៅក្នុងទីផ្សារ។[12]

១.៣. លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តក្នុងការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្ម

ដើម្បីធ្វើការដោះស្រាយវិវាទនីមួយៗបានជាការពិតណាស់ត្រូវមានលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងៗ ដើម្បីដោះស្រាយឲ្យមានភាពងាយស្រួល និងមានអំណះអំណាងត្រឹមត្រូវ។ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តក្នុងការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មរួមមានលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តជាតិ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តអន្តរជាតិផងដែរ។

១.៣.១ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តជាតិ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានបញ្ញត្តិបទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងៗ ក្នុងការគ្រប់គ្រងរដ្ឋប្រកបទៅដោយវឌ្ឍនភាពល្អប្រសើរ ហើយបទដ្ឋានគតិយុត្តខ្លះអាចយកមកប្រើប្រាស់ ក្នុងការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការផងដែរដូចជាៈ

[11] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្ទែកពាណិជ្ជកម្ម២០០៦ មាត្រា២។

[12] គេហទំព័រ Investopedia https://www.investopedia.com/terms/c/commercial.asp

- ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ
- ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី
- ក្រមរដ្ឋប្បវេណី
- ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម
- វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា។

ក.ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានអនុម័តដោយរដ្ឋសភា និងបានប្រកាសឲ្យប្រើនៅថ្ងៃទី១០ សីហា ២០០៧ ដែលនៅក្នុងក្រមនេះបានចែងពីវិធានគតិយុត្តមួយចំនួនពាក់ពន្ធ័នឹងការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។ ក្រមនេះបានចែងក្នុងមាត្រា៨បានបញ្ញត្តិថា "មូលហេតុផ្សេងទៀតនៃការរលត់បណ្តឹងអជ្ញាកាលណាច្បាប់ដោយជាក់លាក់ នោះបណ្តឹងអជ្ញាក៏អាចរលត់បានដែរៈ

១-ដោយការសម្របសម្រួលជាមួយរដ្ឋ។

២-ដោយការដកបណ្តឹង នៅក្នុងករណីដែលពាក្យប្តឹងនេះជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់នៃការចោទប្រកាន់ជាបទព្រហ្មទណ្ឌ។

៣-ដោយការបង់ប្រាក់ពិន័យសរុប ឬប្រាក់ពិន័យសម្របសម្រួល។" [13] ត្រង់ចំនុចនេះមានពាក់ពន្ធ័នឹងការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការត្រង់ថានៅពេលដែលភាគីជ្រើសរើសការដោះស្រាយក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ពួកគេក៏អាចទាមទារសំណង ការខូចខាតពីភាគីម្ខាងទៀតបានផងដែរ។ លើសពីនេះទៅទៀត មាត្រា៥៥៦ស្តីពី (មូលហេតុនៃការប្តឹងជិតចិត្តចៅក្រមអាសនៈ) ត្រង់កថាខណ្ឌទី២ វាក្យខណ្ឌទី៧ ដោយប្រើពាក្យថា "មជ្ឈត្តករ" ដែលជាបុគ្គលស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទមួយ នៃប្រភេទទាំងបីរបស់ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ គឺមជ្ឈត្តការ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។[14]

ខ. ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី

ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានអនុម័តដោយរដ្ឋសភាបានប្រកាសឲ្យប្រើនៅថ្ងៃទី៦ កក្កដា ២០០៦។ ក្រមនេះបានចែងក្នុងមាត្រា ៩៧ ស្តីពីការសាកល្បងផ្សះផ្សា បានបញ្ញត្តិថា "តុលាការអាចសាកល្បងធ្វើការផ្សះផ្សាបាន ទោះបីជាបណ្តឹងស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់កាលណាក៏ដោយ" [15] ។ ហើយមាត្រា ១០៤ ស្តីពីការសាកល្បងផ្សះផ្សានៅក្នុងនីតិវិធីត្រៀមសម្រាប់ការត្រៀមទាញហេតុផលផ្ទាល់មាត់ បានបញ្ញត្តិថា "នៅក្នុងនីតិវិធីត្រៀមសម្រាប់ការទាញហេតុផល តុលាការត្រូវសាកល្បងផ្សះផ្សាជាដំបូងសិន លើកលែងតែយល់

[13] ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ២០០៧, មាត្រា៨។

[14] ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ២០០៧, មាត្រា៥៥៦។

[15] ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី២០០៦,មាត្រា៩៧។

ថាមិនសមរម្យ"[16]។ ដូចនេះមាត្រាទាំងនេះបានប្រើពាក្យថាការ "ផ្សះផ្សា" ដែលជាវិធីសាស្ត្រក្នុងការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ព្រោះគូភាគីអាចធ្វើការផ្សះផ្សាគ្នា មុនឈានដល់ដំណាក់កាលផ្សេងទៀតដែលមានដើម្បីយកមកដោះស្រាយវិវាទរបស់ខ្លួន។

គ. ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាអនុម័តដោយរដ្ឋសភា ហើយបានប្រកាសឲ្យប្រើនៅថ្ងៃទី៥ តុលា ២០០៧។ ក្រមនេះបានចែងក្នុងមាត្រា ៧២៤ ត្រង់ជំពូកទី ១៣ នៃគន្ថីទី ៥ ស្តីពីការសះជាបានបញ្ញត្តិថា "ការសះជាសំដៅទៅលើកិច្ចសន្យាណាមួយដែលភាគីបានព្រមព្រៀងគ្នាបញ្ចប់វិវាទរវាងគ្នា និងគ្នាដោយធ្វើសម្បទានទៅវិញទៅមក។"[17] រីឯមាត្រា ៩៨៤ ស្តីពី(ការផ្សះផ្សាដោយតុលាការ)[18] បានប្រើពាក្យ "ផ្សះផ្សា"។ សរុបមកមាត្រាទាំងអស់នេះសុទ្ធតែពាក់ព័ន្ធដល់ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ នៅពេលដែលគូភាគីវិវាទយល់ព្រមសម្របសម្រួល ហើយយល់ព្រមបញ្ចប់វិវាទរបស់ខ្លួន។

ឃ. ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម

ច្បាប់នេះត្រូវបានរដ្ឋសភាអនុម័តកាលពីថ្ងៃទី ០៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៦ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភា លើកទី ៤ នីតិកាលទី៣។ ឆ្លងតាមខ្លឹមសារទាំងស្រុងនៃបទប្បញ្ញត្តិនេះ យើងត្រូវស្វែងយល់ និងកត់សម្គាល់ថានៅពេលដែលមានវិវាទពាណិជ្ជកម្មកើតឡើង គឺពាណិជ្ជករអាចធ្វើការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការបាន ប្រសិនបើគូភាគីនៃវិវាទនោះយល់ព្រមឲ្យមជ្ឈត្តករ យកច្បាប់ពិសេសនេះមកដោះស្រាយលើវិវាទពាណិជ្ជកម្មរបស់ខ្លួន។[19]

ង. វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា

វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា (ម.ជ.ម) ដំបូងត្រូវបានប្រកាសឲ្យប្រើក្នុងឆ្នាំ២០១៤ ហើយបានធ្វើវិសោធនកម្មលើចំនុចមួយចំនួនដើម្បីបង្កើននូវប្រសិទ្ធភាពជូនទៅភាគីជម្លោះ ហើយវិធានថ្មីនេះត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី២៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២១។ ចំនុចសំខាន់ៗនៃវិសោធនកម្មរួមមានការអនុញ្ញាតឲ្យ ម.ជ.ម អាចចាត់ចែងសំណុំរឿងមជ្ឈត្តការ និងផ្តល់សេវាកម្មផ្សេងៗក្រោមវិធានមជ្ឈត្តការក្រៅពីវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការរបស់ ម.ជ.ម និងការអនុញ្ញាតឲ្យគូភាគីវិវាទអាចបន្ថយពេលវេលាកំណត់ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការ ប្រសិនបើមានការព្រមព្រៀងពីគូភាគីវិវាទ។

---

[16] ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី២០០៦,មាត្រា១០៤។

[17] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី២០០៧,មាត្រា៧៦៨។

[18] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី២០០៧,មាត្រា៩៨៤។

[19] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម២០០៦។

១.៣.២ លិខិតបទដ្ឋានអន្តរជាតិ

កម្ពុជាមិនត្រឹមតែមានបទដ្ឋានគតិយុត្តជាតិគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់ធ្វើការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការប៉ុណ្ណោះទេ ជាងនេះទៅទៀតនោះកម្ពុជាក៏មាននូវលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តអន្តរជាតិសម្រាប់ធ្វើការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការសម្រាប់វិវាទពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិផងដែរ។ ដោយលិខិតបទដ្ឋានទាំងនោះមានដូចជា៖

- អនុសញ្ញាទីក្រុងញូវយ៉ក ១៩៥៨
- ច្បាប់ស្តីពីពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ១៩៧៦
- វិធានមជ្ឈត្តការនៃតុលាការពាណិជ្ជកម្ម ២០១២។

ក. អនុសញ្ញាទីក្រុងញូវយ៉ក១៩៥៨

កម្ពុជាបានចូលជាសមាជិករបស់អនុសញ្ញាទីក្រុងញូយ៉ក១៩៥៨ (Convention on the recognition and enforcement of foreign arbitral award) ជាអក្សរកាត់ (New York Convention) ដោយមានសមាជិកភាពចំនួន ១៤៩ ប្រទេសនៅជុំវិញពិភពលោក។[20] ចំពោះមជ្ឈត្តការអន្តរជាតិ ការអនុម័តច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនាំឲ្យប្រទេសកម្ពុជា បំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងញូវយ៉កស្តីពីការទទួលស្គាល់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបរទេសឆ្នាំ១៩៥៨ បានទាំងស្រុង។ អនុសញ្ញាក្រុងញូវយ៉កផ្តល់នូវក្របខណ្ឌអន្តរជាតិដ៏ចម្បងសម្រាប់ការទទួលស្គាល់ និងការអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបរទេស និងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យអន្តរជាតិ។[21]

ខ.ច្បាប់ស្តីពីពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ១៩៧៦

ច្បាប់ស្តីពីពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ១៩៧៦ (United Nation Commissions on International Trade Law) ជាអក្សរកាត់ (**UNCITRAL**) ផ្តល់នូវសំណុំទូលំទូលាយនៃវិធាននីតិវិធី ដែលភាគីអាចយល់ព្រមសម្រាប់ការដំណើរការមជ្ឈត្តការដែលកើតចេញពីទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មរបស់ពួកគេ ហើយត្រូវបានប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយនៅក្នុងមជ្ឈត្តការពិសេស ក៏ដូចជាមជ្ឈត្តការដែលបានគ្រប់គ្រង។ វិធាននេះគ្របដណ្តប់គ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់នៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ ការផ្តល់ទម្រង់លិខិតគតិយុត្តទៅអាជ្ញាកណ្តាល ការកំណត់វិធាននីតិវិធីទាក់ទងនឹងការតែងតាំងអាជ្ញាកណ្តាល ការប្រព្រឹត្តិទៅនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ ការបង្កើតវិធានទាក់ទងនឹងទម្រង់ប្រសិទ្ធភាព និងការបកស្រាយនៃសេចក្តីសម្រេច។

[20] គេហទំព័រ https://bnglegal.com/cn/wp-content/uploads/2017/02/170206-Commercial-arbitration-in-Cambodia.pdf-February.pdf

[21] អនុសញ្ញាទីក្រុងញូវយ៉ក១៩៥៨។

គ. វិធានស្តីសភាពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិឆ្នាំ ២០១២

វិធានស្តីសភាពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ (International Chamber of Commerce) ជាអក្សរកាត់ (ICC) បានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១២។ វិធាននេះត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងការដោះស្រាយវិវាទនៅក្នុងអាជីវកម្ម ដែលមានសមាជិកចំនួន១៨០ប្រទេសនៅទូទាំងពិភពលោក ក្នុងនោះកម្ពុជាក៏ជាសមាជិកនៃវិធាននោះដែរ។ វិធាននេះបានកំណត់លើការប្តឹងទាមទារសំណងនៃតុលាការមជ្ឈត្តការ ការប្រព្រឹត្តនៃដំណើរការនីតិវិធី ការផ្តល់សេចក្តីសម្រេច និងការកំណត់ការចំណាយ។[22]

[22] វិធានមជ្ឈត្តកម្មICC ២០១២។

ជំពូកទី២

ដំណោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្ម

ក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

ជំពូកទី២

ដំណោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ គឺជាការដោះស្រាយវិវាទដោយមិនឆ្លងកាត់នីតិវិធីតុលាការ។ វាជាការដោះស្រាយវិវាទដោយការជ្រើសរើសរបស់គូភាគី ក្នុងការដោះស្រាយវិវាទណាមួយមិនឆ្លងកាត់តុលាការ ហើយទាមទារឲ្យគូភាគីត្រូវព្យាយាមដោះស្រាយដោយសន្តិវិធី ដើម្បីទទួលបាននូវលទ្ធផលគាប់ប្រសើរក្នុងការដោះស្រាយវិវាទឈានទៅរកលទ្ធផលជោគជ័យ។ សព្វថ្ងៃនេះការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការបានក្លាយទៅជាផ្នែកដ៏សំខាន់នៃទិដ្ឋភាពច្បាប់នៅប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសដទៃទៀតដោយសារតែបញ្ហាដែលគេមើលឃើញនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការតាមទំនៀមទម្លាប់[23] ដោយការដោះស្រាយតាមប្រព័ន្ធតុលាការមានភាពស្មុគស្មាញ ចំណាយពេលវេលាយូរទាំងមុនពេលសវនាការ និងក្នុងពេលសវនាការ ចំណាយថវិកាច្រើន ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យមានផលវិបាកសម្រាប់ភាគីជម្លោះ ពាណិជ្ជករ ឬភាគីផ្សេងទៀតដែលធ្វើឲ្យមានការខាតបង់នូវប្រយោជន៍ផងដែរ។ នៅកម្ពុជាការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានការទទួលស្គាល់ និងត្រូវបានជំរុញឲ្យមានការដោះស្រាយបែបនេះច្រើនឡើងជាបន្តបន្ទាប់ផងដែរ ជាពិសេសការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការត្រូវបានប្រើប្រាស់ច្រើននៅក្នុងវិវាទពាណិជ្ជកម្ម។

២.១. គោលការណ៍ទូទៅនៃការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្ម

ដើម្បីដោះស្រាយវិវាទដែលកើតឡើងនៅក្នុងរឿងពាណិជ្ជកម្ម ភាគីមិនមែនសុទ្ធតែពឹងផ្អែកទៅលើតុលាការទាំងស្រុងនោះទេ គឺគេអាចធ្វើការដោះស្រាយវិវាទនោះក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការបាន។ កាលពីប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗកន្លងទៅនេះប្រជាជនជាច្រើនរំពឹងលើការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ដើម្បីស្វែងរកចម្លើយក្នុងការដោះស្រាយវិវាទដែលជួយសម្រាលដល់តុលាការ ឬជៀសវាងនូវកំហិតទាំងឡាយដូចដែលបានមើលឃើញនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការដែលមានពីមុនមក[24] ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលារការ មានច្រើនទម្រង់សំរាប់យកមកដោះស្រាយវិវាទដូចជាការចរចា សន្ធានកម្ម ឬការសម្រុះសម្រួល និងមជ្ឈត្តការ ការដោះស្រាយតាមវិធីទាំងអស់នេះសុទ្ធតែជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។ មុននឹងឈានដល់ការដោះស្រាយតាមរយៈមជ្ឈត្តការ ជាទូទៅគូភាគីវិវាទតែងតែជ្រើសរើសយកការចរចា ឬសន្ធានកម្ម យកមកធ្វើជាយន្តការក្នុងការដោះស្រាយវិវាទជាមុនសិនព្រោះថាការចចារ ឬសន្ធានកម្ម មានលក្ខណៈងាយស្រួលចំណាយតិច និងចំនេញពេលវេលា ព្រមទាំងក្នុងគោលបំណងរក្សាទំនាក់ទំនងរបស់ភាគីទាំងពីរទៀតផង។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តីមជ្ឈត្តការ

[23] មេធាវី អឹម អូស្ទើរមីល្លីវ, ″ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា″ ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ១១។

[24] ដូចមុន ទំព័រ១២។

នៅតែត្រូវការយកមកធ្វើជាយន្តការក្នុងការដោះស្រាយវិវាទព្រោះការចចារ ឬសន្ធានកម្ម មិនមានលក្ខណៈចាប់បង្ខំដល់ភាគីវិវាទនោះទេ ទោះបីជាភាគីទាំងពីរបានព្រមព្រៀងគ្នាហើយក៏ដោយ។ ផ្ទុយទៅវិញយន្តការមជ្ឈត្តការគឺមានលក្ខណៈចាប់បង្ខំ និងមិនចាប់បង្ខំទៅតាមការយល់ស្របរវាងគូភាគីទាំងពីរ បានព្រមព្រៀងគ្នាមុននឹងសវនាការមជ្ឈត្តការបានកើតឡើង ប្រសិនបើគូភាគីទាំងពីរសម្រេចជ្រើសយកការសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តការជាការចាប់បង្ខំ នោះនឹងត្រូវអនុវត្តតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តការគឺមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

២.២. ការចរចា

ការចរចា ជាវិធីដោះស្រាយមួយដែលមានលក្ខណៈដំបូងគេដោយភាគីទាំងឡាយ ឬតំណាងរបស់គេប្រើការអន្ទង និងការធ្វើសម្បទានដើម្បីដោះស្រាយវិវាទដោយផ្ទាល់រវាងពួកគេដោយគ្មានជំនួយពីតតិយជនឡើយ។[25] ការចរចាជាដំណើរការមួយដែលភាគីពាក់ព័ន្ធក្នុងវិវាទ បានព្យាយាមដោះស្រាយបញ្ហាដោយការពិភាក្សាផ្ទាល់រវាងពួកគេ។ ការចរចាជានីតិវិធីមួយដែលមានលក្ខណៈងាយស្រួល និងសាមញ្ញដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ជារៀងរាល់ថ្ងៃក្នុងជីវភាពរស់នៅ និងក្នុងការដោះស្រាយវិវាទផ្សេងៗផងដែរ ទោះបីនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ទាំងពីររបស់ពិភពលោកដូចជាប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល (Civil Law) ឬប្រព័ន្ធច្បាប់អង់គ្លេស (Common Law)ក៏ដោយ។

ការចចារកើតឡើងនៅពេលដែលគូភាគីនៃជម្លោះ ព្យាយាមដោះស្រាយនូវជម្លោះរបស់ពួកគេដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ឬតាមរយៈអ្នកតំណាងរបស់ពួកគេ[26] ហើយការចចារគឺជាវិធីដោះស្រាយជម្លោះតាមផ្លូវច្បាប់តែមួយគត់ដែលមិនមានភាគីអព្យាក្រឹត្យចូលរួម។ ការចរចាអាចធ្វើឡើងតាមវិធីជាច្រើនយ៉ាងផ្សេងៗគ្នាដូចជាដោយផ្ទាល់មាត់ ឬលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ ការចរចាអាចធ្វើឡើងតាមបែបធម្មតា ឬលក្ខណៈផ្លូវការ។ គេក៏អាចធ្វើការចរចាតាមរយៈសំបុត្រ ឬអ៊ីមែលផងដែរ។ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាការចរចាជាច្រើនតែងធ្វើឡើងនៅចំពោះមុខគ្នាផ្ទាល់ ប៉ុន្តែគេក៏អាចចរចាតាមទូរស័ព្ទផងដែរ។ ច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជាគាំទ្រឲ្យមានការការចរចា ព្រោះការចរចាមានហេតុផលវិជ្ជមានជាច្រើនសម្រាប់គូភាគីជម្លោះ។ ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីរបស់ប្រទេសកម្ពុជាក៏បានលើកទឹកចិត្តឲ្យមានការស្រុះស្រួលគ្នាតាមការចរចារបស់គូភាគីវិវាទទាំងពីរផងដែរ។[27]លើសពីនេះទៅទៀតការចរចាអាចជួយឲ្យគូភាគីរក្សាបាននូវទំនាក់ទំនងល្អ ព្រោះការចរចាតម្រូវឲ្យគូភាគីវិវាទសហការគ្នាឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឲ្យមានកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់គូភាគី។

ការចរចាត្រូវបានបែងចែកជាច្រើនដំណាក់កាលផ្សេងៗគ្នា ទៅតាមដំណើរកាលដែលបានរៀបរាប់ដូចខាងក្រោម៖

[25] កៅ សីហា, "ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ" ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ២។

[26] សៀវភៅរបស់មូលនិធិអាស៊ីស្តីពីដំណោះស្រាយជម្លោះក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការបោះពុម្ពឆ្នាំ២០០១ ទំព័រ៦។

[27] ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី២០០៦,មាត្រា៩៧។

២.២.១ ដំណាក់កាលត្រៀម

ដំណាក់កាលដំបូងនៃការចរចាគឺជាដំណាក់កាលត្រៀម។ នៅក្នុងដំណាក់កាលត្រៀមនេះ ដើម្បីមានភាពជោគជ័យក្នុងការចរចាប្រការសំខាន់របស់ភាគី ត្រូវត្រៀមខ្លួនដោយប្រុងប្រយ័ត្នមុនពេលចាប់ផ្តើមនិយាយចរចាជាមួយភាគីវិវាទព្រោះការត្រៀមខ្លួនដោយប្រុងប្រយ័ត្ននេះ អ្នកចរចាអាចនឹងឈានដល់ការសម្រេចកិច្ចព្រមព្រៀងដែលពេញចិត្តបាន។ មិនថាការចរចាលើវិវាទនៃកិច្ចសន្យា ឬក្រៅកិច្ចសន្យានោះទេ ច្បាប់មិនបានកំណត់ថាអ្នកណាជាអ្នកមានសមត្ថភាពក្នុងការចចានោះទេ មានន័យថាជនគ្រប់រូបដែលយល់ដឹងថាខ្លួនមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ និងជំនាញដែលអាចចរចាគឺអាចតាំងខ្លួនបំពេញកិច្ចការនេះបាន ប៉ុន្តែជាទូទៅភាគីនៃវិវាទភាគច្រើនបំផុតគឺពឹងពាក់លើមេធាវីដើម្បីតំណាងឲ្យខ្លួនក្នុងការចរចា។ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះភាគី និងមេធាវីរបស់ខ្លួនត្រូវពិនិត្យមើលរឿងក្តីយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្ន ហើយព្យាយាមធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាមូលដ្ឋានមួយចំនួនមុននឹងចាប់ផ្តើមដំណើរការនៃការចរចា។ ជំហានទីមួយរបស់មេធាវីគឺធ្វើការស្រាវជ្រាវ និងស្វែងរកអង្គហេតុដែលពាក់ព័ន្ធនឹងវិវាទម៉្យាងទៀតមេធាវីក៏អាចត្រួតពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវទឡ្ហីករណ៍ជាឯកសារដូចជាកិច្ចសន្យា ឬវិក័យប័ត្រផ្សេងៗ។

ក្នុងករណីខ្លះផលប្រយោជន៍ និងគោលដៅមានសារៈសំខាន់ជាងប្រាក់កាសសម្រាប់គូភាគី។ ខាងក្រោមនេះគឺជាបញ្ជីនៃផលប្រយោជន៍មួយចំនួនដែលកូនក្តីអាចមានក្រៅពីបញ្ហាប្រាក់កាសៈ

- ការរក្សាសម្ងាត់
- សុវត្ថិភាពរាងកាយ
- ការរក្សាកេរ្តិ៍ឈ្មោះ
- ការរក្សាទំនាក់ទំនងល្អជាមួយភាគីម្ខាងទៀត
- ការបន្តការងារ
- ការទទួលស្គាល់ចំពោះកិច្ចប្រឹងប្រែងរបស់កូនក្តីនោះ
- ការទទួលបាននូវការសម្តែងភាពសោកស្តាយ ទឹកចិត្តអាណិតអាសូរ ឬការសុំទោស
- ការសង្គ្រោះមុខមាត់
- ការធ្វើឲ្យភាគីម្ខាងទៀតអាម៉ាសមុខ ឬអៀនខ្មាស់ជាសាធារណៈ
- ការចង់ផ្សាភ្ជាប់ខ្លួនទៅនឹងវប្បធម៌ គ្រួសារ ឬអង្គការស្ថាប័នណាមួយ
- ការសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាកូនក្តីនោះគឺជាអ្នកត្រូវ។[28]

[28] មេធាវី អឹម អូស្ទើរមីល្លីរ, "ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា" ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ៦៧។

២.២.២ ដំណាក់កាលផ្ដើម

ជាញឹកញាប់ ដំណាក់កាលផ្ដើមនៃការចរចាត្រូវបានបំភ្លេចចោលដោយចាត់ទុកថាវាមិនសំខាន់។ ផ្ទុយទៅវិញដំណាក់កាលនេះមានភាពចាំបាច់ចំពោះភាពជោគជ័យនាពេលក្រោយទៀត។ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ គូភាគីវិវាទ ឬអ្នកតំណាងឲ្យគូវិវាទត្រូវធ្វើការទំនាក់ទំនងគ្នាទៅវិញទៅមកដើម្បីពិភាក្សាពីការចរចាដូចជា តើគួរមានការចរចាឬទេ និងតើការចរចានេះធ្វើឡើងនៅពេលណា កន្លែងណា និងដោយរបៀបណា?

២.២.៣ ដំណាក់កាលព័ត៌មាន

ដំណាក់កាលព័ត៌មានចាប់ផ្ដើម នៅពេលដែលគូភាគីចាប់ផ្ដើមចរចាគ្នាយ៉ាងសកម្មដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ឬតាមរយៈមេធាវី។ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ ភាគីទាំងពីរចាប់ផ្ដើមផ្ដល់ព័ត៌មានដល់គ្នាទៅវិញទៅមក។ ភាគីម្ខាងអាចចាប់ផ្ដើមដោយរៀបរាប់ពីអង្គហេតុតាមការយល់ឃើញរបស់កូនក្ដីខ្លួន រួចបន្តទៅពិនិត្យឡើងវិញដោយសង្ខេបលើលក្ខខណ្ឌច្បាប់ និងផ្ដល់សំណើដើម្បីដោះស្រាយ។ នៅពេលពិភាក្សាអំពីអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ភាគីត្រូវផ្ដល់ហេតុផលដែលមិនលម្អៀងចំណោះដំហរដោះស្រាយរបស់ខ្លួន។ នៅក្នុងដំណើរការចរចាទាំងមូល ប្រការដែលសំខាន់គឺការសួរសំណួរទៅកាន់ភាគីម្ខាងទៀត។

២.២.៤ ដំណាក់កាលបែងចែក/ផ្អែកលើផលប្រយោជន៍

បន្ទាប់ពីភាគីវិវាទមានឱកាសពន្យល់ពីការយល់ដឹងរបស់ខ្លួនទៅលើអង្គហេតុ ការវិភាគរបស់ខ្លួនទៅលើអង្គច្បាប់ ព្រមទាំងដំហរ និងផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេរួចមក ដំណាក់កាលបែងចែកផ្អែកលើផលប្រយោជន៍ក៏ចាប់ផ្ដើមឡើង។ ដំណាក់កាលបែងចែកផ្អែកលើផលប្រយោជន៍ គឺជាដំណាក់កាលមួយដែលភាគីទាំងពីរស្វែងរកដំណោះស្រាយដោយផ្អែកលើផលប្រយោជន៍ដែលអាចកើតមានជាមុនសិន ហើយប្រសិនបើមិនមានលទ្ធភាពណាមួយនោះទេ ទើបបន្តទៅរកដំណោះស្រាយបែងចែក។[29]

២.២.៥ ដំណាក់កាលបញ្ចប់នៃការចរចា

ពេលដែលមានការព្រមព្រៀងនៅក្នុងកំឡុងពេលចរចាហើយ ត្រូវធានាថាលក្ខខណ្ឌព្រមព្រៀងទាំងនោះត្រូវបានសរសេរចូលជាលាយលក្ខណ៍អក្សរភ្លាមៗ ព្រោះថាការចងចាំរបស់មនុស្សតែងតែមានការភ្លេចទៅវិញក្នុងពេលណាមួយ ហើយប្រសិនបើភាគីមានការព្រមព្រៀងលក្ខខណ្ឌហើយនោះ ក្រោយមកទៀតអាចមិនឯកភាពទៅលើលក្ខខណ្ឌនោះវិញទើបទាមទារឲ្យភាគីមានការសរសេរវាចូល។ ដើម្បីជៀសវាងបញ្ហានេះ គូភាគីចរចាត្រូវ

[29] ដំណោះស្រាយបែកចែកជាដំណោះស្រាយមួយដែលភាគីម្ខាងខាតបង់ផលប្រយោជន៍(ចាញ់) ហើយភាគីម្ខាងទៀតទទួលបានប្រយោជន៍(ឈ្នះ)។

ត្រៀមខ្លួនជានិច្ចនូវលក្ខខណ្ឌជាមូលដ្ឋាននៃកិច្ចព្រមព្រៀង និងចុះហត្ថលេខា ហើយបន្ទាប់មកត្រូវសរសេរលក្ខខណ្ឌស្ថាពរឲ្យបានឆាប់។[30]

២.៣. សន្ធានកម្ម

ពាក្យថាសន្ធានកម្ម ឬការសម្រុះសម្រួល (mediation) និងពាក្យថាការផ្សះផ្សា (conciliation) ត្រូវបានប្រើលាយឡំគ្នាអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំមកហើយពីសំណាក់មជ្ឈដ្ឋានអ្នកសិក្សា ក៏ដូចជាអ្នកប្រកបវិជ្ជាជីវៈផ្នែកច្បាប់ និងតុលាការ។ សព្វថ្ងៃនេះពាក្យថាសន្ធានកម្ម និងការផ្សះផ្សា ជាញឹកញាប់ត្រូវបានប្រើប្រាស់ជំនួសគ្នាទៅវិញទៅមកដើម្បីសំដៅដល់ដំណើរការតែមួយ។ ជាទូទៅសន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សាសំដៅដល់ការដោះស្រាយជម្លោះដោយមានជំនួយពីភាគីទីបី ដែលដាក់ឲ្យអនុវត្តវិធានជាមូលដ្ឋានមួយស្ទើជូនមតិ និងស្នើឡើងនូវដំណោះស្រាយក៏ប៉ុន្តែមិនហួតដល់ធ្វើសេចក្ដីសម្រេចពីជម្លោះនោះទេ វាគឺជាការបន្តដំណើរការចរចាដែលនៅក្នុងនោះភាគីទីបីដឹកនាំភាគីវិវាទឲ្យជួបគ្នាដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហា[31] ជាទូទៅសន្ធានកម្មកើតឡើងបន្ទាប់ពីភាគីទាំងឡាយព្យាយាមចរចារវាងពួកគេ ប៉ុន្តែមិនអាចសម្រេចរកដំណោះស្រាយណាមួយបាន។ ដូចនេះសន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សានៅក្នុងវិវាទត្រូវតែមានការចូលរួមពីភាគីទីបី (Third party-Mediator) ដែលជាអ្នកសម្រុះសម្រួល។[32] ដំណើរការនៃសន្ធានកម្មមានដំណើរការដូចតទៅ៖

២.៣.១ ការផ្ដួចផ្ដើមសន្ធានកម្ម

ដំណាក់កាលដំបូងនៃដំណើរការសន្ធានកម្ម គឺជាការផ្ដួចផ្ដើមសន្ធានកម្ម។ សន្ធានកម្មតែងកើតមានឡើង ប្រសិនបើកាលៈទេសៈទាំងនេះកើតមានឡើងរួមមាន៖

- ភាគីមានខស្ដីពីដំណោះស្រាយវិវាទនៅក្នុងកិច្ចសន្យា ដែលមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យារបស់ពួកគេដោយជ្រើសរើសយកការដោះស្រាយវិវាទបែបសន្ធានកម្ម
- ភាគីសម្រេចធ្វើសន្ធានកម្ម បន្ទាប់ពីមានវិវាទកើតឡើង
- តុលាការបង្គាប់ ឬណែនាំភាគីក្នុងការធ្វើសន្ធានកម្ម។

ភាគីដែលមានឆន្ទៈក្នុងការដោះស្រាយវិវាទតាមរយៈសន្ធានកម្ម ត្រូវធ្វើលិខិតអញ្ជើញភាគីម្ខាងទៀតជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដើម្បីដោះស្រាយវិវាទ។ លិខិតអញ្ជើញអាចដាក់បញ្ចូលនូវការស្នើឡើងពីទីតាំង ពេលវេលា និងវិធានសម្រាប់សន្ធានកម្ម។ ភាគីម្ខាងទៀតមានសិទ្ធិក្នុងការយល់ព្រម ឬបដិសេធ ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀត

[30] មេធាវី អឹម អូស្ទើរមីល្លីវ, "ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា" ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ៧២។
[31] សៀវភៅរបស់មូលនិធិអាស៊ីស្ដីពីដំណោះស្រាយជម្លោះក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការឆ្នាំ២០០១ ទំព័រ៨។
[32] ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ឆ្នាំ២០១៩ ទំព័រ២។

យល់ស្របនោះភាគីទាំងពីរត្រូវចាប់ផ្តើមកំណត់វិធានគ្រប់គ្រង និងស្វែងរកសន្ទានការី។ ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀតនៃវិវាទបដិសេធ សន្ទានកម្មនឹងមិនអាចកើតមានឡើងនោះទេ។

យោងតាមវិធានផ្សះផ្សា UNCITRAL មាត្រា២ វាក្យខណ្ឌ៤ បានបញ្ញត្តិថា ប្រសិនបើភាគីផ្តួចផ្តើមការផ្សះផ្សាមិនទទួលបានការឆ្លើយតបក្នុងរយៈពេល៣០ថ្ងៃចាប់ពីថ្ងៃផ្ញើលិខិតអញ្ជើញមក ឬក្នុងរយៈពេលផ្សេងទៀតដែលបានកំណត់ក្នុងលិខិតអញ្ជើញ ភាគីអាចសម្រេចចិត្តចាត់ទុកថាជាការបដិសេធនៃការអញ្ជើញដើម្បីផ្សះផ្សា។[33]

២.៣.២ ការជ្រើសរើស និងតួនាទីរបស់សន្ទានការី

បន្ទាប់ពីសន្ទានកម្មត្រូវបានបង្កើតជាយន្តការដំណោះស្រាយវិវាទរួចមក ភាគីវិវាទត្រូវជ្រើសយកសន្ទានការីមួយរូប។ ប្រសិនបើពួកគេមិនអាចចាត់តាំងមជ្ឈមណ្ឌលសន្ទានកម្មជាក់លាក់ណាមួយនោះទេ ពួកគេអាចជ្រើសរើសយកអ្នកណាម្នាក់ដែលពួកគេចូលចិត្ត ឬមានបទពិសោធន៍វិជ្ជាជីវៈ ឬតាមរបៀបដែលពួកគេពេញចិត្ត។ ជាទូទៅសន្ទានកម្មកើតឡើងក្នុងក្របខណ្ឌពីរគឺ សន្ទានកម្មឯកជនសំដៅដល់ការសម្រុះសម្រួលជាលក្ខណៈឯកជនរវាងដៃគូវិវាទដោយមិនមានការចូលរួមពីសំណាក់ស្ថាប័នតុលាការនៅក្នុងដំណើរការសន្ទានកម្មនោះទេ ហើយសន្ទានកម្មចំណុះស្ថាប័នតុលាការសំដៅដល់ការសម្រុះសម្រួលវិវាទ ដោយមានការចូលរួមពីសំណាក់ស្ថាប័នតុលាការនៅក្នុងដំណើរការសន្ទានកម្មនោះ ហើយតុលាការអាចដំណើរការកម្មវិធីសន្ទានកម្មតែមួយផ្នែក ឬទាំងស្រុងទៅតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ[34]។ សន្ទានកម្មជាច្រើនតម្រូវឲ្យមានអ្នកសម្រុះសម្រួលតែម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែយ៉ាងណាមិញគេក៏អាចធ្វើសន្ទានកម្មដែលមានសន្ទានការីពីរនាក់ ឬរហូតដល់បីនាក់ផងក៏បាន ប៉ុន្តែជាទូទៅគូភាគីវិវាទជ្រើសរើសយកសន្ទានការីតែម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ។

តាមមាត្រា៣ នៃវិធានផ្សះផ្សា UNCITRAL បានបញ្ញត្តិថា អ្នកផ្សះផ្សាមានតែ១រូប លើកលែងតែគូភាគីវិវាទព្រមព្រៀងគ្នាឲ្យមានអ្នកផ្សះផ្សា ២ ឬ៣រូប។ វិធានទូទៅ នៅពេលមានអ្នកផ្សះផ្សាលើសពី១រូប ពួកគេត្រូវធ្វើការរួមគ្នា។[35] ចំពោះការផ្សះផ្សាដែលមានអ្នកផ្សះផ្សា២រូប ភាគីនីមួយៗត្រូវតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាម្នាក់រៀងខ្លួន ហើយចំពោះដំណើរការផ្សះផ្សាដែលមានភាគី៣រូប ភាគីនីមួយៗតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាម្ខាងម្នាក់ ហើយភាគីវិវាទត្រូវស្វះស្វែងដើម្បីឈានឲ្យដល់ការឯកភាពគ្នាលើឈ្មោះអ្នកផ្សះផ្សាទី៣។[36]

ជាទូទៅសន្ទានការីត្រូវមានភាពចុះសម្រុងជាមួយមនុស្សគ្រប់រូបទាំងអស់ តួយ៉ាងសន្ទានការីត្រូវតែជាបុគ្គលពូកែស្តាប់ និងយល់ដឹងពីរបៀបដោះស្រាយវិវាទម្នាក់។ សន្ទានការីក៏ត្រូវមានឆន្ទៈក្នុងការស្វែងយល់ពី

---

[33] វិធានផ្សះផ្សា UNCITRAL មាត្រា២(៤)។

[34] សំដៅដល់ការសម្រុះសម្រួលវិវាទដោយមានការចូលរួមពីសំណាក់ស្ថាប័នតុលាការនៅក្នុងដំណើរការសន្ទានកម្មនោះ ហើយតុលាការអាចដំណើរការកម្មវិធីសន្ទានកម្មតែមួយផ្នែក ឬទាំងស្រុងទៅតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ។

[35] វិធានផ្សះផ្សា UNCITRAL មាត្រា៣។

[36] ដូចមុន មាត្រា៤ (២) (៣)។

ចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយនៃការទាមទាររបស់ភាគីនីមួយៗ ហើយត្រូវមានលទ្ធភាពក្នុងការជួយឲ្យអ្នកចូលរួមយល់ដឹងពីបែបបទនៃការសម្រុះសម្រួលឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ។ សន្ធានការីត្រូវមានភាពវៃឆ្លាតក្នុងការសម្រុះសម្រួលដើម្បីឈានទៅរកកិច្ចព្រមព្រៀង និងមានការឆ្នៃប្រឌិតនៅក្នុងការគិតរបស់ខ្លួន ដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យភាគីពិចារណាអំពីជម្រើសជាច្រើនដែលបានផ្តល់ឲ្យ។

២.៣.៣ ការផ្តល់ព័ត៌មានដល់សន្ធានការី

នៅពេលដែលភាគីបានជ្រើសរើសសន្ធានការីរួចរាល់ ពួកគេត្រូវត្រៀមខ្លួនសម្រាប់កិច្ចប្រជុំសម្រុះសម្រួលនានាដែលនឹងកើតឡើង។ ជាទូទៅភារកិច្ចទីមួយរបស់ភាគីគឺ ត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានដល់សន្ធានការីអំពីដំណើរការទាក់ទិននឹងរឿងនៃវិវាទនោះ ហើយសន្ធានការីត្រូវចាត់ទុកព័ត៌មាននោះជាការសម្ងាត់។[37] ប្រសិនករណីដំណើររឿងមានភាពស្មុគស្មាញ សន្ធានការីអាចស្នើឲ្យភាគីផ្តល់ព័ត៌មានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលពន្យល់អំពីអង្គហេតុ (អង្គហេតុដែលមានការព្រមព្រៀង និងអង្គហេតុដែលមានវិវាទ) ច្បាប់ដែលអាចអនុវត្តបាន និងភស្តុតាងជាឯកសារដទៃទៀតដែលគាំទ្រដល់ភាគីនីមួយៗ។[38]

ព័ត៌មានដែលបានផ្តល់មុនពេលធ្វើសន្ធានកម្មទាំងអស់នឹងជួយឲ្យសន្ធានការី ដឹកនាំកិច្ចប្រជុំសម្រុះសម្រួលកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពថែមទៀត។ ការត្រៀមនេះក៏មានសារៈប្រយោជន៍ផងដែរចំពោះភាគី និងមេធាវីរបស់ពួកគេនៅពេលដែលពួកគេចាប់ផ្តើមស្វែងរកលទ្ធភាពនៃការព្រមព្រៀងគ្នា។

២.៣.៤ ការបើកកិច្ចប្រជុំ និងដោះស្រាយបញ្ហាទូទៅ

នៅពេលគូភាគីផ្តល់ព័ត៌មានទៅកាន់សន្ធានការី សន្ធានការីត្រូវកំណត់កាលវិភាគឲ្យបានរួចរាល់ ហើយដំណាក់កាលបន្ទាប់គឺជាការបើកកិច្ចប្រជុំ។ នៅពេលបើកកិច្ចប្រជុំភាគីត្រូវជួបផ្ទាល់ជាមួយនឹងសន្ធានការី។ សន្ធានការីជាដំបូងត្រូវចាប់ផ្តើមដោយធ្វើការណែនាំអ្នកចូលរួមឲ្យស្គាល់គ្នាទៅវិញទៅមក បន្ទាប់មកសន្ធានការីនឹងពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវដំណើរការ និងវិធានសម្រាប់កិច្ចប្រជុំ។ នៅពេលពន្យល់ពីវិធាននៃកិច្ចប្រជុំសន្ធានការីត្រូវពន្យល់ពីបែបបទផ្សេងៗជូនទៅកាន់គូភាគីនៃវិវាទ។ ប្រសិនបើភាគីវិវាទឯកភាព សន្ធានកម្មការីនឹងត្រូវពន្យល់ថាខ្លួនអាចត្រូវដឹកនាំការប្រជុំដាច់ដោយឡែកជាមួយភាគីនីមួយៗ ដើម្បីជួយសំរួលឲ្យមានដំណោះស្រាយ។ សន្ធានការីត្រូវសង្កត់ធ្ងន់ថាការព្រមព្រៀងនឹងមិនមានការចាប់បង្ខំឡើយ ហើយអ្វីដែលភាគីនីមួយៗនិយាយត្រូវរក្សាជាការសម្ងាត់ទាំងអស់ ព្រមទាំងត្រូវបញ្ជាក់ថាភាគីនីមួយៗត្រូវបានតំណាងដោយអ្នកណាម្នាក់ ដែលមានសិទ្ធិពេញលេញដើម្បីដោះស្រាយ។ ទីបញ្ចប់សន្ធានការីនឹងឆ្លើយសំនួររបស់ភាគីនីមួយៗដែលពាក់ព័ន្ធនឹងវិធាន និងដំណើរការនៃសន្ធានកម្មទាំងមូល។

[37] ដូចមុន មាត្រា១០ និង១៤។

[38] មេធាវី អឹម អូស្ទើរមីល្លឺរ, "ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា" ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ១០៩។

ជំហានដែលធ្វើឡើងដោយសន្ធានការីនៅក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាទូទៅ គឺដូចគ្នាទៅនឹងជំហានដែលគេធ្វើនៅក្នុងអំឡុងពេលចរចាផ្អែកលើផលប្រយោជន៍ដែរ។ សន្ធានការីអាចនឹងព្យាយាមកំនត់បញ្ហាគន្លឹះនៅក្នុងរឿងក្តីជាមុនសិន បន្ទាប់មកសន្ធានការីត្រូវសួរទៅកាន់ដៃគូវិវាទអំពីផលប្រយោជន៍ជាអទិភាពរបស់ពួកគេ។ ជួនកាលសន្ធានការីមិនមានភាពសកម្មពេកនោះទេដោយគ្រាន់តែសំលឹងមើល និងទុកឲ្យភាគីដោះស្រាយបញ្ហារបស់គេដោយខ្លួនឯង។ សន្ធានការីនៅទីនេះគឺដើម្បីលើកទឹកចិត្តឲ្យមានបរិយាកាសស្ថាបនា និងជាអ្នករារាំងមិនឲ្យមានការវាយប្រហារផ្ទាល់ខ្លួន និងព្យាយាមកាត់បន្ថយការខូចខាតដែលកើតចេញពីអារម្មណ៍អវិជ្ជមានដែលអាចបង្កដល់ការធ្វើសន្ធានកម្ម។ ប៉ុន្តែក្រៅពីនេះ សន្ធានការីនឹងដើរតួនាទីមានកម្រិតទៅតាមតម្រូវការជាក់ស្តែង។ សន្ធានការីម្នាក់ៗមានរបៀបធ្វើការងារ និងបុគ្គលិកលក្ខណៈផ្សេងៗពីគ្នា ហើយវិវាទនីមួយៗមានបញ្ហា និងអារម្មណ៍ផ្សេងៗពីគ្នាពីវិវាទដទៃដូច្នេះដើម្បីជាគន្លឹះឈានទៅរកភាពជោគជ័យ សន្ធានការីត្រូវពូកែបង្កើតជម្រើសដែលផ្តល់ផលចំណេញទៅវិញទៅមក។

លើសពីនេះទៅទៀត ប្រសិនបើសន្ធានកម្មមិនមានភាពល្អប្រសើរទេ (ដោយសារការជៀសវាងក្នុងការសម្រេចចិត្ត ឬមូលហេតុផ្សេងទៀត) មាននីតិវិធីមួយដែលសន្ធានការីអាចយកមកប្រើប្រាស់គឺការប្រជុំឯកជន។[39] ជាទូទៅការប្រជុំឯកជន ធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេលដែលភាគីវិវាទកំពុងពិភាក្សាគ្នារកដំណោះស្រាយ ដែលអាចធ្វើបាននៅក្នុងបញ្ហាវិវាទរបស់ខ្លួន។ ប្រសិនបើសន្ធានការីជួបប្រជុំជាមួយភាគីម្ខាងជាលក្ខណៈឯកជន នោះនឹងត្រូវធ្វើដូចគ្នាចំពោះភាគីម្ខាងទៀតផងដែរ។ ជំនួបប្រជុំឯកជនគឺ អនុញ្ញាតឲ្យភាគីចែករំលែកព័ត៌មានឯកជនទាំងឡាយទៅឲ្យសន្ធាការី ដែលភាគីវិវាទមានភាពមិនស្រួលក្នុងចិត្ត នៅពេលចែករំលែកចំពោះមុខភាគីម្ខាងទៀត។

២.៣.៥ ការបិទកិច្ចប្រជុំ

សន្ធានកម្មនឹងត្រូវបញ្ចប់ ប្រសិនមានលក្ខខណ្ឌមួយក្នុងចំណោមលក្ខខណ្ឌដែលមានចំនួនបីដូចខាងក្រោម៖

- ភាគីបានឈានដល់ការព្រមព្រៀងគ្នាទាំងស្រុង
- ភាគីមិនបានឈានដល់ការព្រមព្រៀងគ្នាទាំងស្រុង ប៉ុន្តែនឹងបន្តសន្ធានកម្មនៅពេលក្រោយ
- ភាគីសន្ធានកម្មមានភាពជាប់គាំង[40] ហើយសន្ធានកម្មត្រូវបញ្ចប់។[41]

---

[39] វិធានផ្សះផ្សា UNCITRAL មាត្រា៧ "អ្នកផ្សះផ្សាអាចអញ្ជើញភាគីវិវាទឲ្យមកជួបខ្លួន រឺឆ្លើយឆ្លងជាមួយពួកគេដោយផ្ទាល់មាត់ លាយលក្ខណ៍អក្សរ។ អ្នកផ្សះផ្សាអាចដូច ឬឆ្លើយឆ្លងជាមួយភាគីវិវាទរដ្ឋា ឬដោយឡែកពីគ្នា។"

[40] ជួនកាលពាក្យនេះគេហៅថា"ភាពទ័លច្រក"។

[41] មេធាវី អឹម អូស្ទើរមីល្លីរ, "ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា" ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ១២១។

នៅក្នុងករណីទីមួយសន្ទានការីនឹងលើកទឹកចិត្តឲ្យភាគីធ្វើពង្រាង ឬចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងដោះស្រាយមួយ។ ភាគីខ្លួនឯងគួរតែជាអ្នកធ្វើពង្រាងកិច្ចព្រមព្រៀងនោះព្រោះ ប្រសិនបើសន្ទានការីជាអ្នកធ្វើកិច្ចព្រមព្រៀងអាចប្រថុយប្រថានជាមួយការលំអៀងទៅលើភាគីម្ខាងទៀតដោយសារពាក្យពេចន៍ដែលគាត់ជ្រើសរើស។ ជាជម្រើសល្អ សន្ទានការីគួរសរសេរចូលនូវចំនុចជាមូលដ្ឋាននៃកិច្ចព្រមព្រៀងនៅចុងបញ្ចប់នៃសម័យប្រជុំ ហើយឲ្យភាគីចុះ ហត្ថលេខានៅលើនោះ និងទុកពេលឲ្យភាគីធ្វើកិច្ចព្រមព្រៀងទាំងមូលដោយខ្លួនឯង។ សន្ទានការីអាចត្រួតពិនិត្យកិច្ចព្រមព្រៀងនោះបាន ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងនេះក្តីសន្ទានការីត្រូវមានការប្រុងប្រយ័ត្នចំពោះការជួយភាគីម្ខាងច្រើនជាងភាគីម្ខាង។

ប្រសិនបើលទ្ធផលទីពីរកើតឡើង សន្ទានការីត្រូវសង្កត់ធ្ងន់លើការរីកចម្រើនដែលបានកើតឡើង និងផ្តល់សំណើមួយចំនួនសម្រាប់ការពិចារណាក្នុងកិច្ចប្រជុំលើកក្រោយ។ កិច្ចប្រជុំបន្ទាប់ត្រូវកំណត់នូវកាលបរិច្ឆេទឲ្យបានឆាប់រហ័ស ដើម្បីជួយរក្សាភាពវិវត្តន៍ដែលទទួលបានពីក្នុងកិច្ចប្រជុំមុន។

លទ្ធផលទីបីអាចកើតមានឡើងនៅគ្រប់ពេលវេលាទាំងអស់ ដោយភាគីណាមួយអាចនឹងបញ្ចប់កិច្ចសម្រុះសម្រួលកាន់តែឆាប់រហ័ស ឬមិនមានឆន្ទៈក្នុងការពិភាក្សាបន្តទៀត។ សន្ទានការីមិនមានសិទ្ធិជំទាស់លើសេចក្តីសម្រេចរបស់ភាគីឡើយប្រសិនបើភាគីវិវាទមិនចង់បន្ត។ សន្ទានការីក៏អាចជ្រើសរើសយកការបញ្ចប់កិច្ចប្រជុំផងដែរ ប្រសិនបើមិនមានព្រមព្រៀងកើតឡើងបាន។ សរុបមកទោះបីជាសន្ទានកម្មគឺជាជម្រើសដ៏ប្រសើរបំផុតសំរាប់ដោះស្រាយ តែទីបំផុតក៏នៅតែអាស្រ័យលើភាគីវិវាទខ្លួនឯង ហើយវិវាទមួយចំនួនក៏មិនអាចយកមកសម្រុះសម្រួលបានដោយជោគជ័យដែរ នៅពេលដែលសន្ទានកម្មត្រូវបានបញ្ចប់បែបនេះភាគីវិវាទមានសេរីភាពក្នុងការបន្តវិវាទរបស់ពួកគេនៅក្នុងវេទិកាផ្សេងទៀតដូចជាមជ្ឈត្តការ។[42]

២.៤ មជ្ឈត្តការ

មជ្ឈត្តការ គឺជាវិធីសាស្ត្រដោះស្រាយវិវាទចំបងទីបី បន្ទាប់ពីការចរចា ឬ/និងសន្ទានកម្មមិនអាចរកដំណោះស្រាយបាន។ នៅក្នុងមជ្ឈត្តការគូភាគីវិវាទអាចដាក់វិវាទរបស់ខ្លួនជូនទៅភាគីទីបីដែលអព្យាក្រឹត្យ ដែលជាទូទៅហៅថា ″មជ្ឈត្តករ″។ មជ្ឈត្តករនេះធ្វើការពិចារណាអំពីភស្តុតាងដែលគូវិវាទបានដាក់ជូន និងចេញសេចក្តីសម្រេចមួយហៅថា "មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ"។ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ជាទូទៅមានភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចចំពោះគូភាគី ប្រសិនបើមានការព្រមព្រៀង និងលក្ខខណ្ឌខ្លះទៀតសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តការមិនចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចទេ ប្រសិនបើគូភាគីយល់ព្រមមិនចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ច។

[42] មេធាវី អឹម អូស្ទើរមីល្លីរ, ″ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា″ ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ១២២។

២.៤.១ ប្រភេទផ្សេងៗនៃមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម

ជាទូទៅមជ្ឈត្តការជាវិធីដោះស្រាយវិវាទមួយដែលចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ច [43] ហើយភាគីវិវាទត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងរបស់ខ្លួន ហើយមជ្ឈត្តការជាអ្នកចេញសេចក្តីសម្រេចមួយដែលចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចដែលត្រូវតែគោរពតាម។ ភាគីមានសិទ្ធិតិចតួចបំផុតក្នុងការប្តឹងឧបាស្រ័យ ហើយសេចក្តីសម្រេចនោះអាចដាក់ឲ្យអនុវត្តដោយតុលាការ ដែលទម្រង់បុរាណនេះហៅថា "មជ្ឈត្តការភ្ជាប់កាតព្វកិច្ច"។ [44] តួយ៉ាងមជ្ឈត្តការមិនភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចក៏កំពុងក្លាយជាជម្រើសដែលពេញនិយមផងដែរ។ មជ្ឈត្តការមិនចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ច ខុសពីមជ្ឈត្តការចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចត្រង់ថាភាគីនីមួយៗ អាចបដិសេធនឹងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យក្នុងរយៈពេលខ្លីមួយក្រោយពេលចេញសេចក្តីសម្រេច។ មជ្ឈត្តការមិនចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីរក្សាទំនាក់ទំនងរបស់គូភាគីវិវាទ។ មជ្ឈត្តករអាចចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យក្នុងការដោះស្រាយវិវាទ ហើយគូភាគីអាចទទួលយកមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនេះដើម្បីចរចា និងបញ្ចប់វិវាទរបស់ខ្លួន ឬក្នុងករណីដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះឆ្លើយតបទៅនឹងផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួន។ មជ្ឈត្តការមិនចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចស្រដៀងគ្នាទៅនឹងសន្ធានកម្មដែរព្រោះមានការចរចាគ្នា ហើយតាមរយៈនេះគូភាគីជាអ្នកដំណើរការ ការគ្រប់គ្រងទាំងស្រុង និងលទ្ធផលនៃការចរចាទាំងស្រុង។[45] ផ្ទុយទៅវិញមជ្ឈត្តការចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចដូចគ្នាទៅនឹងដំណើរការបណ្តឹងទៅតុលាការដោយសារតែនីតិវិធីមានការពាក់ព័ន្ធនឹងសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ ដែលធ្វើឡើងដោយអព្យាក្រឹត្យ ហើយគូភាគីវិវាទមិនមានសិទ្ធិប្តឹងជំទាស់ទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តការបានទេ។

មជ្ឈត្តការក៏អាចត្រូវបានបែងចែកជាប្រភេទមជ្ឈត្តការដែលមានការគ្រប់គ្រង ឬមជ្ឈត្តការពិសេស។ [46] មជ្ឈត្តការមានការគ្រប់គ្រងសំដៅលើមជ្ឈត្តការ ដែលធ្វើឡើងនៅមជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការដូចជាមជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការអន្តរជាតិសិង្ហបុរី ឬមជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការកម្ពុជា។ មជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការទាំងនេះមានផ្តល់ដូចជាបន្ទប់មួយសម្រាប់ធ្វើសវនាការ បញ្ជីរាយនាមមជ្ឈត្តករ ការចែងវិធាននីតិវិធីសម្រាប់ដំណើរការ និងសេវាកម្ម ដទៃផ្សេងទៀតដែលជាទូទៅត្រូវមានការបង់ថ្លៃ។ រីឯមជ្ឈត្តការពិសេសសំដៅដល់ជម្រើសរបស់គូភាគីក្នុងការបង្កើតវេទិកាផ្ទាល់ខ្លួនក្នុងគោលបំណងជាក់លាក់ណាមួយក្នុងការដោះស្រាយវិវាទ។ ចំពោះមជ្ឈត្តការពិសេសគូភាគី ឬមេធាវីរបស់គូភាគីត្រូវសម្រេចចិត្តក្នុងការតាក់តែងចំណុចលម្អិតដូចជាវិធាននីតិវិធី ថ្លៃចំណាយមជ្ឈត្តករ ជាដើមនៅពេលចុះកិច្ចសន្យា ឬក្រោយពេលវិវាទបានកើតឡើង។

[43] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា៤៥។

[44] មេធាវី អឹម អូស្មើរមីល្លីវ, "ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា" ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ១៥៤។

[45] ដូចមុន។

[46] ម៉ាការ៉េត ម៉ូសេស, "មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ" ឆ្នាំ២០០៨ ទំព័រ៩។

ជារួមមកមជ្ឈត្តកាមានការគ្រប់គ្រង ឬមជ្ឈត្តការពិសេស អាចជាមជ្ឈត្តការភ្ជាប់កាតព្វកិច្ច ឬមិនភ្ជាប់កាតព្វកិច្ច ហើយប្រភេទនៃមជ្ឈត្តការទាំងនេះត្រូវធ្វើឡើងនៅពេលបង្កើតកិច្ចសន្យា បើភាគីចង់ដោះស្រាយវិវាទរបស់ខ្លួនតាមរយៈមជ្ឈការពួកគេត្រូវព្រមព្រៀងគ្នាចំពោះទម្រង់មជ្ឈត្តការណាមួយ ហើយត្រូវបញ្ចូលវាក្នុងខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តការនៃកិច្ចសន្យា។

២.៤.២ មជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា

មជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជាមានឈ្មោះថា "មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា" (ម.ជ.ម.)។ មជ្ឈមណ្ឌលនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយ ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម[47] ដែលត្រូវបានប្រកាសឲ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០៥០៦/០១០ ចុះថ្ងៃទី០៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៦។ អនុលោមទៅតាមច្បាប់នេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចេញអនុក្រឹត្យលេខ ១២៤ អ នក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម និងអនុក្រឹត្យលេខ ១៨២ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ ស្តីពីការធ្វើវិសោធនកម្មអនុក្រឹត្យលេខ ១២៤ អនក្រ.បក។ គណៈកម្មការរៀបចំ និងជ្រើសរើសមជ្ឈត្តករដំបូង ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយប្រកាសរបស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្មលេខ ២២៣ MOC/SM ២០០៩ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩។[48]

គោលដៅចម្បងរបស់មជ្ឈមណ្ឌលនេះគឺ ផ្តល់ដំណោះស្រាយចំពោះវិវាទពាណិជ្ជកម្មរវាងវិនិយោគិនក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា។ ម.ជ.ម. បានអនុម័តវិធានមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់ខ្លួននៅ ថ្ងៃទី១១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤។ ចំពោះដំណើរការមជ្ឈត្តការដែលគ្រប់គ្រងដោយ ម.ជ.ម. នឹងត្រូវប្រព្រឹត្តទៅដោយអនុលោមតាមច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មដែលបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៦ និងវិធានមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់ ម.ជ.ម (វិធាន ម.ជ.ម.)។

យោងតាមមាត្រា១នៃអនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ម.ជ.ម. ជាសេវាកម្មឯកជន និងឯករាជ្យ។ នៅពេលដែលភាគីវិវាទជ្រើសយកមជ្ឈមណ្ឌល ម.ជ.ម. គូភាគីត្រូវបង់សេវាដូចជា៖ សេវាចុះបញ្ជី សេវាតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ថ្លៃរដ្ឋបាលរបស់មជ្ឈមណ្ឌល កម្រៃសេវា វេទិកាមជ្ឈត្តការ និងកម្រៃសេវាផ្សេងៗ របស់វេទិកាមជ្ឈត្តការ និងម.ជ.ម.។[49]

---

[47] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា១០។

[48] គេហទំព័រផ្លូវការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ https://ncac.org.kh

[49] វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ៥៦។

២.៤.៣ ការផ្តួចផ្តើមដំណើរការមជ្ឈត្តការ

មជ្ឈត្តការអាចផ្តួចផ្តើមឡើងបានទៅតាមលក្ខខណ្ឌដូចជា គូភាគីទាំងសងខាងយល់ព្រមដោះស្រាយវិវាទរបស់ខ្លួនតាមរយៈមជ្ឈត្តការក្រោយពេលមានជម្លោះ ការស្នើសុំឲ្យមានការដំណើរការមជ្ឈត្តការស្របតាមកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីមជ្ឈត្តការដែលមានស្រាប់ និងមជ្ឈត្តការដែលត្រូវបានអនុវត្តតាមបង្គាប់របស់តុលាការ។ ក្នុងចំណោមវិធីខាងលើនេះ ការស្នើសុំឲ្យមានការដំណើរការមជ្ឈត្តការស្របតាមកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីមជ្ឈត្តការដែលមានស្រាប់ជាវិធីអនុវត្តទូទៅបំផុតរបស់ភាគី។

ក. ការដាក់ពាក្យរបស់ភាគីបណ្តឹង

បើគូភាគីមានកិច្ចព្រមព្រៀងមជ្ឈត្តការជាមុនស្រាប់ ដែលជាទូទៅជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចសន្យាគោលភាគីម្ខាងត្រូវបង្ហាញដល់ភាគីម្ខាងទៀតនូវសំណើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរហៅថា "សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តការ" ។ ភាគីផ្តួចផ្តើមមជ្ឈត្តការហៅថា "ភាគីប្តឹងទាមទារ" ហើយភាគីដែលទទួលសំណើហៅថា "ភាគីឆ្លើយតប"។ ដើម្បីផ្តួចផ្តើមមជ្ឈត្តការភាគីប្តឹងទាមទារ ត្រូវបញ្ជូនសេចក្តីជូនដំណឹងពីមជ្ឈត្តការទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋានដែលត្រូវភ្ជាប់ព័ត៌មានដូចខាងក្រោម៖

- សេចក្តីថ្លែងដែលបញ្ជាក់ថាភាគីដាក់វិវាទឲ្យដោះស្រាយតាមមជ្ឈត្តការ
- ឈ្មោះ អាសយដ្ឋាន លេខទូរស័ព្ទ លេខទូរសព្ទ៍ និងអាសយដ្ឋានសារអេឡិចត្រូនិច ប្រសិនបើមានព័ត៌មានទាំងនេះរបស់គូភាគីវិវាទ និងរបស់អ្នកតំណាងរបស់គូភាគីវិវាទ
- សញ្ញាតិ ឬប្រសិនបើតម្រូវ នឹងមានព័ត៌មានអំពីអត្តសញ្ញាណរបស់ក្រុមហ៊ុនរបស់គូភាគីវិវាទ
- សេចក្តីយោងនៃខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តការ ឬកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តការដោយឡែកដែលយកមកប្រើ និងភ្ជាប់សំណៅចម្លង ខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តការ ឬកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តការដោយឡែកនោះ
- សេចក្តីយោងនៃកិច្ចសន្យា ឬទំនាក់ទំនងផ្សេងៗដែលកើតចេញពី ឬដែលទាក់ទងនឹងវិវាទ និងភ្ជាប់សំណើចម្លងនៃកិច្ចសន្យាទាំងនោះ
- សេចក្តីសង្ខេបដែលពិព័ណនាអំពីលក្ខណៈនិងកាលៈទេសៈនៃវិវាទការមទារ ឬការសង្គ្រោះដែលទាមទារ និងប្រសិនបើអាចភ្ជាប់តម្លៃបឋម ការទាមទារដែលភាគីប្តឹងទាមទារប្តឹងទាមទារ មានបំណងដាក់ស្នើ
- ចំនួនមជ្ឈត្តករដែលបានព្រមព្រៀង ឬនៅក្នុងករណីដែលមិនមានការព្រមព្រៀងទេនោះ ចំនួនមជ្ឈត្តការដែលស្នើសុំដែលត្រូវមានចំនួន ១ (មួយ) រូប ឬ ៣ (បី) រូប និង

- សេចក្តីថ្លែង ឬសំណើបន្ថែមផ្សេងៗ ពាក់ព័ន្ធនិងដំណើរកមជ្ឈត្តការ រួមបញ្ចូលទាំងច្បាប់ដែលត្រូវ អនុវត្ត ភាសាសម្រាប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ និងលក្ខណៈសម្បត្តិនិងសញ្ជាតិរបស់មជ្ឈត្តករដែលបានព្រមព្រៀង ឬដែលចង់បានប្រសិនបើមាន។[50]

ខ. ការឆ្លើយតបរបស់ភាគីចុងបណ្តឹង

នៅពេលភាគីឆ្លើយតបដែលជាចុងបណ្តឹង ទទួលបានការជូនដំណឹងពីការទទួលបានសេចក្តីជូនដំណឹង អំពីមជ្ឈត្តការភាគីឆ្លើយតបត្រូវធ្វើសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងចំណុចដែលបានលើក ឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងទាមទារ ព្រមទាំងភ្ជាប់ឯកសារពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្តឹងតបនោះ ហើយបញ្ជូនទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ក្នុងរយៈពេល១៥ថ្ងៃបន្ទាប់ពីទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីការទទួលបានសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តការ។[51]

[50] វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី១១ កក្កដា ២០១៤ វិធាន៧។

[51] វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី១១ កក្កដា ២០១៤ វិធាន៨។

ជំពូកទី៣

ដំណើរការនីតិវិធីរបស់មជ្ឈត្តកម្ម
ពាណិជ្ជកម្ម

ជំពូកទី៣
ដំណើរការនីតិវិធីរបស់មជ្ឈត្តកម្មពាណិជ្ជកម្ម

ដំណើរការនីតិវិធីនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជាគូភាគីអាចព្រមព្រៀង ឬមិនព្រមព្រៀងពីនីតិវិធីដែលវេទិកាមជ្ឈត្តការត្រូវអនុវត្តដើម្បីអនុវត្តក្នុងការគ្រប់គ្រងដំណើរការមជ្ឈត្តការបាន។[52] ប្រសិនបើមិនមានការព្រមព្រៀងពីនីតិវិធីពីភាគីទេ វេទិកាមជ្ឈត្តការអាចនឹងប្រើប្រាស់នីតិវិធីដែលខ្លួនមានក្នុងការគ្រប់លើដំណើរការនេះ។[53] ចំពោះដំណើរការមជ្ឈត្តការនៅកម្ពុជា បើគូភាគីជ្រើសរើសយកមជ្ឈត្តការមានការគ្រប់គ្រង នោះដំណើរការមជ្ឈត្តការនឹងត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយ ម.ជ.ម។ ដំណើរការមជ្ឈត្តការដែលគ្រប់គ្រងដោយ ម.ជ.ម ត្រូវប្រព្រឹត្តទៅដោយអនុលោមតាមច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម និងវិធាន ម.ជ.ម ហើយច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មដែលជាច្បាប់ចែងពីបទដ្ឋានមជ្ឈត្តការ។ ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មជាច្បាប់ដែលចែងពីបទដ្ឋានមជ្ឈត្តការ ហើយច្បាប់នេះគ្របដណ្តប់លើគ្រប់ទិដ្ឋភាពនៃបញ្ហាមជ្ឈត្តការរួមមានកិច្ចព្រមព្រៀងផ្សះផ្សា យុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តការ ការដឹកនាំដំណើរការ ការទទួលស្គាល់ និងការអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។[54]

ជំពូកនេះផងដែរនឹងលើកឡើងពីដំណាក់កាលនីមួយៗ នៃដំណើរការមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា និងបង្ហាញពីទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗនៃដំណាក់កាលទាំងនោះ។ ដំណើរមជ្ឈត្តការមានដំណាក់កាលរួមមាន៖

១. ការជ្រើសរើស និងការជំទាស់ទៅនឹងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

២. ដំណើរការមុនសវនាការ

៣. សវនាការមជ្ឈត្តការ

៤. ការធ្វើសេចក្តីសម្រេច

៥. ការប្តឹងទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តកម្មវិនិច្ឆ័យ។

៣.១ ការជ្រើសរើស និងការជំទាស់ទៅនឹងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

នៅក្នុងវេទិកាមជ្ឈត្តការដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងក្រោមវិធានរបស់ ម.ជ.ម ក្នុងវេទិកានេះត្រូវមានមជ្ឈត្តករមួយរូប ឬច្រើនរូបដែលត្រូវបានជ្រើសរើសដោយគូវិវាទ ឬដោយគណៈកម្មាធិការតែងតាំងរបស់មជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម។[55]

---

[52] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា២៧។

[53] ដូចមុន។

[54] លឹម រត្នធីតា, ″ មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា″ ឆ្នាំ២០២០ ទំព័រ២២។

[55] វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ១។

ដើម្បីឲ្យមានការយល់ដឹងកាន់តែច្បាស់ក្នុងចំណុចមួយនេះ នឹងមានការបកស្រាយពីសមាសភាពនៃវេទិកាមជ្ឈត្តការ ការទាស់នឹងមជ្ឈត្តការ ការជំនួសមជ្ឈត្តករ និងការជំទាស់នឹងយុត្តាធិការរបស់មជ្ឈត្តការ។

៣.១.១ សមាសភាពនៃវេទិកាមជ្ឈត្តការ

នៅក្នុងវេទិកាមជ្ឈត្តការ គូភាគីវិវាទមានសិទ្ធិសេរីភាពពេញលេញ ក្នុងការជ្រើសរើសនូវចំនួនមជ្ឈត្តករក៏ដូចជាការកំណត់នូវលក្ខណៈសម្បត្តិរបស់មជ្ឈត្តករ ដែលត្រូវចូលខ្លួនមកធ្វើការដោះស្រាយនៅក្នុងវិវាទនេះ។ ទោះបីជាច្បាប់បានផ្ដល់នូវសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការជ្រើសរើសក៏ពិតមែន តែច្បាប់បានបញ្ញត្តិលម្អិតលើសិទ្ធិសេរីភាពទាំងនោះ ហើយភាគីទាំងអស់ត្រូវតែគោរពតាម។

ក.ចំនួនមជ្ឈត្តករ

យោងតាមវិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម វេទិកាមជ្ឈកម្មត្រូវមានចំនួនបីរូប។[56] គូភាគីក៏អាចជ្រើសរើសនូវសមាសភាពមជ្ឈត្តករបានច្រើនរូបទៅតាមតម្រូវការរបស់គូភាគី ឬអនុវត្តទៅតាមកិច្ចព្រមព្រៀងដែលបានធ្វើឡើងរវាងគូភាគីទាំងពីរ [57] ប៉ុន្តែវេទិកាមជ្ឈកម្មបានកំណត់ដោយត្រូវមានសមាសភាពមជ្ឈត្តករជាចំនួនសេស [58] ដើម្បីធានាបាននូវប្រសិទ្ធិភាពខ្ពស់នៃសេចក្ដីសម្រេចចុងក្រោយ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។ នៅក្នុងករណីគូភាគីមានការផ្ទុយមតិគ្នា ក្នុងការកំណត់ចំនួនមជ្ឈត្តករនោះមជ្ឈត្តករត្រូវមានចំនួន៣ រូប [59] ដែលជាចំនួនសេស និងសមល្មមក្នុងការសម្រេចចិត្តប្រកបដោយសុក្រឹត្យភាព និងយុត្តិធម៌ផងដែរ។

ជាទូទៅគូភាគីតែងជ្រើសយកមជ្ឈត្តករចំនួន១ ឬ៣ រូប ប៉ុណ្ណោះក្នុងការដោះស្រាយវិវាទរបស់ពួកគេ ទោះបីជាច្បាប់ផ្ដល់នូវសិទ្ធិសេរីភាពដល់គូវិវាទ អាចជ្រើសរើសចំនួនមជ្ឈត្តករបានច្រើនរូបក៏ដោយ ព្រោះកាលណាបើមានចំនួនមជ្ឈត្តករកាន់តែច្រើននោះការចំណាយក៏មានទំហំកាន់តែច្រើនផងដែរ។ ប្រសិនបើគូភាគីសម្រេចជ្រើយកមជ្ឈត្តករចំនួន៣ រូប ភាគីម្ខាងៗត្រូវជ្រើសរើសយកមជ្ឈត្តករម្នាក់១ រូប ហើយមជ្ឈត្តករដែលនៅសល់ ១ រូប ទៀតត្រូវបានជ្រើសរើសដោយមជ្ឈត្តករដែលគូភាគីទាំងសងខាងបានជ្រើសរើស ក្នុងរយៈពេល១៥ថ្ងៃ ដើម្បីក្លាយជាប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តការនោះ។[60] ក្នុងករណីមជ្ឈត្តករទាំងពីរមិនឯកភាពគ្នាលើការតែងតាំងសមាស

---

[56] វិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ២៤។

[57] វិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ២៥។

[58] វិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ២៤។

[59] ដូចមុន។

[60] ដូចមុន ប្រការ២៥.២។

ភាពរបស់មជ្ឈត្តករទីបី ក្នុងរយៈពេល៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃក្រោយពីថ្ងៃដែលត្រូវបានជ្រើសរើសរួចមកតុលាការ ឬ ម.ជ.ម ត្រូវជ្រើសតាំងមជ្ឈត្តករទីបី តាមសំណើរបស់គូភាគី។[61]

ខ.លក្ខណៈសម្បត្តិរបស់មជ្ឈត្តករ

លក្ខណៈសម្បត្តិរបស់មជ្ឈត្តករត្រូវបានកំណត់ដោយមជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម ដោយមានការធ្វើសេចក្តីប្រកាសជាសាធារណៈ នូវបញ្ជីឈ្មោះមជ្ឈត្តករជារៀងរាល់ឆ្នាំ។[62] ក្នុងច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មបានចែងថារូបវន្តបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរ ឬបរទេសដែលជាមជ្ឈត្តករក្នុងបញ្ជីនៅ ម.ជ.ម ប៉ុន្តែគេសង្កេតឃើញថាបញ្ជីនេះមិនមានលក្ខណៈដាច់ខាតនោះទេពោលគឺ គូភាគីវិវាទក៏អាចជ្រើសរើសមជ្ឈត្តករក្រៅពីបញ្ជីដែលបានផ្តល់ឲ្យផងដែរ។[63]

ដើម្បីក្លាយជាមជ្ឈត្តករដែលបានចុះបញ្ជីនៅមជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម (សមាជិកមជ្ឈត្តការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម) រូបវន្តបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរ ឬបរទេសត្រូវតែឆ្លងកាត់ការបណ្តុះបណ្តាលទាំង៣ កម្រិតរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មជាមុនសិន។ យ៉ាងណាមិញមុននឹងអាចចូលរួមក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលទាំង៣កម្រិតនេះ បេក្ខជនត្រូវគោរពតាមលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនផងដែរ ដែលកម្រិតនីមួយៗមានការកំណត់ផ្សេងៗពីគ្នា។ ដើម្បីអាចចូលរួមក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលកម្រិតបឋមបានអ្នកចូលរួមត្រូវមានអាយុចាប់ពី២០ឆ្នាំឡើង និងជានិស្សិតនៅក្នុងមហាវិទ្យាល័យណាមួយក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឬនៅបរទេស ឬមានបរិញ្ញាបត្រជំនាញផ្សេងៗ នៅក្នុងមហាវិទ្យាល័យណាមួយក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ កាលណាបើបេក្ខជនបានទទួលជោគជ័យក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលកម្រិតបឋមនោះដែលរួមមានការវាយតម្លៃដោយវិញ្ញាសាសរសេរ និងការចូលរួមនៅក្នុងថ្នាក់រៀន បេក្ខជននោះនឹងក្លាយជាសមាជិកគាំទ្ររបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម។ បន្ទាប់ពីការទទួលបានជោគជ័យក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលកម្រិតបឋមបេក្ខជនអាចបន្តចូលទៅកាន់វគ្គបណ្តុះបណ្តាលកម្រិតមធ្យមបាន លុះត្រាណាតែបេក្ខជននោះមានអាយុចាប់ពី៣០ឆ្នាំឡើង និងមានបរិញ្ញាបតជំនាញផ្សេងៗនៅក្នុងមហាវិទ្យាល័យណាមួយក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឬបរទេស។[64]

ក្រោយពីបញ្ចប់នូវវគ្គបណ្តុះបណ្តាលទាំង៣កម្រិតខាងលើ បេក្ខជនត្រូវជាប់នូវការប្រឡងចុះបញ្ជីសមាជិកជាមជ្ឈត្តការដែលបានរៀបចំឡើងដោយមជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម មួយជំហានទៀតទើប

---

[61] មេធាវី អឹម អូស្មើរមីល្លីវ, ''ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា'' ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ១៨១។

[62] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា១១។

[63] ដូចមុន។

[64] ឯកសារស្តីពី វគ្គបណ្តុះបណ្តាលមជ្ឈត្តករពាណិជ្ជកម្ម ជំនាន់ទី២ ចំណុចលក្ខខណ្ឌក្នុងការចូលរួម។

អាចដាក់ពាក្យសុំចុះបញ្ជីសមាជិកជាមជ្ឈត្តករនៅមជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មបាន។ មិនតែប៉ុណ្ណោះរូបវន្តបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរ ឬបរទេសដែលមកដាក់ពាក្យសុំចុះបញ្ជីសមាជិកជាមជ្ឈត្តករនៅមជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ត្រូវភ្ជាប់មកជាមួយនឹងលិខិតមួយច្បាប់ដែលអះអាងថាខ្លួនមិនមែនជាមន្ត្រីរាជការ ឬស្ថិតនៅក្នុងឋានានុក្រមជាមន្ត្រីនៃស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ នីតិបញ្ញត្តិ ឬនីតិតុលាការឡើយព្រោះមជ្ឈត្តករមិនតម្រូវបុគ្គលនោះជាមន្ត្រីនៃស្ថាប័នទាំងបីនេះទេ។ ក្រៅពីឋានានុក្រមជាមន្ត្រីនៃស្ថាប័នទាំងបីបេក្ខជនត្រូវបង្ហាញថាខ្លួនមិនធ្លាប់មានប្រវត្តិក្ស័យធនណាមួយពីមុនទៀតផង។ បន្ទាប់ពីបញ្ចប់នូវដំណាក់កាលទាំងអស់នេះគណៈកម្មការសមាជិកភាពនឹងធ្វើការពិនិត្យ រួចផ្ដល់យោបល់ជូនទៅក្រុមប្រឹក្សាប្រតិបត្តិមជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មដើម្បីធ្វើការសម្រេចអនុញ្ញាតឲ្យចុះបញ្ជី ដើម្បីក្លាយខ្លួនជាសមាជិកមជ្ឈត្តកររបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម។[65]

ក្នុងករណីដែលពុំមានលក្ខណៈសម្បត្តិដូចខាងលើទេរូបវន្តបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរ ឬបរទេសត្រូវតែជាសមាជិកនៃស្ថាប័នវិជ្ជាជីវៈផ្នែកមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម ដែលបានទទួលស្គាល់ដោយ មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម និងជាមជ្ឈត្តករដែលបានសរសេរសេចក្ដីបង្គាប់មជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មចំនួនយ៉ាងតិច៣ ក្នុងពេលដែលបុគ្គលនោះធ្វើជាមជ្ឈត្តករ។ បន្ទាប់ពីបំពេញគ្រប់លក្ខណៈសម្បត្តិដែលរៀបរាប់ខាងលើរូបវន្តបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរ ឬបរទេសអាចអនុវត្តតួនាទីជាមជ្ឈត្តករដោយពេញលេញ និងគ្រប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការទាំងអស់។[66] ម៉្យាងវិញទៀត ក្នុងការអនុវត្តតួនាទីជាមជ្ឈត្តករ គឺត្រូវតែប្រកាន់ខ្ជាប់នូវឯករាជ្យភាព និងអព្យាក្រឹត្យភាពពោលគឺមិនត្រូវគាំទ្រ ឬធ្វើជាទីប្រឹក្សារបស់ភាគីណាមួយឡើយ។[67] ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈមជ្ឈត្តកររបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម គឺជាប្រការចាំបាច់ដែលតម្រូវឲ្យមជ្ឈត្តករដែលបំពេញតួនាទីត្រូវប្រកាន់ខ្ជាប់ផងដែរ។[68]

---

[65] ឯកសារស្ដីពី វគ្គបណ្ដុះបណ្ដាលមជ្ឈត្តករពាណិជ្ជកម្ម ជំនាន់ទី២ ចំណុចលក្ខខណ្ឌក្នុងការចូលរួម។

[66] ឯកសារស្ដីពី វគ្គបណ្ដុះបណ្ដាលមជ្ឈត្តករពាណិជ្ជកម្ម ជំនាន់ទី២ ចំណុចអត្ថប្រយោជន៍ដែលទទួលបានពីកម្មវិធីបណ្ដុះបណ្ដាល។

[67] វិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ២៧.១។

[68] វិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ២៧.៣។

៣.១.២ ការជំទាស់នៅនឹងមជ្ឈត្តករ

នៅក្នុងការជំទាស់ទៅនឹងសមាសភាពរបស់មជ្ឈត្តករគឺ ទាមទារឲ្យមាននូវហេតុផលសមស្របរួមជាមួយនឹងនីតិវិធីច្បាស់លាស់ផងដែរ។ មជ្ឈត្តករត្រូវបានជំទាស់លុះត្រាណាតែមានកាលៈទេសៈណាមួយបង្កឲ្យមានការសង្ស័យទៅនឹងឯករាជ្យភាព ឫអព្យាក្រឹត្យភាពរបស់ជ្ឈត្តករ ដោយមានភ្ជាប់មកនូវហេតុផលសមស្រប។[69]

ចំណុចសំខាន់របស់មជ្ឈត្តករដែលមិនអាចខ្វះបាននោះគឺត្រូវតែមានឯករាជ្យភាព និងអព្យាក្រឹត្យភាព ដូចនេះកាលណាបើបង្ហាញឲ្យឃើញនូវចំណុចខ្វះខាតទាំងនេះ គូភាគីអាចធ្វើការប្តឹងទាស់បាន ជៀសវាងការមិនមានទំនុកចិត្តលើសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយលើវិវាទរបស់ខ្លួន។ គួរបញ្ជាក់ថាឯករាជ្យភាព និងអព្យាក្រឹត្យភាពសំដៅដល់ការមិនលម្អៀងរបស់មជ្ឈត្តករ ទៅកាន់ភាគីវិវាទណាមួយក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ។ ម៉្យាងវិញទៀតមជ្ឈត្តករក៏អាចនឹងជំទាស់ផងដែរ ប្រសិនបើលក្ខណៈសម្បត្តិរបស់មជ្ឈត្តករនោះពុំមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ដែលគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀង[70] ពោលគឺលក្ខណៈសម្បត្តិដែលត្រូវចូលខ្លួនមកដោះស្រាយវិវាទជូនគូភាគីគួរតែសមស្រប ឫដូចទៅនឹងលក្ខណៈសម្បត្តិដែលគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងក្នុងការជ្រើសរើសមជ្ឈត្តករសម្រាប់ដោះស្រាយវិវាទរបស់ខ្លួន។ គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា គូភាគីវិវាទអាចធ្វើការជំទាស់បានតែទៅលើមជ្ឈត្តកររូបណាដែលខ្លួនបានតែងតាំង ឫបានចូលរួមក្នុងការតែងតាំងប៉ុណ្ណោះ[71] ហើយការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករនេះបានលុះត្រាណាតែគូភាគីបានដឹងពីមូលហេតុក្នុងការប្តឹងទាស់ដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ក្រោយពីការតែងតាំងប៉ុណ្ណោះ។[72]

ប្រសិនបើគូភាគីវិវាទមានបំណងក្នុងការជំទាស់នឹងមជ្ឈត្តករ ជាដំបូងគូភាគីវិវាទដែលមានបំណងជំទាស់ត្រូវសរសេរជាលាយលក្ខណ៍អក្សរក្នុងរយៈពេល១៥ ថ្ងៃទៅកាន់វេទិកាមជ្ឈត្តការ ភាគីម្ខាងទៀត និងអគ្គលេខាធិការដ្ឋានដោយភ្ជាប់នូវមូលហេតុដែលនាំឲ្យមានជំទាស់នេះ។[73] បន្ទាប់មកវេទិកាមជ្ឈត្តការនឹងពិចារណាហើយសម្រេចថាត្រូវយល់ស្របតាមការជំទាស់ឫយ៉ាងណា។ ភាគីប្តឹងទាស់អាចធ្វើការប្តឹងបន្តលើសេចក្តីសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តការនោះក្នុងរយៈពេល៣០ ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីទទួលបានសេចក្តីសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តការ ទៅកាន់តុលាការ ឫម.ជ.ម[74] ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តការមិនយល់ស្រប ក្នុងការប្តឹងទាស់ទៅកាន់មជ្ឈត្តករនោះទេ។

[69] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា២០។
[70] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា២០.២។
[71] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា២០.២។
[72] ដូចមុន។
[73] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា២១។
[74] ដូចមុន។

៣.១.៣ ការជំនួសមជ្ឈត្តករ

នៅក្នុងការជំនួសមជ្ឈត្តករក៏ដូចគ្នាទៅនឹងការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករផងដែរ គឺទាមទារឲ្យមាននូវហេតុផល ឬមូលហេតុសមរម្យ រួមជាមួយនឹងកាលៈទេសៈសមស្របមួយ និងនីតិវិធីច្បាស់លាស់។ ករណីដែលមជ្ឈត្តករអាចត្រូវបានដាក់ជំនួស លុះត្រាណាតែមជ្ឈត្តករណាម្នាក់បានទទួលមរណភាព ឬដកខ្លួនចេញពីតំណែង ឬលាលែងចេញពីតំណែង ឬមជ្ឈត្តករណាម្នាក់បានបញ្ចប់នូវអាណត្តិរបស់ខ្លួន ដោយមូលហេតុសមស្របណាមួយដែលស្របតាមវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[75] មួយវិញទៀតមជ្ឈត្តករក៏ត្រូវបានជំនួសផងដែរ ក្នុងករណីដែលមជ្ឈត្តករនោះត្រូវបានប្តឹងជំទាស់ហើយការជំទាស់នោះត្រូវបានគណៈកម្មធិការតែងតាំងធ្វើការយល់ស្រប។[76] ចំណែកឯការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួស នឹងត្រូវបានធ្វើឡើងដោយភាគីវិវាទ ឬដោយមជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម។

ចំពោះការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួសដោយភាគីវិវាទ គឺត្រូវធ្វើឡើងស្របតាមនីតិវិធីនៃការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ[77] ក្នុងអំឡុងពេល១៥ ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីភាគីវិវាទដែលត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួស បានទទួលនូវសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការដាក់មជ្ឈត្តករជំនួស។[78] ចំណែកឯចំពោះការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួសដោយ ម.ជ.ម គឺត្រូវធ្វើឡើងតាមការស្នើរបស់គូភាគីវិវាទទៅកាន់អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។

៣.១.៤ ការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តការ

បើមានកិច្ចព្រមព្រៀងដែលមានសុពលភាព តុលាការត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងក្តីទៅមជ្ឈត្តការ[79] ប៉ុន្តែភាគីទាំងអស់អាចជំទាស់នឹងយុត្តាធិការបស់មជ្ឈត្តការក្នុងការជំនុំរឿងក្តីនោះមួយផ្នែក ឬទាំងស្រុង។ វេទិកាមជ្ឈត្តការមានអំណាចក្នុងការសម្រេចយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន រួមទាំងការជំទាស់នានា ដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអត្ថិភាព សុពលភាព ឬវិសាលភាពអនុវត្តនៃកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តការ។[80]

[75] វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ ៣០.១។

[76] ដូចមុន ប្រការ ២៨.៥។

[77] ដូចមុន ប្រការ ១០.២។

[78] ដូចមុន ប្រការ ៣០.២។

[79] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា៨។

[80] វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ ៣៤.២។

ភាគីដែលជំទាស់ត្រូវលើកឡើងពីបញ្ហាក្នុងអំឡុងពេល ឬមុនកាលបរិច្ឆេទកំណត់សម្រាប់ការដាក់ពាក្យសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបរបស់ខ្លួន។ បន្ទាប់មកសេចក្តីសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកាពីយុត្តាធិការអាចប្តឹងបន្តទៅកាន់តុលាការក្នុងរយៈពេល៣០ ថ្ងៃ ក្រោយពេលវេទិកាមជ្ឈត្តការចេញសេចក្តីសម្រេច។[81]

៣.២. ដំណើរការមុនសវនាការ

ក្រោយពេលមជ្ឈត្តការត្រូវបានជ្រើសរើសរួចហើយ យុត្តាធិការត្រូវបានកំណត់រួចភាគីវិវាទមានបញ្ហាសំខាន់ៗជាច្រើនដែលត្រូវដោះស្រាយ ហើយបញ្ហានេះជាទូទៅ ត្រូវបញ្ចប់ក្នុងកិច្ចពិភាក្សាមុនសវនាការដែលនីតិវិធីទីតាំង ការបង្ហាញសក្ខីកម្ម និងបញ្ហាផ្សេងៗទៀតនឹងត្រូវបានសម្រេច ប្រសិនបើខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តការក្នុងកិច្ចសន្យាមិនបានចែង ឬចែងមិនច្បាស់លាស់ពីបញ្ហាទាំងនេះ។

៣.២.១ វិធានស្តីពីនីតិវិធី

មជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការជាច្រើនបានបង្កើតវិធាននីតិវិធីផ្សេងៗគ្នា ហើយជាទូទៅគូភាគីវិវាទតែងអនុម័តយករបស់វិធានមជ្ឈមណ្ឌលមកប្រើប្រាស់ ប៉ុន្តែគូភាគីវិវាទក៏អាចកំណត់វិធានការគ្រប់គ្រងនីតិវិធីរបស់ខ្លួនបានផងដែរ។[82]ករណីគ្មានវិធានស្តីពីនីតិវិធីដែលគូភាគីបានព្រមព្រៀង នោះវេទិកាមជ្ឈត្តការត្រូវដឹកនាំដំណើរការមជ្ឈត្តការទៅតាមរបៀបមួយដែលខ្លួនយល់ថាត្រឹមត្រូវ។[83]

៣.២.២ ទីកន្លែងមជ្ឈត្តការ

ការកំណត់យកទីកន្លែងណាមួយសម្រាប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការលើវិវាទរបស់ខ្លួនគូភាគីវិវាទ អាចធ្វើការជ្រើសរើសតាមការព្រមព្រៀងរបស់ខ្លួនបាន។ [84] ក្នុងករណីដែលមិនបានព្រមព្រៀងគ្នាលើរឿងនេះទីកន្លែងមជ្ឈត្តការត្រូវកំណត់ដោយវេទិកាមជ្ឈត្តការ ដោយពិចារណាអំពីកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តី ហើយត្រូវមានការឯកភាពពីគូវិវាទ ឬមានការព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ។[85] ជាទូទៅ ទីកន្លែងមជ្ឈត្តការនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មទាំងអស់ដែលធ្វើឡើងក្រោមវិធាននេះ គឺត្រូវធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា លើកលែងតែមានករណីដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ។[86]

[81] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា២៤។

[82] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា២៧។

[83] ដូចមុន។

[84] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា២៨.១។

[85] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា២៨.១។

[86] វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១ ប្រការ៣១។

៣.២.៣ ភាសាផ្លូវការក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ

ភាសាដែលប្រើប្រាស់ក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ក៏មិនខុសគ្នាពីការជ្រើសរើសទីកន្លែង គឺគូភាគីវិវាទមានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការកំណត់។ ក្នុងច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជា ភាសាដែលត្រូវយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការត្រូវបានកំណត់ដោយភាគីវិវាទ ដោយភាគីវិវាទអាចព្រមព្រៀងលើភាសាណាមួយ ឬលើសពីមួយសម្រាប់វេទិកាមជ្ឈត្តការរបស់ខ្លួន។[87] ប្រសិនបើគូភាគីមិនបានព្រមព្រៀងគ្នា ឬពុំអាចធ្វើការព្រមព្រៀងគ្នាលើភាសាដែលត្រូវប្រើក្នុងវេទិកាមជ្ឈត្តការបានទេ វេទិកាមជ្ឈត្តការអាចកំណត់យកភាសាមួយ ឬលើសពីមួយសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងវេទិកាមជ្ឈត្តការតាមរយៈការពិចារណាទៅលើកាលៈទេសៈនានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងវិវាទ ព្រមទាំងរួមបញ្ចូលនូវភាសាក្នុងកិច្ចសន្យាផងដែរ។[88]

ចំណុចពិសេសមួយដែលគួរឲ្យកត់សម្គាល់ សម្រាប់ភាសាក្នុងវេទិកាមជ្ឈត្តការនេះគឺ ភាសានៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬសេចក្ដីបង្គាប់ដែលចេញដោយមជ្ឈត្តករត្រូវតែជាភាសាខ្មែរ ឬភាសាអង់គ្លេស បន្ទាប់ពីមានការពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទរួចទោះបីជាភាសានៃដំណើរការមជ្ឈត្តការដែលបានជ្រើសរើសដោយភាគីវិវាទ ឬតាមការកំណត់របស់វេទិកាមជ្ឈត្តការមិនមែនជាភាសាខ្មែរ ឬភាសាអង់គ្លេសក៏ដោយ។[89]

៣.២.៤ វិធានការបណ្ដោះអាសន្ន

វិធានការបណ្ដោះអាសន្នពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់វេទិកាមជ្ឈត្តការ។ នៅក្នុងស្ថានភាពមួយចំនួនភស្តុតាងសំខាន់ៗ អាចទទួលរងនូវការខូចខាត ឬមានការបំផ្លាញ ដរាបណាគ្មានការធានាសុវត្ថិភាពយ៉ាងត្រឹមត្រូវដោយតតិយជន ឬក៏ប្រហែលភាគីម្ខាងអាចនឹងត្រូវឲ្យភាគីម្ខាងទៀតបញ្ឈប់សកម្មភាពមួយចំនួនភ្លាមៗ។ ស្រដៀងគ្នាទៅនឹងវិធានរបស់មជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការភាគច្រើនផ្សេងទៀតដែរ ច្បាប់ស្ដីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មផ្ដល់ឲ្យមជ្ឈត្តការនូវសិទ្ធិអំណាចក្នុងការចេញវិធានការបណ្ដោះអាសន្នទាំងនេះ។[90] វេទិកាមជ្ឈត្តការក៏អាចស្នើឲ្យភាគីម្ខាងផ្ដល់នូវប្រាក់ធានាសមស្រប ទាក់ទងនឹងវិធានការទាំងនេះផងដែរ។[91]

ភាគីនីមួយៗក៏អាចស្វែងរកការចេញដីកាសម្រេចជាបណ្ដោះអាសន្នពីតុលាការកម្ពុជាផងដែរ។ យោងតាមច្បាប់ស្ដីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មត្រង់ចំណុចនេះនៅមុនពេល ឬក្នុងពេលកំពុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ការធ្វើសំណូមពររបស់ភាគីវិវាទមួយទៅតុលាការឲ្យផ្ដល់វិធានការបណ្ដោះអាសន្នដើម្បីការពារ និងការផ្ដល់នូវវិធាន

---

[87] ដូចមុន ប្រការ៣៣.១។

[88] ច្បាប់ស្ដីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា៣០.២។

[89] វិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តកាផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២២ មីនា ២០២១ ប្រការ ៣៣.៣។

[90] មេធាវី អឹម អូស្មើរមីល្លីវ, "ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា" ឆ្នាំ២០១០ ទំព័រ១៨៥។

[91] ដូចមុន។

នោះដោយតុលាការពុំមានវិសមិតភាពជាមួយកិច្ចព្រមព្រៀងផ្សះផ្សាឡើយ។ ខចែងនេះអាចជាបញ្ហាដ៏មានសក្តានុពល សម្រាប់ភាគីបរទេស ដែលមានបំណងចង់គេចពីប្រព័ន្ធតុលាការក្នុងស្រុក។ វិធីម្យ៉ាងក្នុងការគេចពីប្រព័ន្ធតុលាការនេះគឺត្រូវដាក់លក្ខខណ្ឌសមស្របទៅក្នុងខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តការ ដែលរារាំងភាគីណាមួយមិនឲ្យប្តឹងទៅតុលាការដើម្បីស្នើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្ន។[92]

៣.៣. សវនាការមជ្ឈត្តការ

ដំណើរការមជ្ឈត្តការតម្រូវឲ្យមានសវនាការមួយដែលស្រដៀងគ្នា នឹងដំណើរការជំនុំជំម្រះក្នុងតុលាការប្រព័ន្ធច្បាប់កុំមិនឡ (Common Law) ដែលតម្រូវឲ្យគូភាគីធ្វើសេចក្តីថ្លែងបើកដោយបញ្ជាក់ពីអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់។ បន្ទាប់មកភាគីប្តឹងធ្វើការបង្ហាញសាក្សី និងឯកសារជាភស្តុតាងរបស់ខ្លួន។ សាក្សីត្រូវធ្វើការស្បថស្បែរដូចនឹងដំណើរការកាត់ក្តីនៅតុលាការដែរ។ វេទិកាមជ្ឈត្តការនឹងសម្រេចថា តើសាក្សីដែលមិនមែនជាភាគីវិវាទអាចមានវត្តមាននៅក្នុងពេលធ្វើមជ្ឈត្តការឬទេ។ ភាគីប្តឹង ឬមេធាវីរបស់ខ្លួននឹងសួរសំនួរដល់សាក្សី ដែលមានវត្តមានដោយផ្ទាល់នៅចំពោះមុខវេទិកាមជ្ឈត្តការ។ ពេលខ្លះវេទិកាមជ្ឈត្តការនឹងសួរសំនួរបន្ថែម ស្រដៀងទៅនឹងចៅក្រមដែរ។ ភាគីឆ្លើយតប ក៏មានសិទ្ធិលើកជាសំនួរដើម្បីសួរទៅកាន់សាក្សីរបស់ភាគីប្តឹងដែរ។

ក្រោយពេលភាគីប្តឹងបានបង្ហាញនូវភស្តុតាងទាំងអស់របស់ខ្លួនរួច ភាគីឆ្លើយតបនឹងមានឱកាសបង្ហាញសាក្សី និងឯកសារជាភស្តុតាងរបស់ខ្លួនវិញម្តង។ ជាថ្មីម្តងទៀតវេទិកាមជ្ឈត្តការ និងភាគីប្តឹងក៏អាចសួរសំនួរទៅសាក្សីទាំងនោះបានដែរ។ បន្ទាប់មក គូភាគីនឹងផ្លាស់ប្តូរវេនគ្នាធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ ហើយបន្ទាប់ពីនោះមកវេទិកាមជ្ឈត្តការនឹងពិភាក្សាដើម្បីសម្រេចរឿងក្តីនេះ។ សវនាការមជ្ឈត្តការមិនមានលក្ខណៈផ្លូវការដូចដំណើរការកាត់ក្តីនៅតុលាការឡើយ ចំពោះបញ្ហានីតិវិធី ឬបញ្ហាភស្តុតាងមានភាពទន់ភ្លន់ជាងនៅតុលាការ។ បើគូភាគីយល់ព្រមពួកគេមិនចាំបាច់ធ្វើសវនាការផ្ទាល់មាត់នោះទេ។ គូភាគីអាចជ្រើសរើសធ្វើត្រឹមតែបង្ហាញភស្តុតាងជាឯកសារ និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដាក់ជូនវេទិកាមជ្ឈត្តការដើម្បីពិចារណាក៏បាន។

៣.៤ ការចេញសេចក្តីសម្រេច ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

សេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករ ត្រូវធ្វើលើសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួនដោយគូភាគីព្រមព្រៀងប្រគល់ឲ្យមជ្ឈត្តករ។ ដូចនេះហើយសេចក្តីសម្រេចរបស់មជ្ឈត្តករ ឬដែលហៅតាមពាក្យបច្ចេកទេសថាមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចគូភាគី ហើយគូភាគីត្រូវអនុវត្តតាមមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនេះ។ យោងតាមច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម គូភាគីវិវាទអាចជ្រើសរើសច្បាប់ណាមួយនៃយុត្តាធិការមកអនុវត្តក៏បាន ក្នុងករណីដែលគ្មានបញ្ញត្តិស្តីពីជម្រើសនៃច្បាប់ទេ វេទិកាមជ្ឈត្តការមានសេរីភាពក្នុងការជ្រើសរើសច្បាប់ណាមួយ ដែលខ្លួនយល់ថាសមស្របមកអនុវត្ត។

[92] លឹម ធីតារត្ន័,“ មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា” ឆ្នាំ២០២០ ទំព័រ៣០។

តួយ៉ាងច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មបានបញ្ជាក់ផងដែរថា មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទោះជាបានធ្វើនៅប្រទេសណាក៏ដោយត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ថាជាកាតព្វកិច្ចផងដែរ។

ក្នុងច្បាប់ស្តីពីការយល់ព្រម និងការអនុវត្តអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិចែងអំពីការទទួលស្គាល់ និងការប្រតិបត្តិការសេចក្តីសម្រេចមជ្ឈត្តករបរទេស បានឲ្យនិយមន័យមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យថាជាសេចក្តីសម្រេចនៃអជ្ញាកណ្តាលណាមួយ ទោះមានការការគ្រប់គ្រងដោយស្ថាប័នមជ្ឈត្តករអចិន្ត្រៃយ៍ ឬមិនអចិន្ត្រៃយ៍ក្តី។[93] ជាទូទៅមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវធ្វើឡើងដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងត្រូវចែងពីមូលហេតុដែលនាំឲ្យចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះព្រមទាំងកាលបរិច្ឆេទ ទីកន្លែងរបស់មជ្ឈត្តការ និងមានការចុះហត្ថលេខាពីមជ្ឈត្តករផងដែរ។[94] វេទិកាមជ្ឈត្តការត្រូវតែចែងពីមូលហេតុដែលនាំឲ្យចេញសេចក្តីសម្រេចនោះ លើកលែងតែគូភាគីបានព្រមព្រៀងគ្នាផ្សេងពីនេះ ឬប្រសិនបើដំណោះស្រាយ ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងទម្រង់ជាសេចក្តីសម្រេចមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យតាមលក្ខខណ្ឌព្រមព្រៀងគ្នា។ សេចក្តីសម្រេចត្រូវតែបញ្ជាក់ផងដែរ ពីការបែងចែកការចំណាយរបស់មជ្ឈត្តការក្នុងចំណោមភាគីទាំងនោះ។ ភាគច្រើនភាគីឯកភាពឲ្យមានការបែងចែកចំណាយ មុនពេលចាប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ។

៣.៥ ការប្តឹងទាស់នៅនឹងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

យោងតាមច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម និងច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការអន្តរជាតិជាច្រើន មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យមិនអាចប្តឹងទាស់បានទេ លើកលែងតែមានកាលៈទេសៈដែលរិតត្បិតបំផុត។ ការអនុញ្ញាតឲ្យភាគីម្ខាងធ្វើការប្តឹងជំទាស់នឹងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ នឹងធ្វើឲ្យបាត់បង់នូវអត្ថប្រយោជន៍របស់មជ្ឈត្តការដ៏សំខាន់មួយ គឺលទ្ធភាពក្នុងការផ្តល់នូវដំណោះស្រាយវិវាទយ៉ាងឆាប់រហ័ស ប្រសិទ្ធិភាព និងប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈ។ គូភាគីនឹងបាត់បង់ទំនុកចិត្តមកកាន់មជ្ឈត្តការ នៅពេលដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យអាចប្តឹងទាស់ទៅតុលាការដោយងាយស្រួលបាននោះ។

ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មចែងពីមូលហេតុតិចតួចបំផុត ក្នុងការលុបចោល(ធ្វើមោឃភាព) នូវមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យណាមួយ។ ក្នុងចំណោមមូលហេតុទាំងអស់ មិនតម្រូវឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យមើលឡើងវិញអំពីលក្ខណៈសម្បត្តិនៃភស្តុតាង និងសេចក្តីសម្រេចឡើយ។ តួយ៉ាងតុលាការអាចលុបចោលនូវមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យណាមួយប្រសិនបើ៖

- ភាគីមួយនៃកិច្ចព្រមព្រៀងផ្សះផ្សា...អសមត្ថភាពនៅពេលចុះកិច្ចព្រមព្រៀងនោះ ឬកិច្ចព្រមព្រៀងនោះគ្មានសុពលភាព យោងតាមច្បាប់ដែលបានគ្រប់គ្រងវា

[93] ក្នុងច្បាប់ស្តីពីការយល់ព្រម និងការអនុវត្តអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ចែងអំពីការទទួលស្គាល់ និងការប្រតិបត្តិការសេចក្តីសម្រេចមជ្ឈត្តករបរទេស មាត្រា២ ចំណុច២។

[94] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា៣៩ .១។

- ភាគីម្ខាងមិនទទួលបាននូវសេចក្តីជូនដំណឹងត្រឹមត្រូវអំពីការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ឬអំពីដំណើរការមជ្ឈត្តការនោះ ឬមិនអាចបង្ហាញពីអង្គហេតុរបស់ខ្លួនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព
- មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដែលទាក់ទិននឹងវិវាទនោះ ពុំគោរពតាមលក្ខខណ្ឌនៃកិច្ចព្រមព្រៀងផ្សះផ្សា
- ការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តការ ឬដំណើរការមជ្ឈត្តការ ពុំស្របតាមកិច្ចព្រមព្រៀងមជ្ឈត្តការ
- កម្មវត្ថុនៃវិវាទមិនអាចដោះស្រាយបានមជ្ឈត្តការឡើយ យោងតាមច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- មជ្ឈត្តការនោះផ្ទុយពីនយោបាយសាធារណៈរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[95]

គូភាគីដែលស្វែងរកការលុបចោលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ត្រូវដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាក្នុងរយៈពេល ៣០ថ្ងៃ ក្រោយទទួលបានលិខិតជូនដំណឹងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះ។ បណ្តឹងសាទុក្ខពីសាលាឧទ្ធរណ៍ទៅតុលាការកំពូលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវធ្វើឡើងក្នុងរយៈពេល១៥ថ្ងៃ ក្រោយពេលសាលាឧទ្ធរណ៍ចេញសាលដីការួច។[96]

ក. ការទទួលស្គាល់ និងការដាក់ឲ្យអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនៅពេលដែលចូលជាធរមានរួច គឺមានភាពដូចគ្នាទៅនឹងសាលក្រមរបស់តុលាការដែរ។ ការទទួលស្គាល់ និងការដាក់ឲ្យអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ គឺជាសមត្ថកិច្ចរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា [97] ចំណែកឯតុលាការកំពូលជាសាលាជំនុំជម្រះក្តីចុងក្រោយដែលមានសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះបណ្តឹងជំទាស់របស់គូភាគីវិវាទ ដែលមានការកើតទុក្ខមិនសុខចិត្តនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ ក្នុងរយៈពេល ១៥ថ្ងៃ ជាការកំណត់។[98]

ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានីតិវិធី ភាគីដែលស្វែងរកការទទួលស្គាល់ និងដាក់ឲ្យអនុវត្តត្រូវផ្តល់ទៅតុលាការនូវសំណៅដើម ឬសំណៅចម្លងដែលមានការបញ្ជាក់ត្រឹមត្រូវនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងកិច្ចព្រមព្រៀងមជ្ឈត្តការព្រមទាំងសំណៅបកប្រែជាភាសាខ្មែរដែលមានការបញ្ជាក់ត្រឹមត្រូវ ក្នុងករណីដែលសំណៅដើមមិនមែនសរសេរជាភាសាខ្មែរ។ នេះគឺជាបញ្ហាគម្រូមួយហើយក្រោយពេលដាក់ជូនត្រឹមត្រូវរួចហើយ តុលាការត្រូវទទួលស្គាល់ និងអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យប្រៀបដូចជាមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះគឺជាសាលក្រមស្ថាពរ និងអាចអនុវត្តបានដូច្នោះដែរ។ តុលាការក៏អាចបដិសេធក្នុងការអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះបាន យោងតាមកាលៈទេសៈរឹតត្បិតមួយចំនួនដូចជា៖

[95] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា៤៦។

[96] ដូចមុន មាត្រា៤៤។

[97] ដូចមុន មាត្រា៤២។

[98] ដូចមុន មាត្រា៤៣។

- ភាគីមួយនៃកិច្ចព្រមព្រៀងផ្សះផ្សា...អសមត្ថភាពនៅពេលចុះកិច្ចព្រមព្រៀងនោះឬកិច្ចព្រមព្រៀងនោះគ្មានសុពលភាព យោងតាមច្បាប់ដែលបានគ្រប់គ្រងវា
- ភាគីម្ខាងមិនទទួលបាននូវសេចក្ដីជូនសដំណឹងត្រឹមត្រូវអំពីការតែងតាំងមជ្ឈត្តករឬអំពីដំណើរការមជ្ឈត្តការនោះ ឬមិនអាចបង្ហាញពីអង្គហេតុរបស់ខ្លួនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព
- មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដែលទាក់ទិននឹងវិវាទនោះ ពុំគោរពតាមលក្ខខណ្ឌនៃកិច្ចព្រមព្រៀងផ្សះផ្សា
- ការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តការ ឬដំណើរការមជ្ឈត្តការ ពុំស្របតាមកិច្ចព្រមព្រៀងមជ្ឈត្តការ
- កម្មវត្ថុនៃវិវាទមិនអាចដោះស្រាយបានមជ្ឈត្តការឡើយ យោងតាមច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- មជ្ឈត្តការនោះផ្ទុយពីនយោបាយសាធារណៈរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[99]

ចំណុចទាំងប្រាំដំបូងអាចត្រូវបានលើកឡើងនិងបញ្ជាក់ដោយភាគីម្ខាង រីឯចំនុចពីរចុងក្រោយអាចលើកឡើងដោយតុលាការខ្លួនឯង។ មូលហេតុក្នុងការបដិសេធការទទួលស្គាល់ ឬការអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទាំងនេះដូចគ្នាស្ទើរតែទាំងស្រុងនឹងមូលហេតុសម្រាប់ការលុបចោលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។ ខ្លឹមសារនេះស្រដៀងគ្នានឹងបញ្ញត្តិដែលចែងថា តុលាការកម្ពុជាអាចបដិសេធការអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យផ្អែកតាមមូលហេតុទាំងនេះ ប៉ុន្តែមិនតម្រូវឲ្យត្រូវតែដូច្នេះឡើយ។

[99] ច្បាប់ស្ដីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា៤៦។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

តាមរយៈការសិក្សាស្រាវជ្រាវប្រធានបទស្តីពី "**ការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ**" រួចមកបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា យន្តការនេះគឺវិធីដោះស្រាយដែលល្អបំផុតសម្រាប់វិស័យពាណិជ្ជកម្ម។ ដោយការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការមានភាពងាយស្រួល រហ័ស មិនស្មុគស្មាញ និងចំណាយតិចជាងនីតិវិធីតាមប្រព័ន្ធតុលាការ។ ការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់មានសារៈសំខាន់សម្រាប់ធ្វើឲ្យអាជីវករមានទំនុកចិត្ត ក្នុងការពង្រីកប្រតិបត្តិការអាជីវកម្មរបស់ខ្លួន។

បច្ចុប្បន្ននេះការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការមានលក្ខណៈច្រើនសណ្ឋាន ហើយប្រភេទនីមួយៗសុទ្ធសឹងតែធ្វើយ៉ាងណាឲ្យគូភាគីវិវាទទទួលបាននូវលទ្ធផលគាប់ប្រសើររាងខ្លួនៗ។ ការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ដែលមានលក្ខណៈពេញនិយមជាងគេនោះរួមមានការចរចា ឬការសម្របសម្រួល សន្ធានកម្ម ឬមជ្ឈត្តកម្មជាដើម។ បន្ទាប់ពីការស្រាវជ្រាវអំពីយន្តការនៃការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា យើងសង្កេតឃើញថាយន្តការនៃដំណោះស្រាយដែលបាន និងកំពុងប្រើប្រាស់នៅកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ននេះគឺមានកម្រិតស្តង់ដារអន្តរជាតិ ព្រោះជាការអនុវត្តរាល់ដំណាក់កាលនៃការដោះស្រាយគឺមានលក្ខណៈឆ្លើយតបទៅតាមលិខិតបទដ្ឋានរួមទាំងបទដ្ឋានជាតិ និងអន្តរជាតិ។

ការចរចា ឬការសម្រុះសម្រួល គឺជានីតិវិធីដំបូងគេបង្អស់ដែលគូភាគីជ្រើសរើសយកប្រើ ដោយមិនមានការចូលរួមពីសំណាក់តតិយជន ឬជនដែលមានជំនាញអ្វីនោះដែរ ពោលគឺគូភាគីវិវាទអាចដំណើរការបានដោយខ្លួនឯង។ក្នុងដំណើរការនេះភាគីនីមួយៗព្យាយាមពន្យល់ពីអ្វីដែលពួកគេចង់បាន ឬត្រូវការឲ្យភាគីម្ខាងទៀតព្រមព្រៀងដោះស្រាយវិវាទដោយវិធីដ៏ពេញចិត្តបំផុត។ ម៉្យាងវិញទៀត ការចរចា ជានីតិវិធីមួយដែលមានលក្ខណៈងាយស្រួល និងសាមញ្ញដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ ជារៀងរាល់ថ្ងៃក្នុងជីវភាពរស់នៅ និងក្នុងការដោះស្រាយវិវាទផ្សេងៗផងដែរ។ ការចរចាអាចធ្វើឡើងតាមវិធីជាច្រើនយ៉ាងដូចជា ដោយផ្ទាល់មាត់ឬលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ ការចរចាអាចធ្វើឡើងតាមបែបធម្មតា ឬមានលក្ខណៈផ្លូវការ។ លើសពីនេះទៅទៀត ច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជាគាំទ្រឲ្យមានការការចរចា ព្រោះការចរចាមានហេតុផលវិជ្ជមានជាច្រើនសម្រាប់គូភាគីជម្លោះ។

សន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សាគឺជាការដោះស្រាយជម្លោះដោយមានជំនួយពីភាគីទីបី ដែលដាក់ឲ្យអនុវត្តវិធានជាមូលដ្ឋានមួយស្នើជូនមតិ និងស្នើឡើងនូវដំណោះស្រាយ ក៏ប៉ុន្តែមិនរហូតដល់ធ្វើសេចក្តីសំរេចពីជម្លោះនោះទេ។ ជាទូទៅសន្ធានកម្មកើតឡើងបន្ទាប់ពីភាគីទាំងឡាយព្យាយាមចរចារវាងពួកគេ ប៉ុន្តែមិនអាចសម្រេចរកដំណោះស្រាយណាមួយបាន។ ដូចនេះសន្ធានកម្ម ឬការផ្សះផ្សានៅក្នុងវិវាទត្រូវតែមានការចូលរួមពីភាគីទីបីដែលជាអ្នកសម្រុះសម្រួល។

មជ្ឈត្តការគឺជានីតិវិធីមជ្ឈត្តការ ជាវិធីសាស្ត្រដោះស្រាយវិវាទចំបងទីបី (ការចរចា សន្ធានកម្ម មជ្ឈត្តការ)។ ជាទូទៅមជ្ឈត្តការគឺជាវិធីដោះស្រាយវិវាទមួយដែលចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ច ហើយភាគីវិវាទត្រូវបង្ហាញ ភស្តុតាងរបស់ខ្លួន ហើយមជ្ឈត្តការជាអ្នកចេញសេចក្តីសម្រេចមួយដែលចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចដែលត្រូវតែគោរពតាម។ ភាគីមានសិទ្ធិតិចតួចបំផុតក្នុងការប្តឹងឧបាស្រ័យ ហើយសេចក្តីសម្រេចនោះអាចដាក់ឲ្យអនុវត្តដោយតុលាការ។ តួយ៉ាង មជ្ឈត្តការមិនភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចក៏កំពុងក្លាយជាជម្រើសដែលពេញនិយមផងដែរ។ នៅក្នុងមជ្ឈត្តការគូភាគីវិវាទមានលទ្ធភាពច្រើនក្នុងការជ្រើសរើសអ្វីដែលខ្លួនពេញចិត្តដែលបានបញ្ញត្តិក្នុងវិធានផ្សេងៗ។ លើសពីនេះទៅទៀត មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដែលចេញដោយមជ្ឈត្តករបានធ្វើសេចក្តីសម្រេចនោះ អាចយកទៅអនុវត្តជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ ប្រសិនបើប្រទេសនោះជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងញូយ៉ក១៩៥៨ ដែលបច្ចុប្បន្នមានចំនួន១៧០ប្រទេសជាសមាជិក។

សរុបមកមុននឹងឈានដល់ការដោះស្រាយតាមរយៈមជ្ឈត្តការ ជាទូទៅភាគីវិវាទតែងតែជ្រើសរើសយកការចរចា ឬសន្ធានកម្ម យកមកធ្វើជាយន្តការក្នុងការដោះស្រាយវិវាទជាមុនសិន ព្រោះថាការចចារ ឬសន្ធានកម្មមានលក្ខណៈងាយស្រួលចំណាយតិច និងចំនេញពេលវេលា ព្រមទាំងក្នុងគោលបំណងរក្សាទំនាក់ទំនងរបស់ភាគីទាំងពីរ។ តួយ៉ាងយន្តការដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះសុទ្ធតែជាយន្តការដែលពេញនិយមក្នុងការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ហើយបានសម្រួលដល់តុលាការបានមួយកម្រិត ដោយភាគីវិវាទភាគច្រើនដែលជ្រើសរើសយកការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ យល់ថាការដោះស្រាយនេះមានភាពទុកចិត្ត និងអព្យាក្រឹត្យជាងផ្លូវតុលាការបច្ចុប្បន្ន។

ឯកសារយោង

❖ លិខិតបទដ្ឋានជាតិ

- ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី៦ មិថុនា ឆ្នាំ២០០៦។
- ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី១០ សីហា ២០០៧។
- ក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី៥ តុលា ២០០៧។
- ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី២៦ មីនា ២០០៩។
- អនុក្រឹត្យស្តីពីការប្រព្រឹត្តទៅរបស់មជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៩។
- វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចុះថ្ងៃទី២៨ មីនា ២០២១។

❖ លិខិតបទដ្ឋានអន្តរជាតិ

- អនុសញ្ញាទីក្រុងញូយ៉កឆ្នាំ១៩៥៨។
- ច្បាប់ស្តីពីពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ របស់អង្គការសហប្រជាជាតិឆ្នាំ១៩៧៦។
- វិធានមជ្ឈត្តការICC ឆ្នាំ២០១២។

❖ សៀវភៅ និងឯកសារពាក់ព័ន្ធ

- សៀវភៅរបស់មូលនិធិអាស៊ីស្តីពីដំណោះស្រាយជម្លោះក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការបោះពុម្ពឆ្នាំ២០០១។
- សៀវភៅសិក្សាស្តីពីទស្សនាទានសំខាន់ៗរបស់USAID/CAMBODIA,"ដំណោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា" មេធាវី អឹម អូស្ទើរមីល្លីវ បោះពុម្ពឆ្នាំ២០១០។
- និក្ខេបបទថ្នាក់អនុបណ្ឌិត, "ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ" កៅ សីហា ឆ្នាំ២០១០។
- សារណាបទ," មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា" លឹម រត្ន័ធីតា ឆ្នាំ២០២០។
- ស្ទីវិន បែនណែត មជ្ឈត្តការទស្សនទានសំខាន់ៗ (ឆ្នាំ២០០២)។
- សារ៉ា រ៉ូដលខូល និងគ្រីស្ទីន អ៊ែម ប្លែងឃ្លី មជ្ឈត្តការសៀវភៅណែនាំដោះស្រាយវិវាទឆ្នាំ២០០៥ ទំព័រ ៣១៨-៣៥០។
- ម៉ាការ៉េត ម៉ូសេស មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ (ញ៉ូយក ឆ្នាំ២០០៨)។
- ឯកសារស្តីពី វគ្គបណ្តុះបណ្តាលមជ្ឈត្តករពាណិជ្ជកម្ម ជំនាន់ទី២។
- ព្រឹត្តបត្រស្តីពីបញ្ហាអាជីវកម្ម ការដោះស្រាយវិវាទពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា និងការបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលមជ្ឈត្តការនៅកម្ពុជា(ភ្នំពេញ អង្គការអភិវឌ្ឍ ឯកជនតំបន់ទន្លេមេគង្គ ២០០៧)។
- ឯកសារស្តីពីមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃច្បាប់ពាណិជ្ជកម្មរបស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្មនិងធនាគារអភិវឌ្ឍអាស៊ី

- ❖ **គេហទំព័រ**

១. https://ncac.org.kh

២. https://opendevelopmentcambodia.net/km/topics/trade/#ref-155395-4

៣.
https://www.courts.state.hi.us/services/alternative_dispute/advantages_of_adr#:~:text=They%20are%20flexible%2C%20cost%2Defficient,the%20terms%20of%20their%20settlement.

៤. https://www.investopedia.com/terms/c/commercial.asp

៥. https://bnglegal.com/cn/wp-content/uploads/2017/02/170206-Commercial-arbitration-in-Cambodia.pdf-February.pdf

៦. https://www.worldbank.org/km/country/cambodia/publication/cambodia-country-economic-update-june-2021-cambodia-s-economy-recovering-but-uncertainties-remain

ឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធ ក

វិធានផ្សះផ្សានៃអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីច្បាប់ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ (UNCITRAL)

មាតិកា

សេចក្តីសម្រេចរបស់សន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ៣៥/៥២

វិធានផ្សះផ្សារបស់ UNCITRAL

មាត្រា ១: ការអនុវត្តន៍វិធាន

មាត្រា ២: ការចាប់ផ្តើមដំណើរការផ្សះផ្សា

មាត្រា ៣: ចំនួនអ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ៤: ការតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ៥: ការដាក់បណ្តឹងទៅអ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ៦: តំណាង និងជំនួយ

មាត្រា ៧: តួនាទីរបស់អ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ៨: ជំនួយផ្នែករដ្ឋបាល

មាត្រា ៩: ការឆ្លើយឆ្លងរវាងអ្នកផ្សះផ្សា និងភាគីវិវាទ

មាត្រា ១០: ការបង្ហាញព័ត៌មាន

មាត្រា ១១: ការសហការរបស់ភាគីវិវាទជាមួយអ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ១២: សំណូមពររបស់ភាគីដើម្បីបញ្ចប់វិវាទ

មាត្រា ១៣: កិច្ចព្រមព្រៀងបញ្ចប់វិវាទ

មាត្រា ១៤: ការរក្សាការសម្ងាត់

មាត្រា ១៥: ការបញ្ឈប់ដំណើរការផ្សះផ្សា

មាត្រា ១៦: ឧបាស្រ័យតាមនីតិវិធីមជ្ឈត្តការ ឬតុលាការ

មាត្រា ១៧: ថ្លៃចំណាយផ្សេងៗ

មាត្រា ១៨: ប្រាក់តម្កល់

មាត្រា ១៩: តួនាទីអ្នកផ្សះផ្សានៅក្នុងនីតិវិធីដទៃទៀត

មាត្រា ២០: ការទទួលភស្តុតាងនៅក្នុងនីតិវិធីដទៃទៀត

ឧគម្រូស្តីពីការផ្សះផ្សា

វិធានផ្សះផ្សា UNCITRAL

ការអនុវត្តវិធាន

មាត្រា ១

(១) វិធានទាំងនេះអនុវត្តចំពោះការផ្សះផ្សាវិវាទកើតចេញពី ឬពាក់ព័ន្ធទៅនឹងទំនាក់ទំនងកិច្ចសន្យា ឬទំនាក់ទំនងផ្លូវច្បាប់ដទៃទៀត ដោយក្នុងនោះ ភាគីវិវាទដែលស្វែងរកដំណោះស្រាយដោយសន្តិវិធីចំពោះវិវាទរបស់ខ្លួន បានព្រមព្រៀងយកការប្រើប្រាស់វិធានផ្សះផ្សា UNCITRAL ។

(២) ភាគីវិវាទអាចព្រមព្រៀងគ្នាដោយមិនរាប់បញ្ចូល ឬផ្លាស់ប្តូរវិធានណាមួយបានគ្រប់ពេល ។

(៣) នៅពេលដែលមានវិធានណាមួយ មានទំនាស់នឹងបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ដែលភាគីវិវាទមិនអាចធ្វើបដិប្បញ្ញត្តិ បាននោះ បទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់នោះនឹងត្រូវយកមកអនុវត្ត ។

ការចាប់ផ្តើមដំណើរការផ្សះផ្សា

មាត្រា ២

(១) ភាគីដែលផ្តួចផ្តើមការផ្សះផ្សា ត្រូវផ្ញើលិខិតអញ្ជើញជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅកាន់ភាគីម្ខាងទៀត ដើម្បីផ្សះផ្សាតាមវិធាននេះ ដោយធ្វើការបង្ហាញកម្មវត្ថុនៃវិវាទនោះដោយសង្ខេបផង ។

(២) ដំណើរការផ្សះផ្សា ចាប់ផ្តើមនៅពេលភាគីម្ខាងទៀតទទួលយកការអញ្ជើញដើម្បីផ្សះផ្សា ។ ក្នុងករណីដែលការទទួលយកនោះធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់ ជាការល្អគួរតែធ្វើសេចក្តីបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែរ ។

(៣) ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀតបដិសេធការអញ្ជើញនោះ ដំណើរការផ្សះផ្សានឹងមិនកើតឡើងឡើយ ។

(៤) ប្រសិនបើភាគីដែលផ្តួចផ្តើមការផ្សះផ្សា មិនបានទទួលចម្លើយតបក្នុងរយៈពេលសាមសិបថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃផ្ញើរលិខិតអញ្ជើញមក ឬក្នុងរយៈពេលផ្សេងទៀតដូចមានបញ្ជាក់នៅក្នុងលិខិតអញ្ជើញ ភាគីនោះអាចសម្រេចចិត្តដោយចាត់ទុកថានេះជាការបដិសេធការអញ្ជើញដើម្បីផ្សះផ្សា ។ ប្រសិនបើមានការសម្រេចយ៉ាងដូច្នេះ ភាគីផ្តួចផ្តើមត្រូវជូនដំណឹងនេះទៅភាគីម្ខាងទៀត ។

ចំនួនអ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ៣

អ្នកផ្សះផ្សាមានតែមួយរូប លើកលែងតែភាគីវិវាទព្រមព្រៀងឱ្យមានអ្នកផ្សះផ្សាពីរ ឬបីរូប ។ ជាវិធានទូទៅនៅពេលដែលមានអ្នកផ្សះផ្សាលើសពីមួយរូប ពួកគេគួរតែធ្វើការរួមគ្នា ។

ការតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ៤

(១) (ក) នៅក្នុងដំណើរការផ្សះផ្សាដែលមានអ្នកផ្សះផ្សាម្នាក់ ភាគីវិវាទគួរតែខ្នះខ្នែងឱ្យឈានទៅដល់ការឯកភាពគ្នាលើឈ្មោះអ្នកផ្សះផ្សាតែម្នាក់គត់ ។

(ខ) នៅក្នុងដំណើរការផ្សះផ្សាដែលមានអ្នកផ្សះផ្សាពីររូប ភាគីនិមួយៗត្រូវតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាម្នាក់រៀងខ្លួន ។

(គ) នៅក្នុងដំណើរការផ្សះផ្សាដែលមានអ្នកផ្សះផ្សាបីរូប ភាគីនិមួយៗតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាម្ខាងម្នាក់ ។ ភាគីវិវាទគួរតែខ្នះខ្នែងឱ្យឈានទៅដល់ការឯកភាពគ្នាលើឈ្មោះអ្នកផ្សះផ្សាទីបី ។

(២) ភាគីវិវាទអាចរកជំនួយពីស្ថាប័ន ឬបុគ្គលណាមួយដែលសមស្រប ក្នុងទំនាក់ទំនងនៃការតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សា ។ ជាពិសេសៈ

(ក) ភាគីម្ខាងអាចស្នើស្ថាប័ន ឬបុគ្គលនោះឱ្យឧទ្ទេសនាមបុគ្គលសមស្របដើម្បីធ្វើជាអ្នកផ្សះផ្សា ឬ

(ខ) ភាគីវិវាទអាចព្រមព្រៀងឱ្យមានការតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាម្នាក់ ឬច្រើនដោយស្ថាប័ន ឬបុគ្គលនោះផ្ទាល់ ។

នៅក្នុងការឧទ្ទេសនាម ឬតែងតាំងបុគ្គលណាមួយឱ្យធ្វើជាអ្នកផ្សះផ្សា ស្ថាប័ន ឬបុគ្គលនោះត្រូវធ្វើការពិចារណានានាដែលអាចធានាបាននូវការតែងតាំងអ្នកផ្សះផ្សាដែលឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង ហើយនៅពេលជ្រើសរើសអ្នកផ្សះផ្សាតែម្នាក់ ឬអ្នកផ្សះផ្សាទីបី ត្រូវពិចារណាពីលទ្ធភាពនៃការតែងតាំងអ្នក ផ្សះផ្សាមួយរូបណាដែលមានសញ្ជាតិក្រៅពីសញ្ជាតិរបស់ភាគីវិវាទ ។

ការបញ្ជូនបណ្តឹងទៅអ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ៥

(១) អ្នកផ្សះផ្សា* បន្ទាប់ពីការតែងតាំងរួច ត្រូវស្នើរភាគីនិមួយៗឱ្យផ្ញើរបណ្តឹងលាយលក្ខណ៍អក្សរជា សង្ខេបដែលពិព័ណ៌នាពីចរិតទូទៅនៃវិវាទនិងចំនុចដែលចោទជាបញ្ហា។ ភាគីនិមួយៗក៏ត្រូវផ្ញើរច្បាប់ចំលង នៃបណ្តឹងរបស់ខ្លួនទៅភាគីម្ខាងទៀតដែរ ។

(២) អ្នកផ្សះផ្សាអាចស្នើភាគីនិមួយៗឱ្យផ្ញើរសេចក្តីថ្លែងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរបន្ថែមទៀត ស្តីពីគោលជំហររបស់ខ្លួន ព្រមទាំងអង្គហេតុនិងមូលដ្ឋានគាំទ្រផ្សេងៗភ្ជាប់ទៅដោយឯកសារ និងភស្តុតាងទាំងឡាយណាដែលភាគីនោះយល់ថាសមស្រប ។ ភាគីត្រូវផ្ញើរឯកសារចំលងមួយច្បាប់ទៅភាគីម្ខាង ទៀតផងដែរ ។

(៣) នៅក្នុងដំណាក់កាលណាក៏ដោយនៃដំណើរការផ្សះផ្សា អ្នកផ្សះផ្សាអាចស្នើភាគីណាមួយឱ្យផ្ញើរព័ត៌មានបន្ថែមទាំងនោះ តាមការដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសមស្រប ។

តំណាង និងជំនួយ

មាត្រា ៦

ភាគីវិវាទអាចមានអ្នកតំណាង ឬអ្នកផ្តល់ជំនួយជាបុគ្គលដែលខ្លួនជ្រើសរើស។ ឈ្មោះ និង អាសយដ្ឋានរបស់បុគ្គលទាំងនោះ ត្រូវតែបានផ្តល់ព័ត៌មានជាលាយលក្ខ័អក្សរទៅកាន់ភាគីម្ខាងទៀត និងអ្នកផ្សះផ្សាផងដែរ ដោយត្រូវបញ្ជាក់ថាការតែងតាំងនោះធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងសម្រាប់ធ្វើជាអ្នកតំណាង ឬធ្វើជាអ្នកផ្តល់ជំនួយ។

តួនាទីរបស់អ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ៧

(១) អ្នកផ្សះផ្សាជួយភាគីវិវាទក្នុងរបៀបមួយដែលឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង ក្នុងការដែលខ្លួនខិតខំខ្នែងដើម្បីបានឈានទៅដល់ដំណោះស្រាយមួយប្រកបដោយសន្តិវិធីចំពោះវិវាទរបស់ពួកគេ ។

(២) អ្នកផ្សះផ្សាត្រូវប្រើប្រាស់គោលការណ៍អញ្ញាថាភាពត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ជាត្រីមុខ ដោយត្រូវពិចារណាលើកត្តាផ្សេងៗដូចជាសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីវិវាទ ទម្លាប់ប្រើប្រាស់នៃជំនួញដែលពាក់ព័ន្ធ និងកាលៈ-ទេសៈនានានៅជុំវិញវិវាទ រួមទាំងបែបបទអាជីវកម្មដែលភាគីវិវាទបានអនុវត្តន៍ពីមុនមក។

(៣) អ្នកផ្សះផ្សាអាចដឹកនាំដំណើរការផ្សះផ្សា ក្នុងបែបបទមួយដែលខ្លួនយល់ថាសមស្រប ដោយលើកមកពិចារណានូវកាលៈទេសៈផ្សេងៗនៃរឿងក្តី បំណងប្រាថ្នាដែលភាគីវិវាទអាចបង្ហាញ រួមទាំងសម្នើរបស់ភាគីម្ខាងឱ្យអ្នកផ្សះផ្សាស្តាប់បំនកស្រាយផ្ទាល់មាត់ ព្រមទាំងតម្រូវការនូវដំណោះស្រាយដ៏ឆាប់រហ័សមួយនៃវិវាទជាដើម។

(៤) នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃដំណើរការផ្សះផ្សា អ្នកផ្សះផ្សាអាចធ្វើសម្នើនានាក្នុងការបញ្ចប់វិវាទ។ សម្នើទាំងនោះមិនចាំបាច់ធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងមិនចាំបាច់អមដោយសេចក្តីអធិប្បាយអំពីហេតុផល នៃសម្នើនោះឡើយ។

ជំនួយផ្នែករដ្ឋបាល

មាត្រា ៨

(១) ដើម្បីជួលសម្រួលដល់ការដឹកនាំដំណើរការផ្សះផ្សា ភាគីវិវាទ ឬអ្នកផ្សះផ្សា ដោយមានការឯកភាពពីភាគីវិវាទ អាចចាត់ឱ្យមានជំនួយរដ្ឋបាលពីសំណាក់ស្ថាប័ន ឬដោយបុគ្គលណាមួយដែលសមស្រប។

ការឆ្លើយឆ្លងរវាងអ្នកផ្សះផ្សានិងភាគីវិវាទ

មាត្រា ៩

(១) អ្នកផ្សះផ្សាអាចអញ្ជើញភាគីវិវាទឱ្យមកជួបខ្លួន ឬអាចឆ្លើយឆ្លងជាមួយពួកគេដោយផ្ទាល់មាត់ ឬជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ អ្នកផ្សះផ្សាអាចជួប ឬឆ្លើយឆ្លងជាមួយភាគីវិវាទរួមគ្នា ឬជាមួយភាគីនិមួយៗ ដោយឡែកពីគ្នា ។

(២) លើកលែងតែភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងលើទីកន្លែងសម្រាប់ធ្វើការប្រជុំជាមួយអ្នកផ្សះផ្សា ទីកន្លែងប្រជុំនឹងត្រូវសម្រេចដោយអ្នកផ្សះផ្សា បន្ទាប់ពីបានប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយភាគីវិវាទ ដោយមើលតាមកាលៈទេសៈផ្សេងៗនៃដំណើរការផ្សះផ្សា។

ការបង្ហាញព័ត៌មាន

មាត្រា ១០

នៅពេលដែលអ្នកផ្សះផ្សាទទួលព័ត៌មានស្តីពីអង្គហេតុទាក់ទងនឹងវិវាទពីភាគីម្ខាង អ្នកផ្សះផ្សាបង្ហាញខ្លឹមសារនៃព័ត៌មាននោះដល់ភាគីម្ខាងទៀត ដើម្បីឱ្យភាគីម្ខាងទៀតអាចមានឱកាសក្នុងការបង្ហាញបំនកស្រាយណាមួយដែលខ្លួនគិតថាសមស្រប។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលភាគីម្ខាងផ្តល់ព័ត៌មានទៅកាន់អ្នកផ្សះផ្សា ដោយភ្ជាប់នូវលក្ខខ័ណ្ឌជាក់លាក់ថាត្រូវរក្សាការសម្ងាត់ អ្នកផ្សះផ្សាមិនបង្ហាញព័ត៌មាន ទៅភាគីម្ខាងទៀតឡើយ។

ការសហការរបស់ភាគីវិវាទជាមួយអ្នកផ្សះផ្សា

មាត្រា ១១

ភាគីវិវាទត្រូវសហការដោយស្មោះត្រង់ជាមួយអ្នកផ្សះផ្សា ហើយជាពិសេសត្រូវខ្នះខ្នែងធ្វើតាមសម្មើ របស់អ្នកផ្សះផ្សា ក្នុងការផ្ញើឯកសារលាយលក្ខណ៍អក្សរនានា ការផ្តល់ភស្តុតាង និងការចូលរួមប្រជុំ ។

សំណូមពររបស់ភាគីដើម្បីបញ្ចប់វិវាទ

មាត្រា ១២

ភាគីនិមួយៗ អាចផ្ញើរទៅកាន់អ្នកផ្សះផ្សានូវសំណូមពររបស់ខ្លួនដើម្បីបញ្ចប់វិវាទ តាមការផ្តួចផ្តើមផ្ទាល់ ខ្លួន ឬតាមការអញ្ជើញរបស់អ្នកផ្សះផ្សា។

កិច្ចព្រមព្រៀងបញ្ចប់វិវាទ

មាត្រា ១៣

(១) នៅពេលដែលអ្នកផ្សះផ្សាមើលឃើញថាមានធាតុផ្សំផ្សេងៗសម្រាប់បញ្ចប់វិវាទ ដែលភាគីវិវាទ អាចទទួលយកបាន អ្នកផ្សះផ្សាតាក់តែងលក្ខខណ្ឌផ្សេងៗនៃលទ្ធភាពបញ្ចប់វិវាទ ហើយផ្ញើរទៅកាន់ភាគីវិវាទដើម្បីធ្វើការសង្កេត។ បន្ទាប់ពីទទួលបានសេចក្តីសង្កេតពីភាគីវិវាទរួច អ្នកផ្សះផ្សាអាចតាក់តែង ឡើងវិញនូវលក្ខខណ្ឌផ្សេងៗនៃលទ្ធភាពបញ្ចប់វិវាទ ដោយផ្អែកទៅលើសេចក្តីសង្កេតទាំងនោះ ។

(២) ប្រសិនបើភាគីវិវាទឈានដល់ការព្រមព្រៀងបញ្ចប់វិវាទ ពួកគេត្រូវរៀបរៀង និងចុះហត្ថលេខាលើលិខិតព្រមព្រៀងបញ្ចប់វិវាទនោះ។ ** ប្រសិនបើមានសម្ទើពីភាគីវិវាទ អ្នកផ្សះផ្សាក៏ត្រូវធ្វើពង្រាង ឬជួយភាគីវិវាទនៅក្នុងការធ្វើពង្រាងកិច្ចព្រមព្រៀងបញ្ចប់វិវាទនោះ។

(៣) ដោយការចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងបញ្ចប់វិវាទ ភាគីវិវាទដាក់វិវាទរបស់ខ្លួនជាអាវសាន ហើយត្រូវជាប់កាតព្វកិច្ចតាមកិច្ចព្រមព្រៀងនោះ។

ការរក្សាការសម្ងាត់

មាត្រា ១៤

អ្នកផ្សះផ្សា និងភាគីវិវាទត្រូវរក្សាការសម្ងាត់ចំពោះរាល់បញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងដំណើរការផ្សះផ្សា។ ការសម្ងាត់ក៏ត្រូវរក្សាឱ្យបានផងដែរនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងបញ្ចប់វិវាទ លើកលែងតែ ការបញ្ចេញការសម្ងាត់នោះមានភាពចាំបាច់នៅក្នុងគោលបំណងអនុវត្ត និងជំរុញការអនុវត្ត។

ការបញ្ចប់ដំណើរការផ្សះផ្សា

មាត្រា ១៥

ដំណើរការផ្សះផ្សាត្រូវបញ្ចប់តាមកាលវេលាដូចក្នុងករណីខាងក្រោម:

(ក) បើមានការចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងបញ្ចប់វិវាទដោយភាគីវិវាទ គឺត្រឹមកាលបរិច្ឆេទនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនោះ ឬ

(ខ) បើមានសេចក្តីប្រកាសជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់អ្នកផ្សះផ្សា បន្ទាប់ពីមានការប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយភាគីវិវាទ ចំពោះលទ្ធផលដែលថាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងផ្សះផ្សាបន្តទៀតនោះលែងជាការត្រឹមត្រូវ គឺត្រឹមកាលបរិច្ឆេទនៃសេចក្តីប្រកាសនោះ ឬ

ប្រាក់តម្កល់

មាត្រា ១៨

(១) នៅពេលត្រូវបានតែងតាំង អ្នកផ្សះផ្សាអាចស្នើភាគីនិមួយៗឱ្យតម្កល់ប្រាក់ចំណាយស្មើៗគ្នាដែលជាប្រាក់កក់សម្រាប់ថ្លៃចំណាយផ្សេងៗដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងមាត្រា១៧ កថាខ័ណ្ឌ(១) តាមការដែលខ្លួនរំពឹងថានឹងត្រូវការដើម្បីទូទាត់ ។

(២) នៅក្នុងពេលដំណើរការផ្សះផ្សា អ្នកផ្សះផ្សាអាចស្នើសុំប្រាក់តម្កល់បន្ថែមនៅក្នុងចំនួនស្មើគ្នាពីភាគីនិមួយៗ ។

(៣) ប្រសិនបើភាគីវិវាទទាំងសង្ខាងមិនបានបង់ប្រាក់តម្កល់ដែលបានតម្រូវក្នុងកថាខ័ណ្ឌ(១) និង(២) នៃមាត្រានេះ ឱ្យបានគ្រប់ក្នុងរយៈពេលសាមសិបថ្ងៃនោះទេ អ្នកផ្សះផ្សាអាចពន្យាដំណើរការ ឬអាចធ្វើសេចក្តីប្រកាសជាលាយលក្ខណ៍អក្សរអំពីការបញ្ឈប់ដំណើរការនោះ ជូនទៅភាគីវិវាទ ដែលមានប្រសិទ្ធិភាពចាប់ពីថ្ងៃប្រកាសនោះតទៅ ។

(៤) នៅពេលបញ្ឈប់ដំណើរការផ្សះផ្សា អ្នកផ្សះផ្សាត្រូវប្រគល់ជូនរបាយការណ៍គណនេយ្យដល់ភាគីវិវាទដែលបានបង់ប្រាក់តម្កល់ និងត្រូវប្រគល់សមតុល្យដែលមិនបានចំណាយជូនភាគីទាំងនោះវិញ ។

តួនាទីអ្នកផ្សះផ្សានៅក្នុងនីតិវិធីដទៃទៀត

មាត្រា ១៩

ភាគីវិវាទ និងអ្នកផ្សះផ្សាត្រូវទទួលយល់ព្រមថា អ្នកផ្សះផ្សានឹងមិនដើរតួជាមជ្ឈត្តករ ឬជាតំណាង ឬជាអ្នកពិគ្រោះយោបល់របស់ភាគីម្ខាងនៅក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ឬនីតិវិធីតុលាការ ពាក់ព័ន្ធនឹងវិវាទដែលជាកម្មវត្ថុនៃដំណើរការផ្សះផ្សានោះឡើយ។ ភាគីវិវាទក៏ត្រូវទទួលយល់ព្រមផងដែរថា ខ្លួននឹងមិនយកអ្នកផ្សះផ្សាធ្វើជាសាក្សីនៅក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ឬនីតិវិធីតុលាការនោះឡើយ ។

ការប្រើប្រាស់ភស្តុតាងនៅក្នុងដំណើរការដទៃទៀត

មាត្រា ២០

នៅក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ឬនីតិវិធីតុលាការ ទោះជានីតិវិធីទាំងនោះពាក់ព័ន្ធ ឬមិនពាក់ព័ន្ធនឹងវិវាទដែលជាកម្មវត្ថុនៃដំណើរការផ្សះផ្សានេះក៏ដោយ ភាគីវិវាទត្រូវទទួលយល់ព្រមថាមិននឹងពឹងផ្អែក ឬប្រើប្រាស់ជាភស្តុតាងនូវ:

(ក) ទស្សនៈដែលបានសំដែងចេញ ឬសំណូមពររបស់ភាគីម្ខាងទៀតដែលពាក់ព័ន្ធនឹងលទ្ធភាពនៃការបញ្ចប់វិវាទ

(ខ) ការព្រមទទួលយករបស់ភាគីម្ខាងទៀតក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការផ្សះផ្សា

(គ) សម្មើដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកផ្សះផ្សា

(ឃ) ហេតុដែលថាភាគីម្ខាងទៀតបានសំដែងឆន្ទៈរបស់ខ្លួនក្នុងការទទួលសម្មើបញ្ចប់វិវាទ ដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកផ្សះផ្សា ។

ខផ្សះផ្សាគម្រូ

នៅពេលមានវិវាទណាមួយកើតចេញពី ឬជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងកិច្ចសន្យានេះ ហើយភាគីវិវាទចង់ស្វែងរកដំណោះស្រាយមួយដោយសន្តិវិធីលើវិវាទនោះតាមរយៈការផ្សះផ្សា ការផ្សះផ្សានោះត្រូវធ្វើឡើងដោយអនុលោមតាមវិធានផ្សះផ្សា UNCIT RAL ដែលមានជាធរមាន ។

(ភាគីវិវាទអាចព្រមព្រៀងលើខផ្សះផ្សាដទៃទៀត ។)

NCAC

មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម

NATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION CENTRE

វិធាន ស្ដីពីមជ្ឈត្តការ

២៨ មីនា ២០២១

បុព្វកថា

មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មបានក្លាយជាជម្រើសដ៏សមស្របមួយ សម្រាប់គូភាគីវិវាទដែលមានបំណងដោះស្រាយវិវាទរបស់ខ្លួនក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ហើយនិន្នាការនេះត្រូវបានគេរំពឹងនឹងបន្តកើនឡើងខ្លាំងនៅពេលអនាគត។ ជាក់ស្តែង គិតត្រឹមខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២០ មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម (ម.ជ.ម.) បានទទួលចាត់ចែងធ្វើមជ្ឈត្តការលើសំណុំរឿងក្រោមវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការឆ្នាំ២០១៤ ចំនួន ២៥ សំណុំរឿង ដោយរួមបញ្ចូលទាំងសំណុំរឿងអន្តរជាតិ ដែលមានតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទសរុបលើសពី ៧២ លានដុល្លារអាមេរិក។

ក្នុងឆ្នាំ២០២១ នេះ ម.ជ.ម. បានធ្វើវិសោធនកម្មលើវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការឆ្នាំ២០១៤ របស់ខ្លួនក្នុងគោលបំណងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពជាមួយនឹងការអភិវឌ្ឍនានាក្នុងវិស័យមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម និងដើម្បីផ្តល់សេវារបស់ខ្លួនទៅកាន់អ្នកប្រើប្រាស់ឱ្យកាន់តែប្រសើរថែមទៀត។ វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការថ្មីនេះ ត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី២៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២១ និងត្រូវបានកំណត់ឱ្យចូលជាធរមានចាប់ពីថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១។ វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការថ្មីនេះ គឺជាលទ្ធផលនៃការចំណាយពេលជាច្រើនរបស់ ម.ជ.ម. លើការស្រាវជ្រាវ ការវិភាគ ការកែតម្រូវ និងការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយអ្នកអនុវត្តច្បាប់ ក៏ដូចជាមជ្ឈត្តករជាតិ និងអន្តរជាតិ ដែលមានបទពិសោធន៍ខ្ពស់ផងដែរ។

ចំនុចសំខាន់ៗនៃវិសោធនកម្មរួមមាន ការអនុញ្ញាតឱ្យ ម.ជ.ម. អាចចាត់ចែងសំណុំរឿងមជ្ឈត្តការ និងផ្តល់សេវាកម្មផ្សេងៗ ក្រោមវិធានមជ្ឈត្តការក្រៅពីវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការរបស់ ម.ជ.ម. និងការអនុញ្ញាតឱ្យគូភាគីវិវាទអាចបន្ថយពេលវេលាកំណត់ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការ ប្រសិនបើមានការព្រមព្រៀងពីគូភាគីវិវាទ។ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហានានាដែលអាចកើតមានទាក់ទងនឹងឯករាជភាព និងអព្យាក្រឹតភាពរបស់មជ្ឈត្តករ ដែលកើតចេញពីការផ្លាស់ប្តូរអ្នកតំណាងរបស់ភាគីវិវាទ បន្ទាប់ពីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើតរួច វិសោធនកម្មថ្មីបានអនុញ្ញាតឱ្យវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមានសិទ្ធិអំណាចក្នុងការចាត់វិធានការ

ចាំបាច់នានា ដើម្បីជៀសវាងការកើតមានទំនាស់ផលប្រយោជន៍ ចេញពីការផ្លាស់ប្តូរនោះ។ វិធានថ្មីនេះ ក៏បានកំណត់វិធីសាស្ត្រថ្មីក្នុងការកំណត់កាលបរិច្ឆេទនៃការចាប់ផ្តើមដំណើរការមជ្ឈត្តកការដែលមានសារៈសំខាន់ជាពិសេសសម្រាប់វិវាទដែលមានភាគីឆ្លើយតបច្រើន។ បន្ថែមពីនេះទៀត វិធានថ្មីនេះ បានចែងអំពីការប្រើប្រាស់មធ្យោបាយទំនាក់ទំនងតាមរយៈប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិច ក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តកការឱ្យកាន់តែមានលក្ខណៈច្បាស់ជាងមុន ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងទម្លាប់ថ្មីនាសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ។ វិធានថ្មីនេះ ក៏មានកំណត់អំពីពេលវេលាជាក់លាក់សម្រាប់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ក្នុងការប្រកាសបិទដំណើរការមជ្ឈត្តកការ ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យគូភាគីវិវាទអាចស្មានទុកជាមុននូវកាលបរិច្ឆេទចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរ។

លើសពីនេះ វិធានស្តីពីមជ្ឈត្តកការថ្មី ក៏បានបន្ថែមនីតិវិធីពន្លឿន និងមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ជាលើកដំបូងផងដែរ។ ភាគីវិវាទអាចដាក់សំណើសុំនីតិវិធីពន្លឿនបាន ប្រសិនបើតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ មានតម្លៃមិនលើសពី ៣ លាន ដុល្លារអាមេរិក មានការព្រមព្រៀងពីគូភាគីវិវាទ ឬក្នុងករណីពិសេសបន្ទាន់ខ្លាំង។ ក្រោមដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿននេះ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរនឹងត្រូវចេញក្នុងអំឡុងពេល ២៧០ ថ្ងៃប្រតិទិន គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើត។ មុនពេលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើតឡើង ភាគីវិវាទក៏អាចដាក់សំណើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ដែលសេចក្តីសម្រេចលើសំណើនោះនឹងត្រូវចេញក្នុងអំឡុងពេល ១៥ ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីថ្ងៃដែលមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ត្រូវបានតែងតាំង។

តាមរយៈវិធានថ្មីនេះ អ្នកប្រើប្រាស់អាចដោះស្រាយវិវាទរបស់ខ្លួននៅ ម.ជ.ម. ជាមួយនឹងភាពបត់បែន ប្រសិទ្ធិភាព និងតម្លាភាពកាន់តែខ្ពស់ជាងមុនថែមទៀត។

ម៉ុន យូឌី
ប្រធាន
មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម

មាតិកា

ជំពូកទី ១

វិធានទូទៅ **៩**

ប្រការ ១. និយមន័យ ៩

ប្រការ ២. វិសាលភាពអនុវត្ត ១០

ប្រការ ៣. ការតំណាង ១១

ប្រការ ៤. ការទាក់ទង និងសំណៅចម្លងក្នុងពេលដំណាលគ្នា ១១

ប្រការ ៥. ការកំណត់ពេលវេលា ១៣

ប្រការ ៦. ដំណើរការមជ្ឈត្តការដោយយុត្តិធម៌ ឆាប់រហ័ស មានប្រសិទ្ធភាព និងដោយមិនបង្អង់ ១៤

ជំពូកទី ២

ការចាប់ផ្តើមមជ្ឈត្តកម្ម **១៥**

ប្រការ ៧. ការចាប់ផ្តើមមជ្ឈត្តកម្ម ១៥

ប្រការ ៨. ការឆ្លើយតបរបស់ភាគីឆ្លើយតប ១៨

ប្រការ ៩. ដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន ២០

ជំពូកទី ៣

មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ **២៣**

ប្រការ ១០. សំណើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ២៣

ប្រការ ១១. កម្រៃសេវានៃការស្នើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ២៤

ប្រការ ១២. ការទទួលយកដោយគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ២៤

ប្រការ ១៣. ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ ២៤

ប្រការ ១៤. ការបង្ហាញព័ត៌មាន ២៤

ប្រការ ១៥. មជ្ឈត្តករបន្ទាន់និងដំណើរការមជ្ឈត្តការបន្ទាប់មកទៀត ២៥
ប្រការ ១៦. កាលវិភាគសម្រាប់វិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ២៥
ប្រការ ១៧. អំណាចរបស់មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ២៥
ប្រការ ១៨. ការចេញសេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ២៥
ប្រការ ១៩. អំណាចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ក្នុងការពិនិត្យដើម្បីកែប្រែ ផ្អាក ឬបញ្ឈប់សេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ២៦
ប្រការ ២០. លក្ខខណ្ឌនៃការចេញសេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ២៦
ប្រការ ២១. អានុភាព និងការអនុវត្ត សេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ២៦
ប្រការ ២២. ការកំណត់បែងចែកកម្រៃសេវា នៃការស្នើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ២៧
ប្រការ ២៣. បទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗ ពាក់ព័ន្ធនឹងមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ២៧

ជំពូកទី ៤

ការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ២៨

ប្រការ ២៤. ចំនួនមជ្ឈត្តករ ២៨
ប្រការ ២៥. ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ២៨
ប្រការ ២៦. បុគ្គលដែលអាចត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករ ៣១
ប្រការ ២៧. ឯករាជភាព និងអព្យាក្រឹតភាពរបស់មជ្ឈត្តករ និងការប្រកាសបង្ហាញ ៣២
ប្រការ ២៨. ការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ៣៣
ប្រការ ២៩. ការខកខាន ឬអលទ្ធភាពក្នុងការបំពេញតួនាទី ៣៥
ប្រការ ៣០. ការដាក់មជ្ឈត្តករជំនួស ៣៦

ជំពូកទី ៥

ដំណើរការមជ្ឈត្តការ ៣៨

ប្រការ ៣១. ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ ៣៨
ប្រការ ៣២. ច្បាប់អនុវត្ត និងសមធម៌ ៣៨

ប្រការ ៣៣. ភាសា ៣៩

ប្រការ ៣៤. ទឡ្ហីករណ៍ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ៣៩

ប្រការ ៣៥. បញ្ញត្តិទូទៅអំពីដំណើរការមជ្ឈត្តការ ៤១

ប្រការ ៣៦. ការរួមបញ្ចូលមជ្ឈត្តការ ៤២

ប្រការ ៣៧. ការដាក់សេចក្ដីថ្លែងដោយគូភាគីវិវាទ ៤៣

ប្រការ ៣៨. ការដកពាក្យបណ្ដឹង ការកែប្រែ និងការដោះសា ៤៥

ប្រការ ៣៩. សវនាការ និងការប្រជុំ ៤៦

ប្រការ ៤០. បញ្ញត្តិទូទៅអំពីភស្តុតាង ៤៧

ប្រការ ៤១. សាក្សី ៤៨

ប្រការ ៤២. អ្នកជំនាញដែលតែងតាំងដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ៤៩

ប្រការ ៤៣. វិធានការបណ្ដោះអាសន្ន ៥០

ប្រការ ៤៤. ការបញ្ចប់ និងការបើកដំណើរការមជ្ឈត្តការជាថ្មី ៥២

ប្រការ ៤៥. ការដោះស្រាយវិវាទដោយស្ម័គ្រចិត្ត ៥៣

ប្រការ ៤៦. មូលហេតុផ្សេងទៀតសម្រាប់បញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ ៥៣

ជំពូកទី ៦

ការសម្រេច និងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ៥៤

ប្រការ ៤៧. ការសម្រេច ៥៤

ប្រការ ៤៨. មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបណ្ដោះអាសន្ន និង មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយផ្នែក ៥៤

ប្រការ ៤៩. ទម្រង់នៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ៥៥

ប្រការ ៥០. ការពិនិត្យពិច័យលើទម្រង់របស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ៥៥

ប្រការ ៥១. ការចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ៥៦

ប្រការ ៥២. អានុភាព និងការអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ៥៦

ប្រការ ៥៣. ការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត និងការបកស្រាយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែម ៥៧

ប្រការ ៥៤. ការរក្សាឯកសាររបស់សំណុំរឿងដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ៥៨

ប្រការ ៥៥. អំណាចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ៥៨

ជំពូកទី ៧

កម្រៃសេវា ៦០

ប្រការ ៥៦. កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្ម ៦០

ប្រការ ៥៧. កម្រៃសេវាចុះបញ្ជីសំណុំរឿង និងកម្រៃសេវាលើពាក្យសុំនានា ៦១

ប្រការ ៥៨. កម្រៃសេវារដ្ឋបាល ៦២

ប្រការ ៥៩. កម្រៃសេវាតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ៦៣

ប្រការ ៦០. កម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ៦៣

ប្រការ ៦១. កម្រៃសេវានានា សម្រាប់នីតិវិធីមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ៦៥

ប្រការ ៦២. ការចំណាយផ្សេងៗ របស់មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និង ម.ជ.ម. ៦៥

ប្រការ ៦៣. សោហ៊ុយចំណាយលើសេវាផ្នែកច្បាប់ និងការចំណាយផ្សេងៗ របស់ភាគីវិវាទ ៦៦

ប្រការ ៦៤. ប្រាក់បង់ជាមុន ៦៦

ប្រការ ៦៥. កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្មដំណើរការក្រោមវិធានផ្សេង ក្រៅពីវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការ ម.ជ.ម. ៦៨

ជំពូកទី ៨

បទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗ ៦៩

ប្រការ ៦៦. ការសម្ងាត់ ៦៩

ប្រការ ៦៧. ការផ្សព្វផ្សាយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ៧០

ប្រការ ៦៨. ការបោះបង់សិទ្ធិ ៧០

ប្រការ ៦៩. ជម្រើសរវាងតុលាការ និង ម.ជ.ម. ៧១

ប្រការ ៧០. ករណីដែលមិនមានចែងច្បាស់លាស់ក្នុងវិធាន ៧១

ប្រការ ៧១. ការមិនទទួលខុសត្រូវ ៧១

ប្រការ ៧២. វិសោធនកម្មទៅលើវិធាន ៧២

ប្រការ ៧៣. សេចក្តីណែនាំសម្រាប់អនុវត្ត ៧២

ជំពូកទី ៩
អវសានប្បញ្ញត្តិ ៧៣

ប្រការ ៧៤. អវសានប្បញ្ញត្តិ ៧៣

ឧបសម្ព័ន្ធ ១
តារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. ៧៤

ឧបសម្ព័ន្ធ ២
គំរូខចែងរបស់ ម.ជ.ម. ៨០

ជំពូកទី ១

វិធានទូទៅ

ប្រការ ១. និយមន័យ

វាក្យស័ព្ទខាងក្រោម ដែលប្រើក្នុងវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការនេះ ត្រូវមានអត្ថន័យដូចបានកំណត់ខាងក្រោម៖

គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី គឺគណៈកម្មាធិការមួយរបស់ ម.ជ.ម. ដែលមានអំណាចក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ និងបំពេញកិច្ចការផ្សេងទៀតស្របតាមវិធាននេះ។

មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ គឺមជ្ឈត្តករដែលតែងតាំងស្របតាមប្រការ ១២ នៃវិធាននេះ (*ការទទួលយកដោយគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី*)។

អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន គឺអគ្គលេខាធិការដ្ឋានរបស់ ម.ជ.ម.។

ម.ជ.ម. គឺមជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

វិធាន គឺវិធានស្តីពីមជ្ឈត្តការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ដែលត្រូវបានអនុម័តនាថ្ងៃទី២៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២១។

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម គឺវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមានមជ្ឈត្តករមួយរូប ឬច្រើនរូប។

ប្រការ ២. វិសាលភាពអនុវត្ត

២.១. ការអនុវត្តវិធាននេះ ការអនុវត្តវិធានដទៃ និងសេវាផ្សេងៗ

(ក) វិធាននេះត្រូវអនុវត្ត ប្រសិនបើភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងដាក់វិវាទរបស់ខ្លួនឱ្យដោះស្រាយតាមរយៈមជ្ឈត្តកម្មចាត់ចែងដោយ ម.ជ.ម. ឬតាមរយៈមជ្ឈត្តកម្មក្រោមវិធានរបស់ ម.ជ.ម. ឬប្រសិនបើពាក្យពេចន៍ក្នុងការព្រមព្រៀងនោះមានអត្ថន័យដូចគ្នា។

(ខ) ប្រការ ២.១(ក) មិនត្រូវបានយកមកអនុវត្ត ប្រសិនបើ៖

(i) គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី សម្រេចទទួលចាត់ចែងធ្វើមជ្ឈត្តការលើសំណុំរឿងក្រោមវិធានផ្សេងក្រៅពីវិធាននេះ ក្នុងករណីដែលមានការព្រមព្រៀងរបស់គូភាគីវិវាទ ឬ

(ii) គូភាគីវិវាទនៃកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្មជ្រើសរើសយក ម.ជ.ម. ជាស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ចតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ឬធ្វើការស្នើសុំសេវាផ្សេងៗពី ម.ជ.ម. ដោយមិនតម្រូវឱ្យមជ្ឈត្តការនោះអនុវត្តតាមបញ្ញត្តិដែលមានចែងក្រោមវិធាននេះឡើយ។

(គ) ប្រសិនបើប្រការ ២.១(ខ) ត្រូវបានអនុវត្ត គូភាគីវិវាទត្រូវបានចាត់ទុកថាបានព្រមព្រៀងទៅលើវិធានការចាំបាច់ទាំងអស់ ដែលអាចនឹងត្រូវធ្វើឡើងដោយ ម.ជ.ម. ដើម្បីធានាភាពត្រូវគ្នារវាងវិធានដែលគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងទៅនឹងរចនាសម្ព័ន្ធរបស់ ម.ជ.ម.។

២.២. កាលបរិច្ឆេទចូលជាធរមាន

វិធាននេះត្រូវមានសុពលភាពចូលជាធរមាននៅកាលបរិច្ឆេទដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៧៤.២។ លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ វិធាននេះត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះមជ្ឈត្តកម្មទាំងឡាយណា ដែលស្ថិតក្រោមប្រការ ២.១(ក) ដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានបានទទួលសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មនៅកាលបរិច្ឆេទចូលជាធរមាននេះ ឬនៅថ្ងៃបន្ទាប់ពីកាលបរិច្ឆេទចូលជាធរមាននេះ។

២.៣. ភាពផ្ទុយគ្នានៃវិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការនឹងច្បាប់គ្រប់គ្រងមជ្ឈត្តកម្ម

ប្រសិនបើប្រការណាមួយនៃវិធាននេះផ្ទុយនឹងបទប្បញ្ញត្តិដែលមានអានុភាពចាប់បង្ខំណាមួយរបស់ច្បាប់ស្ដីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (ក្នុងករណីដែលព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាគឺជាទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ) ឬបទប្បញ្ញត្តិដែលមានអានុភាពចាប់បង្ខំណាមួយរបស់ច្បាប់ផ្សេងទៀតដែលគ្រប់គ្រងមជ្ឈត្តកម្ម (ក្នុងករណីដែលព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមិនមែនជាទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ) បទប្បញ្ញត្តិនោះត្រូវមានឧត្តមានុភាព។

២.៤. *បដិប្បញ្ញត្តិនឹងវិធាននេះ*

ប្រសិនបើគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងគ្នា គូភាគីវិវាទអាចធ្វើបដិប្បញ្ញត្តិលើបទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយនៃវិធាននេះ ដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើបានក្រោមវិធាននេះ។

ប្រការ ៣. ការតំណាង

នៅក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការនានាក្រោមវិធាននេះ ភាគីវិវាទនីមួយៗអាចត្រូវបានតំណាងដោយបុគ្គលណាម្នាក់តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន ដោយមានភស្តុតាងបង្ហាញអំពីសិទ្ធិតំណាងនេះ ដែលអាចតម្រូវដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ក្រោយពីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើតឡើង និងបន្ទាប់ពីបានផ្តល់ឱកាសឱ្យគូភាគីវិវាទផ្តល់យោបល់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចចាត់វិធានការដែលចាំបាច់នានា រួមបញ្ចូលទាំងការបដិសេធអ្នកតំណាងថ្មីរបស់ភាគីវិវាទក្នុងការចូលរួមក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែក ដើម្បីជៀសវាងទំនាស់ផលប្រយោជន៍របស់មជ្ឈត្តករ ដែលកើតមានឡើងពីការប្តូរ ឬបន្ថែមអ្នកតំណាងថ្មី។

ប្រការ ៤. ការទាក់ទង និងសំណៅចម្លងក្នុងពេលដំណាលគ្នា

៤.១. *ការទាក់ទងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ*

សម្រាប់គោលបំណងនៃវិធាននេះ ការទាក់ទងណាមួយ (រួមបញ្ចូលទាំងសេចក្តីជូនដំណឹង ការផ្តល់ដំណឹង សេចក្តីថ្លែង សំណូមពរ សំណើ ការដាក់ឯកសារ សេចក្តីបង្គាប់ ឬសេចក្តីណែនាំ) ត្រូវធ្វើឡើងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ លើកលែងតែការទាក់ទងដោយផ្ទាល់មាត់នៅពេលសវនាការ និងនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនានាដែលរៀបចំឡើងដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

៤.២. *មធ្យោបាយនៃការទាក់ទង*

ការទាក់ទងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ អាចត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈការប្រគល់ដោយផ្ទាល់ដៃ ប្រៃសណីយ៍អនុសិដ្ឋិ ការបញ្ជូន ទូរសារ សារអេឡិចត្រូនិច ឬមធ្យោបាយទាក់ទងផ្សេងទៀត ដែលមានកំណត់ត្រានៃការប្រគល់ទាំងនោះ។

៤.៣. *ការបញ្ជូន និងការទទួល*

ការទាក់ទងនឹងត្រូវចាត់ទុកថាបានទទួល ប្រសិនបើការទាក់ទងនោះត្រូវបានប្រគល់ទៅអ្នកទទួល ឬទៅអ្នកតំណាងរបស់អ្នកទទួល៖

(ក) ដោយផ្ទាល់ដៃ ឬនៅអាសយដ្ឋានដែលបានកំណត់

(ខ) នៅលំនៅឋាន ឬទីកន្លែងអាជីវកម្មបច្ចុប្បន្ន ឬអាសយដ្ឋានប្រៃសណីយ៍របស់អ្នកទទួលក្នុងករណីមិនអាចប្រគល់បានតាមចំណុច (ក) ខាងលើ

(គ) ប្រសិនបើតាមមធ្យោបាយអេឡិចត្រូនិច តាមរយៈអាសយដ្ឋានសារអេឡិចត្រូនិច ឬលេខទូរសារ ឬអាសយដ្ឋាននៃមធ្យោបាយទំនាក់ទំនងអេឡិចត្រូនិចផ្សេងទៀត ដែលត្រូវបានកំណត់ ឬ

(ឃ) នៅលំនៅឋាន ឬទីកន្លែងអាជីវកម្ម ឬអាសយដ្ឋានប្រៃសណីយ៍ ឬអាសយដ្ឋាននៃមធ្យោបាយទំនាក់ទំនងអេឡិចត្រូនិចផ្សេងទៀត ដែលបានស្គាល់ចុងក្រោយ ប្រសិនបើមិនអាចធ្វើបានតាមចំណុច (ក) ដល់ចំណុច (គ) បន្ទាប់ពីមានការស៊ើបសួរសមហេតុផលរួចហើយ។

ការទាក់ទងត្រូវចាត់ទុកថាបានទទួលនៅកាលបរិច្ឆេទដែលការទាក់ទងនោះត្រូវបានប្រគល់។ សម្រាប់គោលបំណងនេះ កាលបរិច្ឆេទត្រូវកំណត់ស្របតាមពេលវេលាក្នុងតំបន់នៃទីកន្លែងដែលទទួលបានការទាក់ទង។

៤.៤. សំណៅចម្លងក្នុងពេលដំណាលគ្នា

នៅពេលភាគីវិវាទណាមួយបញ្ជូនការទាក់ទង (ដែលរួមមានជាអាទិ៍ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប សំណើសុំមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ សំណើសុំនីតិវិធីពន្លឿន និងរាល់សំណើសុំ ការដាក់ឯកសារ សេចក្តីថ្លែងសំណូមពរ ការបដិសេធគ្រប់ប្រភេទ) ទៅ៖

(ក) អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន៖ ភាគីវិវាទនោះត្រូវ ក្នុងពេលដំណាលគ្នា បញ្ជូនសំណៅចម្លងនោះមួយច្បាប់ទៅភាគីវិវាទម្ខាងទៀត និងទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើតរួចហើយ។

(ខ) វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម៖ ភាគីវិវាទនោះត្រូវ ក្នុងពេលដំណាលគ្នា បញ្ជូនសំណៅចម្លងនោះមួយច្បាប់ទៅភាគីវិវាទម្ខាងទៀត និងទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។

ប្រសិនបើមានសំណើរបស់អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ភាគីវិវាទត្រូវបង្ហាញថាខ្លួនបានគោរពតាមការតម្រូវនៃកថាខណ្ឌទី១ នៃប្រការ ៤.៤ *(សំណៅចម្លងក្នុងពេលដំណាលគ្នា)* នេះ។

ក្នុងករណីដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមានមជ្ឈត្តករច្រើនរូប ការទាក់ទងដែលបញ្ជូនទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ត្រូវបញ្ជូនទៅមជ្ឈត្តករនីមួយៗ។

នៅពេលដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបញ្ជូនការទាក់ទងទៅភាគីវិវាទណាមួយ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មក្នុងពេលដំណាលគ្នា ត្រូវបញ្ជូនការទាក់ទងនោះមួយច្បាប់ទៅភាគីវិវាទម្ខាងទៀត និងទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។

៤.៥. ហាមមិនឱ្យមានការទាក់ទងដោយគ្មានភាគីវិវាទម្ខាងទៀត

គ្មានភាគីវិវាទណាមួយ ឬបុគ្គលណាម្នាក់ក្នុងនាមភាគីវិវាទនោះ អាចធ្វើការទាក់ទងដោយគ្មានភាគីវិវាទម្ខាងទៀតពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងជាមួយនឹងមជ្ឈត្តករ ឬបេក្ខជនណាម្នាក់សម្រាប់តែងតាំងជាមជ្ឈត្តករដោយភាគីវិវាទឡើយ លើកលែងតែការទាក់ទងនោះជា៖

(ក) ការផ្តល់ព័ត៌មានដល់មជ្ឈត្តករ ឬបេក្ខជន អំពីលក្ខណៈទូទៅនៃវិវាទ និងអំពីដំណើរការមជ្ឈត្តការដែលអាចកើតមាន

(ខ) ការពិភាក្សាអំពីលក្ខណសម្បត្តិ កាលវិភាគ ឬឯករាជភាព របស់មជ្ឈត្តករ ឬបេក្ខជន ឬ

(គ) ការពិភាក្សាអំពីភាពសមស្របនៃមជ្ឈត្តករ ឬបេក្ខជនសម្រាប់ការជ្រើសរើសជាប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ដែលគូភាគីវិវាទ ឬមជ្ឈត្តករដែលតែងតាំងដោយភាគីវិវាទ ត្រូវចូលរួមក្នុងការជ្រើសរើសនោះ។

គ្មានភាគីវិវាទណាមួយ ឬបុគ្គលណាម្នាក់ក្នុងនាមភាគីវិវាទ អាចធ្វើការទាក់ទងដោយគ្មានភាគីវិវាទម្ខាងទៀតពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងជាមួយនឹងបេក្ខជនណាម្នាក់ដែលជាបេក្ខជនសម្រាប់ការជ្រើសរើសជាប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មឡើយ។

ប្រការ ៥. ការកំណត់ពេលវេលា

៥.១. ការគណនាអំឡុងពេល

សម្រាប់គោលបំណងនៃការគណនាអំឡុងពេលក្រោមវិធាននេះ អំឡុងពេលត្រូវចាប់ផ្តើមគិតពីថ្ងៃបន្ទាប់ ដែលការទាក់ទងណាមួយត្រូវបានទទួលស្របតាមប្រការ ៤ *(ការទាក់ទង និងសំណៅចម្លងក្នុងពេលដំណាលគ្នា)* ឬថ្ងៃបន្ទាប់ដែលសកម្មភាព ឬព្រឹត្តិការណ៍នោះចាប់ផ្តើមអំឡុងពេលនោះ និងត្រូវរាប់បញ្ចូលរយៈពេលពេញនៃថ្ងៃចុងក្រោយនៃអំឡុងពេលនោះ។

លើកលែងតែមានការកំណត់ផ្សេងពីនេះដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ពាក្យ "ថ្ងៃ" ឬ "កាលបរិច្ឆេទ" សំដៅលើអំឡុងពេលដែលស្ថិតក្នុងចន្លោះម៉ោង ០៨:០០ ព្រឹក និងម៉ោង ០៥:០០ ល្ងាច នៃល្វែងម៉ោងប្រទេសកម្ពុជា (GMT+7)។ ពេលវេលាក្រោយពីម៉ោង ៥:០០ ល្ងាច ត្រូវចាត់ទុកជាពេលវេលានៃថ្ងៃបន្ទាប់ ឬកាលបរិច្ឆេទបន្ទាប់។

ប្រសិនបើថ្ងៃចុងក្រោយនៃអំឡុងពេលនោះមិនមែនជាថ្ងៃធ្វើការសម្រាប់ទីកន្លែងដែលទទួលការទាក់ទងទេ អំឡុងពេលនោះនឹងត្រូវពន្យារហូតដល់ថ្ងៃធ្វើការទីមួយបន្ទាប់ពីថ្ងៃមិនធ្វើការនោះ។ ដើម្បីជៀសវាងការភ័ន្តច្រឡំ ថ្ងៃសៅរ៍ ថ្ងៃអាទិត្យ និងថ្ងៃឈប់សម្រាករបស់ស្ថាប័នសាធារណៈ តាមការកំណត់របស់រាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបានចាត់ទុកជាថ្ងៃមិនធ្វើការនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

៥.២. ការកែប្រែពេលវេលាកំណត់

(ក) ប្រសិនបើកាលៈទេសៈតម្រូវ និងតាមរយៈការជូនដំណឹងដល់គូភាគីវិវាទ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចកែប្រែ៖

(i) ពេលវេលាកំណត់ ដូចមានចែងក្នុងជំពូកទី ២ *(ការចាប់ផ្តើមមជ្ឈត្តកម្ម)* ជំពូកទី ៤ *(ការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម)* ជំពូកទី ៧ *(កម្រៃសេវា)* និង ជំពូកទី ៨ *(បទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗ)* បាន និង

(ii) ពេលវេលាកំណត់ណាមួយ ដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានមានអំណាច ឬ ត្រូវបានផ្តល់អំណាចក្នុងការកំណត់។

(ខ) ប្រសិនបើកាលៈទេសៈតម្រូវ និងតាមរយៈការជូនដំណឹងដល់គូភាគីវិវាទ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចកែប្រែ៖

(i) ពេលវេលាកំណត់ ដូចមានចែងក្នុងជំពូកទី ៥ *(ដំណើរការមជ្ឈត្តការ)*

(ii) ពេលវេលាកំណត់ក្នុងប្រការ ៥៣.២ *(សេចក្តីសម្រេចលើការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត ការបកស្រាយ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែម)* និង

(iii) ពេលវេលាកំណត់ណាមួយ ដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានកំណត់។

(គ) គូភាគីវិវាទអាចព្រមព្រៀងបន្ថយពេលវេលាកំណត់ណាមួយ ដែលមានចែងក្នុងវិធាននេះបាន។ រាល់ការព្រមព្រៀងដែលធ្វើឡើងក្រោយពេលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើតឡើងត្រូវចាត់ទុកថាមានអានុភាពបានលុះត្រាតែមានការឯកភាពពីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រការ ៦. ដំណើរការមជ្ឈត្តការដោយយុត្តិធម៌ ឆាប់រហ័ស មានប្រសិទ្ធភាព និងដោយមិនបង្អង់

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និងគូភាគីវិវាទ ត្រូវខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការធ្វើឱ្យដំណើរការមជ្ឈត្តការប្រព្រឹត្តទៅដោយយុត្តិធម៌ ឆាប់រហ័ស មានប្រសិទ្ធភាព ចំណាយអស់តិច និងមិនត្រូវបង្កឱ្យមានការពន្យារពេលដែលមិនចាំបាច់ណាមួយឡើយ។

ជំពូកទី ២

ការចាប់ផ្តើមមជ្ឈត្តកម្ម

ប្រការ ៧. ការចាប់ផ្តើមមជ្ឈត្តកម្ម

៧.១. សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម

ភាគីវិវាទ ដែលមានបំណងដាក់វិវាទរបស់ខ្លួនឱ្យដោះស្រាយតាមរយៈមជ្ឈត្តកម្ម ("**ភាគីប្តឹងទាមទារ**") ទាមទារចំពោះគូភាគីវិវាទម្ខាងទៀត ("**ភាគីឆ្លើយតប**") ត្រូវបញ្ជូនទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន នូវសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម ដែលត្រូវមានព័ត៌មានដូចខាងក្រោម៖

(ក) សេចក្តីថ្លែងដែលបញ្ជាក់ថា វិវាទត្រូវបានដាក់ឱ្យដោះស្រាយតាមមជ្ឈត្តកម្ម

(ខ) ឈ្មោះ អាសយដ្ឋាន លេខទូរស័ព្ទ លេខទូរសារ អាសយដ្ឋានសារអេឡិចត្រូនិច និងអាសយដ្ឋាននៃមធ្យោបាយទំនាក់ទំនងអេឡិចត្រូនិចផ្សេងទៀត ប្រសិនបើមានព័ត៌មានទាំងនេះរបស់គូភាគីវិវាទ និងរបស់អ្នកតំណាងរបស់គូភាគីវិវាទ ប្រសិនបើមាន

(គ) សញ្ជាតិ ឬប្រសិនបើតម្រូវ ព័ត៌មានអំពីអត្តសញ្ញាណក្រុមហ៊ុនរបស់គូភាគីវិវាទ ប្រសិនបើស្គាល់

(ឃ) សេចក្តីយោងនៃខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តកម្ម ឬកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្មដោយឡែកដែលយកមកប្រើ និងភ្ជាប់សំណៅចម្លងនៃខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តកម្ម ឬកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្មដោយឡែកនោះ

(ង) សេចក្តីយោងនៃកិច្ចសន្យា ឬទំនាក់ទំនងផ្សេងៗដែលកើតចេញពី ឬដែលទាក់ទងនឹងវិវាទ និងភ្ជាប់សំណៅចម្លងនៃកិច្ចសន្យាទាំងនោះ ប្រសិនបើអាច

(ច) សេចក្តីថ្លែងសង្ខេប ដែលពិពណ៌នាអំពីលក្ខណៈ និងកាលៈទេសៈនៃវិវាទ ការទាមទារ ឬការសង្គ្រោះដែលទាមទារ និងប្រសិនបើអាច ភ្ជាប់តម្លៃបឋមនៃការទាមទារ ដែលភាគីប្តឹងទាមទារមានបំណងដាក់ស្នើ

(ឆ) ចំនួនមជ្ឈត្តករដែលបានព្រមព្រៀង ឬនៅក្នុងករណីដែលមិនមានការព្រមព្រៀងទេនោះ ចំនួនមជ្ឈត្តករដែលស្នើសុំដែលត្រូវមានចំនួន ១ (មួយ) រូប ឬ ៣ (បី) រូប និង

(ជ) សេចក្តីថ្លែង ឬសំណើបន្ថែមផ្សេងៗ ពាក់ព័ន្ធនឹងដំណើរការមជ្ឈត្តការ រួមបញ្ចូលទាំងច្បាប់ដែលត្រូវអនុវត្ត ភាសាសម្រាប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ និងលក្ខណសម្បត្តិនិងសញ្ជាតិរបស់មជ្ឈត្តករដែលបានព្រមព្រៀង ឬដែលចង់បាន ប្រសិនបើមាន។

ដោយមិនគិតអំពីភាសាដែលត្រូវប្រើក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ស្របតាមប្រការ ៣៣.១ *(ភាសានៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ)* សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មត្រូវធ្វើជាភាសាសម្រាប់មជ្ឈត្តកម្ម និងបកប្រែជាភាសាខ្មែរ ឬភាសាអង់គ្លេស។

សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មត្រូវមានភ្ជាប់មកជាមួយនូវការបង់ប្រាក់សម្រាប់កម្រៃសេវាចុះបញ្ជីសំណុំរឿងដែលអាចជា មូលប្បទានបត្រ ឬការផ្ទេរចូលគណនីធនាគារកំណត់ណាមួយរបស់ ម.ជ.ម.។

៧.២. ការភ្ជាប់សំណើសុំដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន

សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម អាចត្រូវបានភ្ជាប់មកជាមួយនូវសំណើសុំដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿនដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៩ *(ដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន)*។

៧.៣. ការរួមបញ្ចូលការតែងតាំងមជ្ឈត្តករក្នុងសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម

សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម អាចត្រូវរួមបញ្ចូលផងដែរនូវ៖

(ក) សម្រាប់ករណីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករ ៣ (បី) រូប ឬច្រើនរូប៖ ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករត្រូវធ្វើឡើងស្របតាមប្រការ ២៥ *(ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ)* និងប្រការ ២៦ *(បុគ្គលដែលអាចត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករ)*

(ខ) សម្រាប់ករណីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករមួយរូប៖ ការតែងតាំងមជ្ឈត្តកររួមគ្នា ប្រសិនបើគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងគ្នារួចហើយ ឬប្រសិនបើគូភាគីវិវាទមិនទាន់បានព្រមព្រៀងគ្នានៅឡើយ សំណើតែងតាំងមជ្ឈត្តកររបស់ភាគីប្តឹងទាមទារស្របតាមប្រការ ២៥ *(ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ)* និងប្រការ ២៦ *(បុគ្គលដែលអាចត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករ)* ឬ

(គ) សេចក្តីថ្លែងដែលបញ្ជាក់ថាភាគីប្តឹងទាមទារផ្តល់សមត្ថកិច្ចឱ្យ ម.ជ.ម. ក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករមួយរូប។

៧.៤. *ការភ្ជាប់សេចក្តីថ្លែងទាមទារ*

សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម អាចត្រូវបានភ្ជាប់មកជាមួយនូវសេចក្តីថ្លែងទាមទារដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៣៧.២ *(សេចក្តីថ្លែងទាមទារ)* និងឯកសារគាំទ្រផ្សេងៗទៀត។

៧.៥. *ភាពមិនពេញលេញនៃសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម*

ប្រសិនបើសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មមានលក្ខណៈមិនពេញលេញ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចស្នើសុំភាគីប្តឹងទាមទារឱ្យបំពេញបន្ថែមចំណុចខ្វះខាតទាំងនោះក្នុងអំឡុងពេលសមស្របណាមួយដែលកំណត់ដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។ ដើម្បីជៀសវាងការភ័ន្តច្រឡំ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មត្រូវចាត់ទុកថាពេញលេញនៅពេលដែលចំណុចទាំងអស់ដែលតម្រូវក្នុងប្រការ ៧.១ *(សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម)* ត្រូវបានបំពេញ រួមបញ្ចូលទាំងការបង់កម្រៃសេវាចុះបញ្ជី។

ប្រសិនបើភាគីប្តឹងទាមទារបានគោរពតាមការស្នើសុំខាងលើតាមពេលវេលា ដែលត្រូវអនុវត្ត ឬដែលត្រូវបានកំណត់ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មនោះនឹងត្រូវបានចាត់ទុកថាបានដាក់នៅក្នុងថ្ងៃដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានបានទទួលសំណៅដំបូងនៃសេចក្តីជូនដំណឹងនោះ។

៧.៦. *ការខកខានមិនបានដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មពេញលេញ*

ប្រសិនបើភាគីប្តឹងទាមទារខកខានមិនបានដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មពេញលេញ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវបិទសំណុំរឿងនោះ ដោយមិនធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ភាគីប្តឹងទាមទារក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹងទាមទារដដែលនាថ្ងៃក្រោយ តាមរយៈសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មផ្សេងទៀតឡើយ។

៧.៧. *ការជូនដំណឹងអំពីការទទួលបានសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម*

អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវជូនដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទនៅពេលដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មពេញលេញ។

៧.៨. *ការចាប់ផ្តើមដំណើរការមជ្ឈត្តការ*

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ ដំណើរការមជ្ឈត្តការដែលទាក់ទងនឹងវិវាទណាមួយត្រូវបានចាត់ទុកថាចាប់ផ្តើមនៅកាលបរិច្ឆេទបន្ទាប់ពីសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មពេញលេញ ត្រូវបានទទួលដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។ ដើម្បីជៀសវាងការភ័ន្តច្រឡំ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម ត្រូវបានចាត់ទុកថាពេញលេញ នៅពេលការតម្រូវទាំងអស់ដូចមានចែងក្នុងប្រការ ៧.១ *(សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម)* ត្រូវបានបំពេញ ឬនៅពេលដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានកំណត់ថាការតម្រូវសំខាន់ៗ នៃបញ្ញត្តិនេះត្រូវបានបំពេញ។

ប្រការ ៨. ការឆ្លើយតបរបស់ភាគីឆ្លើយតប

៨.១. សេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប

ក្នុងរយៈពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសេចក្ដីជូនដំណឹងដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៧.៧ *(ការជូនដំណឹងអំពីការទទួលបានសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម)* ភាគីឆ្លើយតប ត្រូវបញ្ជូនទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាននូវសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប ដែលត្រូវមានព័ត៌មានដូចខាងក្រោម៖

(ក) ឈ្មោះ អាសយដ្ឋាន លេខទូរស័ព្ទ លេខទូរសារ អាសយដ្ឋានសារអេឡិចត្រូនិច និងអាសយដ្ឋាននៃមធ្យោបាយទំនាក់ទំនងអេឡិចត្រូនិចផ្សេងទៀតរបស់ភាគីឆ្លើយតប និងអ្នកតំណាងរបស់ខ្លួន ប្រសិនបើមាន និងប្រសិនបើព័ត៌មានទាំងនេះខុសពីព័ត៌មាន ដែលមានក្នុងសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម

(ខ) សញ្ជាតិ ឬប្រសិនបើតម្រូវ អត្តសញ្ញាណក្រុមហ៊ុនរបស់គូភាគីវិវាទ ប្រសិនបើមាន និងប្រសិនបើព័ត៌មានទាំងនេះខុសពីព័ត៌មានដែលមានក្នុងសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម

(គ) ការបញ្ជាក់សង្ខេបអំពីការទទួលយក ឬការបដិសេធចំពោះការទាមទារទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែក

(ឃ) សេចក្ដីថ្លែងសង្ខេប ដែលពិពណ៌នាអំពីលក្ខណៈ និងកាលៈទេសៈនៃបណ្ដឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កង ដែលភាគីឆ្លើយតបមានបំណងបញ្ជូន និងប្រសិនបើអាច ត្រូវភ្ជាប់តម្លៃបឋមនៃបណ្ដឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កងនោះ

(ង) ចំនួនមជ្ឈត្តករដែលបានព្រមព្រៀង ឬនៅក្នុងករណីដែលមិនមានការព្រមព្រៀងទេនោះ ចំនួនមជ្ឈត្តករដែលបានស្នើដែលត្រូវមានចំនួន ១ (មួយ) រូប ឬ ៣ (បី) រូប និង

(ច) ប្រសិនបើមាន សេចក្ដីថ្លែងការណ៍ ឬសំណើបន្ថែមផ្សេងៗ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងដំណើរការមជ្ឈត្តការ រួមបញ្ចូលទាំងច្បាប់ដែលត្រូវអនុវត្ត ភាសាសម្រាប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ និងលក្ខណសម្បត្តិនិងសញ្ជាតិរបស់មជ្ឈត្តករ ដែលបានតម្រូវ ឬដែលជាការឆ្លើយតបចំពោះសេចក្ដីថ្លែង ឬសំណើនានា ដែលមានក្នុងសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម។

ដោយមិនគិតអំពីភាសាដែលត្រូវប្រើក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ស្របតាមប្រការ ៣៣.១ *(ភាសានៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ)* សេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបត្រូវធ្វើជាភាសានៃមជ្ឈត្តកម្ម និងត្រូវបកប្រែជាភាសាខ្មែរ ឬភាសាអង់គ្លេស។

៨.២. *ការភ្ជាប់សំណើសុំដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន*

ប្រសិនបើភាគីប្តឹងទាមទារមិនទាន់បានដាក់សំណើសុំដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន ស្របតាមប្រការ ៧.២ *(ការភ្ជាប់សំណើសុំដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន)* ទេ ភាគីឆ្លើយតបអាចដាក់សំណើសុំដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន ដូចមានចែងក្នុងប្រការ ៩ *(ដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន)* ដោយភ្ជាប់សំណើនោះ មកជាមួយសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប។

ប្រសិនបើភាគីប្តឹងទាមទារបានដាក់សំណើសុំដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន ភាគីឆ្លើយតបអាចធ្វើការផ្តល់យោបល់លើសំណើនោះ ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសំណើសុំនេះ។

៨.៣. *ការបញ្ចូលការតែងតាំងមជ្ឈត្តករក្នុងសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប*

សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបអាចត្រូវរួមបញ្ចូលផងដែរនូវ៖

(ក) សម្រាប់ករណីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករ ៣ (បី) រូប ឬច្រើនរូប៖ ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ត្រូវធ្វើឡើងស្របតាមប្រការ ២៥ *(ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ)* និងប្រការ ២៦ *(បុគ្គលដែលអាចត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករ)*

(ខ) សម្រាប់ករណីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករមួយរូប៖ ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករត្រូវធ្វើឡើងរួមគ្នា ប្រសិនបើភាគីបានព្រមព្រៀងគ្នារួចហើយ ឬប្រសិនបើភាគីមិនទាន់បានព្រមព្រៀងគ្នានៅឡើយ ការឆ្លើយតបចំពោះសំណើតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ដែលភាគីប្តឹងទាមទារស្នើឡើងស្របតាមប្រការ ២៥ *(ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ)* និងប្រការ ២៦ *(បុគ្គលដែលអាចត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករ)* ឬ

(គ) សេចក្តីថ្លែងដែលបញ្ជាក់ថា ភាគីឆ្លើយតបផ្តល់សមត្ថកិច្ចឱ្យ ម.ជ.ម. ក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ។

៨.៤. *ការភ្ជាប់សេចក្តីថ្លែងដោះសា និងទទ្បីករណ៍ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម*

ប្រសិនបើសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានភ្ជាប់មកជាមួយនូវសេចក្តីថ្លែងទាមទារ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបអាចត្រូវមានភ្ជាប់មកជាមួយនូវសេចក្តីថ្លែងដោះសា ដែលអាចមានបណ្តឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កង ដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៣៧.៣ *(សេចក្តីថ្លែងដោះសា និងបណ្តឹងតប)* និងឯកសារយោងនានា។

សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបអាចត្រូវភ្ជាប់មកជាមួយនូវទទ្បីករណ៍ដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៣៤ *(ទទ្បីករណ៍ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម)*។

៨.៥. ភាពមិនពេញលេញនៃសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប

ប្រសិនបើសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបមានលក្ខណៈមិនពេញលេញ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចស្នើសុំភាគីឆ្លើយតបឱ្យបំពេញបន្ថែមចំណុចខ្វះខាតនោះក្នុងអំឡុងពេលសមស្របណាមួយ ដែលកំណត់ដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។ ដើម្បីជៀសវាងការភ័ន្តច្រឡំ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបត្រូវចាត់ទុកថាពេញលេញ នៅពេលដែលចំណុចនានាដែលតម្រូវក្នុងប្រការ ៨.១ *(សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប)* ត្រូវបានបំពេញ រួមបញ្ចូលទាំងការបង់កម្រៃសេវាចុះបញ្ជីសំណុំរឿង។

៨.៦. ការខកខានក្នុងការដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបពេញលេញ

ការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មស្របតាមជំពូកទី ៤ *(ការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម)* មិនត្រូវបង្អាក់ដោយសារការខកខានរបស់ភាគីឆ្លើយតបក្នុងការដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបពេញលេញឱ្យបានទាន់ពេលវេលាឡើយ។ ការខកខាននេះមិនរារាំងភាគីឆ្លើយតបក្នុងការបដិសេធការទាមទារ ឬការដាក់បណ្តឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កង នៅក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការឡើយ។

៨.៧. ការជូនដំណឹងអំពីការទទួលបានសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប

អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវជូនដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទ នៅពេលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបពេញលេញ ឬក្នុងករណីដែលមិនបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបពេញលេញទេនោះ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវជូនដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទអំពីកាលបរិច្ឆេទផុតកំណត់នៃអំឡុងពេលសម្រាប់ដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបនោះ។

ក្នុងករណីដែលភាគីឆ្លើយតបធ្វើបណ្តឹងតប រួមបញ្ចូលទាំងការដោះសាតាមការកាត់កង នៅក្នុងសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបរបស់ភាគីនោះ ភាគីឆ្លើយតបត្រូវបង់កម្រៃសេវាចុះបញ្ជីបណ្តឹងតបរបស់ខ្លួនផងដែរ បើមិនដូច្នោះទេបណ្តឹងតបនោះនឹងមិនត្រូវលើកយកមកពិចារណានៅក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការឡើយ។

ប្រការ ៩. ដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន

៩.១. សំណើសុំដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន

មុនពេលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើត ភាគីវិវាទអាចដាក់សំណើសុំទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ឱ្យអនុវត្តដំណើរការមជ្ឈត្តការតាមដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿនក្រោមប្រការ ៩ *(ដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន)* ដោយត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌណាមួយខាងក្រោម៖

(ក) តម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទមានតម្លៃមិនលើស ៣.០០០.០០០ (បីលាន) ដុល្លារអាមេរិក ដោយរាប់បញ្ចូលសរុបទាំងអស់តម្លៃកម្មវត្ថុនៃការទាមទារ បណ្តឹងតប និងការដោះសាតាមការកាត់កងនានា

(ខ) គូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងយកនីតិវិធីពន្លឿន ឬ

(គ) ក្នុងករណីពិសេសបន្ទាន់ខ្លាំង។

៩.២. ការទទួលយកដោយគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី

ប្រសិនបើមានភាគីវិវាទណាមួយបានដាក់សំណើក្រោមប្រការ ៩.១ *(សំណើសុំដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន)* គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវសម្រេចលើសំណើនោះបន្ទាប់ពីបានពិចារណាលើយោបល់របស់គូភាគីវិវាទ និងបានពិនិត្យលើកាលៈទេសៈរបស់សំណុំរឿងថា តើត្រូវអនុវត្តដំណើរការមជ្ឈត្តការស្របតាមដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿនដែរឬទេ។

ប្រសិនបើគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ទទួលយកសំណើសុំឱ្យអនុវត្តដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿននោះ នីតិវិធីខាងក្រោមត្រូវយកមកអនុវត្តៈ

(ក) អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន អាចកែប្រែពេលវេលាកំណត់ណាមួយក្រោមវិធាននេះ

(ខ) សំណុំរឿងត្រូវបញ្ជូនទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករ ១ (មួយ) រូប លើកលែងតែកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្មកំណត់យកវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករ ៣ (បី) រូប។ ប្រសិនបើកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្មកំណត់យកវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករ ៣ (បី) រូប អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវស្នើឱ្យគូភាគីវិវាទព្រមព្រៀងបញ្ជូនសំណុំ-រឿងទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករ ១ (មួយ) រូប។ ក្នុងករណីមិនមានការព្រមព្រៀងពីគូភាគីវិវាទ សំណុំរឿងនេះត្រូវបញ្ជូនទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករ ៣ (បី) រូប វិញ

(គ) បន្ទាប់ពីបានពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចសម្រេចថាតើវិវាទនោះត្រូវសម្រេចដោយផ្អែកលើតែឯកសារ ឬទាមទារឱ្យមានសវនាការសម្រាប់ការសាកសួរសាក្សី និងអ្នកជំនាញក៏ដូចជាការទាញហេតុផលផ្ទាល់មាត់ណាមួយ និង

(ឃ) មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរត្រូវចេញក្នុងអំឡុងពេល ២៧០ (ពីររយចិតសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើត លើកលែងតែមានកាលៈទេសៈពិសេស គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី អាចពន្យារពេលវេលាកំណត់សម្រាប់ការចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរនោះ។

៩.៣. ភាពផ្ទុយគ្នាក្នុងកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្ម

តាមការព្រមព្រៀងធ្វើមជ្ឈត្តកម្មក្រោមវិធាននេះ គូភាគីវិវាទព្រមព្រៀងថា ប្រសិនបើត្រូវអនុវត្តដំណើរការមជ្ឈត្តការស្របតាមដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿនក្រោមប្រការ ៩ *(ដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន)* នេះ វិធាននិងនីតិវិធីដែលមានចែងក្នុងប្រការ ៩.២ *(ការទទួលយកដោយគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី)* ត្រូវយកមកអនុវត្ត ទោះកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្មមានខ្លឹមសារផ្ទុយពីនោះក៏ដោយ។

៩.៤. ការបញ្ឈប់នីតិវិធីពន្លឿន

ក្រោយពីមានសំណើណាមួយពីភាគីវិវាទ និងបន្ទាប់ពីបានផ្តល់ឱកាសឱ្យគូភាគីវិវាទបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួន ព្រមទាំងបានពិនិត្យលើព័ត៌មានបន្ថែមដែលអាចមាននៅពេលបន្ទាប់ និងបានពិភាក្សាជាមួយគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចបង្គាប់ឱ្យដំណើរការមជ្ឈត្តការលែងប្រព្រឹត្តទៅស្របទៅតាមនីតិវិធីពន្លឿន។ ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មឯកភាពលើសំណើក្រោមប្រការ ៩.៤ *(ការបញ្ឈប់ដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿន)* មជ្ឈត្តកម្មត្រូវបន្តដំណើរការនីតិវិធី ដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីអនុវត្តដំណើរការនីតិវិធីពន្លឿនដដែលនោះ។

ជំពូកទី ៣

មជ្ឈត្តករបន្ទាន់

ប្រការ ១០. សំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់

មុនពេលការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ភាគីវិវាទដែលមានបំណងស្នើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់អាចដាក់សំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់នោះទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន នៅពេលដាក់ ឬក្រោយពេលដាក់សេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម។ ភាគីវិវាទត្រូវបញ្ជូនសំណៅចម្លងនៃសំណើនោះមួយច្បាប់ទៅភាគីផ្សេងទៀតទាំងអស់ ក្នុងពេលដំណាលគ្នាពេលដែលដាក់សំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់។ សំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ត្រូវមានព័ត៌មានដូចខាងក្រោម៖

(ក) លក្ខណៈនៃវិធានការដែលបានស្នើសុំ

(ខ) មូលហេតុដែលភាគីវិវាទដែលស្នើសុំ មានសិទ្ធិទទួលបានវិធានការនោះ និង

(គ) សេចក្ដីថ្លែងដែលបញ្ជាក់ថា ភាគីផ្សេងទៀតទាំងអស់បានទទួលសំណៅចម្លងនៃសំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ឬ បើគ្មានទេ សេចក្ដីថ្លែងពិពណ៌នាអំពីចំណាត់ការដែលបានធ្វើរួចដោយសុចរិត និងស្មោះត្រង់ដើម្បីប្រគល់សំណៅចម្លងនៃសំណើ ឬសេចក្ដីជូនដំណឹងទៅភាគីវិវាទផ្សេងទៀតទាំងអស់។

ប្រការ ១១. កម្រៃសេវានៃការស្នើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់

រាល់សំណើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ទាំងអស់ ត្រូវភ្ជាប់មកជាមួយនូវការបង់កម្រៃសេវានៃការស្នើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់រួមមាន៖ កម្រៃសេវាស្នើសុំ និងកម្រៃសេវាមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ និងការចំណាយផ្សេងៗ សម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីដោយយោងតាមតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. ។ ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចបង្កើនកម្រៃសេវានៃការស្នើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ពីភាគីវិវាទដែលធ្វើការដាក់សំណើ។ ប្រសិនបើកម្រៃសេវាបន្ថែមមិនត្រូវបានបង់តាមកាលកំណត់ដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋានទេ សំណើនោះត្រូវចាត់ទុកថាបានដក។

ប្រការ ១២. ការទទួលយកដោយគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី

ប្រសិនបើគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ទទួលយកសំណើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធីត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ម្នាក់ ក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីអគ្គលេខាធិការដ្ឋានទទួលបានសំណើនោះ និងការទូទាត់កម្រៃសេវាវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់។

ប្រការ ១៣. ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ

ប្រសិនបើគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងលើទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការនោះត្រូវតែជាទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការសម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីមជ្ឈត្តការលើវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់។ ក្នុងករណីមិនមានការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីវិវាទ ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការសម្រាប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ គឺរាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយមិនប៉ះពាល់ដល់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម អំពីទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ ដោយអនុលោមតាមប្រការ ៣១ *(ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ)*។

ប្រការ ១៤. ការបង្ហាញព័ត៌មាន

មុនពេលទទួលយកការតែងតាំង មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ដែលអាចត្រូវតែងតាំង ត្រូវធ្វើការបង្ហាញទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋានអំពីកាលៈទេសៈទាំងឡាយណាដែលអាចបង្កឱ្យមានការសង្ស័យសមហេតុសមផលណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងឯករាជភាព និងអព្យាក្រឹតភាពរបស់ខ្លួន។ រាល់ការជំទាស់ទៅនឹងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេល ២ (ពីរ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីអគ្គលេខាធិការដ្ឋានជូនដំណឹងអំពីការតែងតាំងមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ និងកាលៈទេសៈដែលបានបង្ហាញទៅគូភាគីវិវាទ។

ប្រការ ១៥. មជ្ឈត្តករបន្ទាន់និងដំណើរការមជ្ឈត្តការបន្ទាប់មកទៀត

មជ្ឈត្តករបន្ទាន់មិនអាចធ្វើជាមជ្ឈត្តករនៅក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការណាមួយ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងវិវាទនោះនាពេលអនាគតឡើយ លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ។

ប្រការ ១៦. កាលវិភាគសម្រាប់វិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់

ភ្លាមៗតាមដែលធ្វើទៅបាន ដោយមិនលើសពីអំឡុងពេល ២ (ពីរ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីការតែងតាំង មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ត្រូវបង្កើតកាលវិភាគដើម្បីពិចារណាលើសំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់នោះ។ កាលវិភាគនោះត្រូវផ្ដល់ឱកាសសមរម្យឱ្យភាគីវិវាទក្នុងការបង្ហាញរឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួន។ មជ្ឈត្តករបន្ទាន់អាចអនុវត្តដំណើរការនីតិវិធីបានតាមរយៈសន្និសីទវីដេអូ ទូរស័ព្ទ ឬមធ្យោបាយទាក់ទងអេឡិចត្រូនិចផ្សេងទៀតជាមួយអ្នកចូលរួមដែលស្ថិតនៅទីកន្លែងមួយ ឬច្រើន ឬក្នុងទម្រង់រួមបញ្ចូលគ្នា ឬដោយផ្អែកលើឯកសារ និងលិខិតស្នាមផ្សេងៗ សម្រាប់ជាមធ្យោបាយជំនួសការចូលរួមសវនាការដោយផ្ទាល់។ មជ្ឈត្តករបន្ទាន់មានអំណាចដូចវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មដូចមានចែងក្នុងវិធាននេះ រួមបញ្ចូលទាំង និងមិនកំណត់ចំពោះសមត្ថកិច្ចក្នុងការសម្រេចអំពីយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន ដោយមិនប៉ះពាល់ដល់ការសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រការ ១៧. អំណាចរបស់មជ្ឈត្តករបន្ទាន់

មជ្ឈត្តករបន្ទាន់មានអំណាចក្នុងការចេញសេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យលើវិធានការបណ្ដោះអាសន្ន ដែលខ្លួនយល់ថាចាំបាច់ រួមបញ្ចូលទាំងការចេញសេចក្ដីបង្គាប់បឋមក្នុងអំឡុងពេលរង់ចាំសវនាការ ឬដំណើរការនីតិវិធីតាមរយៈ សន្និសីទវីដេអូ ទូរស័ព្ទ ឬ ឯកសារនិងលិខិតស្នាមផ្សេងៗ ដោយភាគីវិវាទ។ មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ត្រូវផ្ដល់សំអាងហេតុក្នុងសេចក្ដីសម្រេចជាទម្រង់សង្ខេបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ មជ្ឈត្តករបន្ទាន់អាចកែប្រែ ឬបញ្ចប់សេចក្ដីបង្គាប់បឋម សេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យវិធានការបណ្ដោះអាសន្នបន្ទាន់បានដោយមូលហេតុត្រឹមត្រូវណាមួយ។

ប្រការ ១៨. ការចេញសេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់

មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ត្រូវចេញសេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ លើលើវិធានការបណ្ដោះអាសន្នរបស់ខ្លួន ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិនចាប់ពីថ្ងៃដែលត្រូវបានតែងតាំង លើកលែងតែក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចពន្យារពេលនេះ។ មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ មិនត្រូវចេញសេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យលើវិធានការបណ្ដោះអាសន្នឡើយ ប្រសិនបើទម្រង់របស់សេចក្ដីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ លើវិធានការបណ្ដោះអាសន្ននោះមិនទាន់ត្រូវបានពិនិត្យពិច័យ និងឯកភាពដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។

ដើម្បីជៀសវាងការភ័ន្តច្រឡំ អំឡុងពេលខាងលើនេះ ត្រូវរាប់បញ្ចូលទាំងអំឡុងពេលយ៉ាងតិច ០២ (ពីរ) ថ្ងៃប្រតិទិន សម្រាប់អគ្គលេខាធិការដ្ឋានធ្វើការពិនិត្យពិច័យលើសេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់។

ប្រការ ១៩. អំណាចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ក្នុងការពិនិត្យដើម្បីកែប្រែ ផ្អាក ឬបញ្ឈប់សេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់

មជ្ឈត្តករបន្ទាន់មិនមានអំណាចទៀតឡើយ បន្ទាប់ពីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើត។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចពិនិត្យ កែប្រែ ផ្អាក ឬបញ្ឈប់ សេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យលើវិធានការបណ្តោះអាសន្ន ដែលបានចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ រួមបញ្ចូលទាំងការសម្រេចអំពីយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមិនជាប់កាតព្វកិច្ចទៅនឹងមូលហេតុផ្តល់ដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ឡើយ។ រាល់ការចេញសេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ទោះក្នុងកាលៈទេសៈណាក៏ដោយ ត្រូវចាត់ទុកថាឈប់មានអានុភាពអនុវត្ត ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមិនត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងអំឡុងពេល ៩០ (កៅសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីការចេញសេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬពេលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរ ឬប្រសិនបើការទាមទារត្រូវបានដក។

ប្រការ ២០. លក្ខខណ្ឌនៃការចេញសេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

សេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ អាចត្រូវចេញក្រោមលក្ខខណ្ឌដែលមានការផ្តល់ការធានាសមស្របដោយភាគីវិវាទ ដែលបានស្នើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់នោះ។

ប្រការ ២១. អានុភាព និងការអនុវត្ត សេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់

គូភាគីវិវាទយល់ព្រមថាសេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ អនុលោមតាមជំពូកទី ៣ *(មជ្ឈត្តករបន្ទាន់)* នេះ ត្រូវមានអានុភាពអនុវត្តចំពោះគូភាគីវិវាទចាប់ពីថ្ងៃដែលបានចេញ ហើយគូភាគីវិវាទត្រូវគោរពតាមសេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយមិនបង្អង់។ គូភាគីវិវាទក៏បោះបង់សិទ្ធិក្នុងការតវ៉ា ការស្នើសុំការពិនិត្យឡើងវិញ ឬការប្តឹងជំទាស់ក្នុងទម្រង់ណាមួយ ទៅតុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច ឬសមត្ថកិច្ចតុលាការផ្សេងទៀត ពាក់ព័ន្ធនឹងសេចក្តីបង្គាប់ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះ ដោយការបោះបង់សិទ្ធិនេះ គឺត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានសុពលភាព។

ប្រការ ២២. ការកំណត់បែងចែកកម្រៃសេវា នៃការស្នើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់

មជ្ឈត្តករបន្ទាន់អាចធ្វើការបែងចែករាល់កាតព្វកិច្ចបង់កម្រៃសេវាពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើសុំក្រោមជំពូកទី ៣ *(មជ្ឈត្តករបន្ទាន់)* នេះ ក្រោមលក្ខខណ្ឌដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមានអំណាចកំណត់ចុងក្រោយនូវការបែងចែកកាតព្វកិច្ចបង់កម្រៃសេវានេះ។

ប្រការ ២៣. បទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗ ពាក់ព័ន្ធនឹងមជ្ឈត្តករបន្ទាន់

វិធាននេះត្រូវអនុវត្តដោយសមស្របទៅលើរាល់ដំណើរការនីតិវិធីដែលអនុលោមតាមជំពូកទី ៣ *(មជ្ឈត្តករបន្ទាន់)* នេះ ដោយពិចារណាទៅលើភាពបន្ទាន់របស់ដំណើរការនីតិវិធីនោះ។ មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ អាចសម្រេចលើរបៀបអនុវត្តវិធាននេះដោយសមរម្យ ហើយសេចក្តីសម្រេចនោះគឺស្ថាពរ និងមិនអាចជាកម្មវត្ថុនៃការប្តឹងតវ៉ា ការស្នើសុំពិនិត្យឡើងវិញ ឬការប្តឹងជំទាស់ក្នុងទម្រង់ណាមួយឡើយ។ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចបន្ថយរយៈពេលកំណត់ក្រោមវិធាននេះ ដោយអនុលោមតាមដំណើរការនីតិវិធីដែលបានចាប់ផ្តើមក្រោមប្រការ ៥.២ *(ការកែប្រែពេលវេលាកំណត់)* និងជំពូកទី ៣ *(មជ្ឈត្តករបន្ទាន់)*។

ជំពូកទី ៤

ការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

ប្រការ ២៤. ចំនួនមជ្ឈត្តករ

នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវមានសមាសភាពមជ្ឈត្តករជាចំនួនសេស។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវមានមជ្ឈត្តករចំនួន ៣ (បី) រូប លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ។

ប្រការ ២៥. ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ

២៥.១.កិច្ចព្រមព្រៀងផ្សេងរបស់គូភាគីវិវាទ

គូភាគីវិវាទអាចព្រមព្រៀងលើនីតិវិធីតែងតាំងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ដែលខុសពីនីតិវិធីដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ២៥.២ *(ការតែងតាំងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករបីរូប ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករច្រើនរូប)* ដល់ប្រការ ២៥.៦ *(គ្មានការប្តឹងជំទាស់)*។ ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមិនត្រូវបានតែងតាំងក្នុងអំឡុងពេល ដែលកំណត់ដោយគូភាគីវិវាទ ឬប្រសិនបើគូភាគីវិវាទមិនបានព្រមព្រៀងលើអំឡុងពេលកំណត់សម្រាប់ការតែងតាំងទេនោះ ការតែងតាំងត្រូវធ្វើឡើងស្របតាមប្រការ ២៥.២ *(ការតែងតាំងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករបីរូប ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករច្រើនរូប)* ដល់ប្រការ ២៥.៦ *(គ្មានការប្តឹងជំទាស់)* ក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលការជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប ដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៨.៧ *(ការជូនដំណឹងអំពីការទទួលបានសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប)*។

២៥.២.ការតែងតាំងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករបីរូប ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករច្រើនរូប

ចំពោះវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករ ៣ (បី) រូប ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករច្រើនរូប ប្រសិនបើការតែងតាំងមិនត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម ឬសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបទេនោះ ភាគីវិវាទនីមួយៗត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករម្នាក់មួយរូប ឬច្រើនរូបស្មើៗគ្នា ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលការជូនដំណឹងអំពីការទទួលបានការឆ្លើយតបចំពោះសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម ដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៨.៧ *(ការជូនដំណឹងអំពីការទទួលបានសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប)* ឬក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីផុតអំឡុងពេលតម្រូវតាមប្រការ ២៥.១ *(កិច្ចព្រមព្រៀងផ្សេងរបស់គូភាគីវិវាទ)*។ ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិនបន្ទាប់ពីមានការតែងតាំងមជ្ឈត្តកររូបចុងក្រោយ មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងទាំងអស់ត្រូវរួមគ្នាតែងតាំងមជ្ឈត្តករមួយរូបផ្សេងទៀតជាប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រសិនបើភាគីវិវាទណាមួយខកខានក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករតាមការតម្រូវ ឬមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងដោយភាគីវិវាទនោះខកខានមិនបានតែងតាំងប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់ក្នុងវិធាននេះ នោះគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ឬ/និងប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

២៥.៣.ការតែងតាំងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករមួយរូប

ចំពោះវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករមួយរូប ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករមិនទាន់ត្រូវបានតែងតាំងតាមរយៈសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម ឬសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបទេនោះ គូភាគីវិវាទត្រូវរួមគ្នាតែងតាំងមជ្ឈត្តករមួយរូប ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិនបន្ទាប់ពីបានទទួលការជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតបពេញលេញ ដូចមានចែងក្នុងប្រការ ៨.៧ *(ការជូនដំណឹងអំពីការទទួលបានសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការឆ្លើយតប)* ឬក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីផុតអំឡុងពេលនៃប្រការ ២៥.១ *(កិច្ចព្រមព្រៀងផ្សេងរបស់គូភាគីវិវាទ)*។ ប្រសិនបើភាគីវិវាទទាំងពីរខកខានក្នុងការរួមគ្នាតែងតាំងមជ្ឈត្តករក្នុងអំឡុងពេលដែលមានបញ្ជាក់នៅក្នុងវិធាននេះ គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករមួយរូបដើម្បីបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

២៥.៤.ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដោយពហុភាគីវិវាទ

ប្រសិនបើភាគីវិវាទមានលើសពី ២ (ពីរ) ភាគី ក្នុងមជ្ឈត្តកម្ម និងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មជាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករ ៣ (បី) រូប ឬច្រើនរូបដែលនឹងត្រូវបានតែងតាំង ភាគីប្តឹងទាមទារទាំងអស់ត្រូវរួមគ្នាតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ១ (មួយ) រូប ឬច្រើនរូប និងភាគីឆ្លើយតបទាំងអស់ត្រូវរួមគ្នាតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ១ (មួយ) រូប ឬច្រើនរូប។

ប្រសិនបើភាគីវិវាទណាមួយខកខានក្នុងការរួមគ្នាតែងតាំងក្នុងអំឡុងពេលដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ២៥.២ *(ការតែងតាំងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករបីរូប ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករច្រើនរូប)* គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធីក្នុងនាមរបស់ភាគីវិវាទដែលខកខានមិនបានតែងតាំង ត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ១ (មួយ) រូប ឬច្រើនរូបស្របតាមប្រការ ២៥.៥ *(ការខកខានក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ និងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដោយ ម.ជ.ម.)*។ ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីមានការតែងតាំងមជ្ឈត្តករចុងក្រោយ មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងទាំងអស់ត្រូវរួមគ្នាតែងតាំងមជ្ឈត្តករម្នាក់ទៀត ដែលត្រូវបំពេញតួនាទីជាប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងទាំងអស់ខកខានក្នុងការរួមគ្នាតែងតាំងប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មក្នុងអំឡុងពេលកំណត់ គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករម្នាក់ទៀតជាប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រសិនបើភាគីវិវាទមានលើសពី ២ (ពីរ) ភាគី ក្នុងមជ្ឈត្តកម្ម និងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មជាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករមួយរូប គូភាគីវិវាទត្រូវព្រមព្រៀងគ្នាក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តកររូបណាម្នាក់។ ប្រសិនបើការតែងតាំងរួមគ្នានោះមិនត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេលដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ២៥.៣ *(ការតែងតាំងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករមួយរូប)* ទេនោះ គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករស្របតាមប្រការ ២៥.៥ *(ការខកខានក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ និងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដោយ ម.ជ.ម.)*។

២៥.៥.ការខកខានក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ និងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដោយ ម.ជ.ម.

ដោយមិនមានការជូនដំណឹងទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន អំពីការតែងតាំងក្នុងអំឡុងពេលដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ២៥.២ *(ការតែងតាំងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករបីរូប ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករច្រើនរូប)* ឬប្រការ ២៥.៣ *(ការតែងតាំងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករមួយរូប)* ឬក្នុងករណីដែល ភាគីវិវាទណាមួយមានបំណងផ្តល់សមត្ថកិច្ចនៃការតែងតាំងនោះទៅ ម.ជ.ម. គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករ ដោយផ្អែកលើលក្ខណសម្បត្តិ រួមបញ្ចូលទាំងសញ្ជាតិរបស់មជ្ឈត្តករដែលតម្រូវ ឬត្រូវបានស្នើឡើងដោយភាគីវិវាទ និងតាមលក្ខណៈជាក់លាក់នៃវិវាទ។ នៅក្នុងករណីនេះ គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី មិនត្រូវតែងតាំងសមាជិកណាម្នាក់របស់ក្រុមប្រឹក្សាប្រតិបត្តិរបស់ ម.ជ.ម. ឬរបស់គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ជាមជ្ឈត្តករសម្រាប់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មឡើយ។

២៥.៦.គ្មានការប្តឹងជំទាស់

ស្របតាមប្រការ ២៦ *(បុគ្គលដែលអាចត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករ)* គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវធ្វើការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតម្រូវ ឬត្រូវបានស្នើឱ្យបានឆាប់រហ័សតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន។ អាស្រ័យតាមប្រការ

២៨ *(ការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ)* ការតែងតាំងឬការសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធីក្រោមវិធាននេះ គឺជាការសម្រេចចុងក្រោយ និងមិនមែនជាកម្មវត្ថុនៃការប្ដឹងជំទាស់ឡើយ។

២៥.៧.ការជូនដំណឹងអំពីការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

រាល់ការតែងតាំង ត្រូវធ្វើឡើងតាមរយៈការជូនដំណឹងទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។ ភ្លាមបន្ទាប់ពីមជ្ឈត្តករត្រូវបានតែងតាំង អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវជូនដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទថាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើត និងត្រូវជូនដំណឹងដល់គូភាគីអំពីឈ្មោះ និងព័ត៌មានលម្អិតសម្រាប់ទាក់ទងមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងទាំងអស់។ បន្ទាប់មកអគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវផ្ញើសំណុំរឿងនោះទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រការ ២៦. បុគ្គលដែលអាចត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករ

២៦.១.ភាគីវិវាទ ឬមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងដោយភាគីវិវាទ អាចតែងតាំងបុគ្គលខាងក្រោមជាមជ្ឈត្តករ៖

(ក) មជ្ឈត្តករណាម្នាក់ដែលបានចុះបញ្ជីជាមួយ ម.ជ.ម. ឬ

(ខ) បុគ្គលណាម្នាក់ដែលបានបំពេញតួនាទី ឬបានចុះបញ្ជីជាមជ្ឈត្តករផ្នែកពាណិជ្ជកម្មជាមួយស្ថាប័នមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មក្នុងប្រទេស ឬអន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយ ម.ជ.ម. ។

២៦.២.លក្ខខណ្ឌតម្រូវបន្ថែមដូចខាងក្រោមត្រូវតែបំពេញ៖

(ក) បុគ្គលដែលត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករត្រូវដាក់សេចក្ដីថ្លែងមួយ ដែលមានចុះហត្ថលេខាបញ្ជាក់ថា៖

(i) ខ្លួនស្ម័គ្រចិត្ត និងមានលទ្ធភាពក្នុងការទទួលតួនាទីជាមជ្ឈត្តករ និង

(ii) ខ្លួនមាន និងនៅតែរក្សាអព្យាក្រឹតភាព និងឯករាជភាពរបស់ខ្លួន និងខ្លួនបានប្រកាស និងត្រូវប្រកាសបង្ហាញអំពីស្ថានភាពនានាដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ២៧.២ *(ការប្រកាសបង្ហាញ)*។

(ខ) បុគ្គលដែលត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករ ដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ២៦.១(ខ) ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌដូចមានចែងខាងក្រោម៖

(i) បន្ថែមលើសេចក្ដីថ្លែងកំណត់ក្នុងប្រការ ២៦.២(ក) ខាងលើ៖

- ភស្តុតាងនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យចំនួន ៣ (បី) និងភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីសមាជិកភាពជាមជ្ឈត្តករបច្ចុប្បន្ន ដែលចេញដោយស្ថាប័នមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មក្នុងប្រទេស ឬអន្តរជាតិដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយ ម.ជ.ម. និង

- ការបញ្ជាក់ថា ខ្លួនយល់ព្រមចំពោះ និងត្រូវគោរពតាមក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈរបស់ ម.ជ.ម. និងវិធានផ្សេងៗរបស់ ម.ជ.ម. រួមបញ្ចូលទាំងវិធាននេះ។

(ii) ម.ជ.ម. យល់ថាបុគ្គលនោះបំពេញលក្ខខណ្ឌដូចមានចែងក្នុងបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង ម.ជ.ម. ពាក់ព័ន្ធនឹងវិសមភាព ក្នុងការបំពេញតួនាទីជាមជ្ឈត្តករ។

២៦.៣.នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ ក្នុងអំឡុងពេល ៧ (ប្រាំពីរ) ថ្ងៃប្រតិទិនបន្ទាប់ពីបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការតែងតាំងមជ្ឈត្តករពីគូភាគីវិវាទ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅបណ្តាភាគីវិវាទពាក់ព័ន្ធ អំពីកង្វះខាតនូវចំណុចណាមួយនៃលក្ខណសម្បត្តិដែលតម្រូវខាងលើ។ ភាគីវិវាទដែលពាក់ព័ន្ធនោះត្រូវធ្វើការពិចារណា និងសម្រេចអំពីការតែងតាំងមជ្ឈត្តករក្នុងអំឡុងពេល ៧ (ប្រាំពីរ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងនោះ។

២៦.៤. ប្រសិនបើភាគីវិវាទដែលពាក់ព័ន្ធនោះបដិសេធ ឬខកខានក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករថ្មីដែលមានលក្ខណសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងអំឡុងពេល ៧ (ប្រាំពីរ) ថ្ងៃប្រតិទិន គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករថ្មីសម្រាប់បំពេញតួនាទីជាមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានបដិសេធនោះបាន ប្រសិនបើភាគីវិវាទខកខានមិនបានតែងតាំងមជ្ឈត្តករក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការបដិសេធ។

ប្រការ ២៧. ឯករាជភាព និងអព្យាក្រឹតភាពរបស់មជ្ឈត្តករ និងការប្រកាសបង្ហាញ

២៧.១.ឯករាជភាព និងអព្យាក្រឹតភាព

មជ្ឈត្តករដែលបំពេញតួនាទីក្រោមវិធាននេះ ត្រូវតែឯករាជ្យ និងអព្យាក្រឹត្យ និងមិនត្រូវបំពេញតួនាទីជាអ្នកគាំទ្រ ឬជាទីប្រឹក្សារបស់ភាគីវិវាទណាមួយឡើយ ចាប់ពីពេលដែលត្រូវបានតែងតាំងជាមជ្ឈត្តករ រហូតដល់បញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការទាំងមូលនៃសំណុំរឿង គឺនៅពេលដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរត្រូវបានចេញ និងរួមបញ្ចូលទាំងអំឡុងពេលដែលត្រូវបានអនុញ្ញាត ឬកំណត់នៅក្នុងវិធាននេះ សម្រាប់ការស្នើសុំ ឬការចេញការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត ការបកស្រាយ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែម។

២៧.២.ការប្រកាសបង្ហាញ

មជ្ឈត្តករដែលអាចត្រូវបានតែងតាំង ត្រូវបង្ហាញដោយមិនបង្អង់ដល់បុគ្គលទាំងឡាយដែលមកទាក់ទងអំពីលទ្ធភាពក្នុងការតែងតាំងខ្លួនជាមជ្ឈត្តករនៃវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអំពីកាលៈទេសៈទាំងឡាយណាដែលអាចបង្កឱ្យមានការសង្ស័យសមហេតុសមផលណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងឯករាជភាព និងអព្យាក្រឹតភាពរបស់ខ្លួន។

បន្ទាប់ពីត្រូវបានតែងតាំងហើយ មជ្ឈត្តករត្រូវប្រកាសបង្ហាញដោយមិនបង្អង់អំពីកាលៈទេសៈទាំងឡាយណា ដែលអាចបង្កឱ្យមានការសង្ស័យសមហេតុសមផលណាមួយ ពាក់ព័ន្ធនឹងឯករាជភាព ឬអព្យាក្រឹតភាពរបស់ខ្លួនដល់គូភាគីវិវាទ អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន និងសមាជិកដទៃទៀតរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រសិនបើក្នុងដំណាក់កាលណាមួយនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ កាលៈទេសៈថ្មីកើតមានឡើងបង្កឱ្យមានការសង្ស័យពាក់ព័ន្ធនឹងឯករាជភាព និងអព្យាក្រឹតភាពរបស់មជ្ឈត្តករ មជ្ឈត្តកររូបនោះត្រូវប្រកាសបង្ហាញភ្លាមអំពីកាលៈទេសៈនោះ ដល់គូភាគីវិវាទ អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន និងសមាជិកដទៃទៀតរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

២៧.៣.ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈរបស់ ម.ជ.ម.

មជ្ឈត្តករដែលបំពេញតួនាទីក្រោមវិធាននេះ ត្រូវគោរពតាមក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈមជ្ឈត្តកររបស់ ម.ជ.ម.។

ប្រការ ២៨. ការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ

២៨.១.កាលៈទេសៈពាក់ព័ន្ធ

មជ្ឈត្តករអាចត្រូវបានជំទាស់ ប្រសិនបើមានកាលៈទេសៈណាមួយបង្កឱ្យមានការសង្ស័យសមហេតុផលចំពោះឯករាជភាព ឬអព្យាក្រឹតភាពរបស់មជ្ឈត្តករ។ មជ្ឈត្តករអាចត្រូវបានជំទាស់ផងដែរ ប្រសិនបើមជ្ឈត្តកររូបនោះមិនមានលក្ខណ-សម្បត្តិដូចដែលបានព្រមព្រៀងដោយគូភាគីវិវាទ។

ភាគីវិវាទមួយអាចជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ដែលខ្លួនបានតែងតាំង ឬដែលខ្លួនបានចូលរួមក្នុងការតែងតាំង តែក្នុងករណីដែលភាគីវិវាទនោះបានដឹងអំពីមូលហេតុដើម្បីជំទាស់នោះក្រោយការតែងតាំងតែប៉ុណ្ណោះ។

២៨.២.សេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ពេលវេលាកំណត់ និងកម្រៃសេវាជំទាស់

ភាគីវិវាទដែលមានបំណងជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ត្រូវបញ្ជូនសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីការជំទាស់របស់ខ្លួនដោយបញ្ជាក់អំពីមូលហេតុនៃការជំទាស់ទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ភាគីវិវាទម្ខាងទៀត ឬគូភាគីវិវាទ និងអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលការជូនដំណឹងដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ២៥.៧ *(ការជូនដំណឹងអំពីការបង្កើតវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម)* ឬក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីភាគីវិវាទបានដឹងអំពីកាលៈទេសៈនានា ដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ២៨.១ *(កាលៈទេសៈពាក់ព័ន្ធ)*។

រាល់ការដាក់សេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីការជំទាស់ទាំងអស់ ត្រូវភ្ជាប់មកជាមួយនូវការបង់កម្រៃសេវាជំទាស់ដោយយោងតាមតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម.។

ប្រសិនបើសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការជំទាស់នោះត្រូវបានដាក់ដោយភាគីវិវាទលើសពីមួយ ភាគីវិវាទទាំងនោះត្រូវបង់ចំណែករបស់ខ្លួនស្មើគ្នា លើកលែងតែគូភាគីវិវាទព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ។ ភាគីវិវាទនីមួយៗអាចបង់សរុបនូវកម្រៃសេវាជំទាស់ ប្រសិនបើភាគីវិវាទណាមួយខកខានមិនបានបង់ចំណែកខ្លួនត្រូវបង់។ ប្រសិនបើកម្រៃសេវាជំទាស់មិនត្រូវបានបង់ដោយភាគីវិវាទណាមួយដែលដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការជំទាស់នោះទេ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវជូនដំណឹងទៅនិងឱ្យភាគីវិវាទម្ខាងទៀតបង់ទឹកប្រាក់ដែលត្រូវបង់ ក្នុងរយៈពេលដែលបានកំណត់ដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។

ប្រសិនបើកម្រៃសេវាជំទាស់មិនត្រូវបានបង់ទាំងស្រុងតាមកាលកំណត់ក្នុងវិធាននេះទេ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវចាត់ទុកការជំទាស់នោះថាបានដក ដោយមិនប៉ះពាល់ដល់ការដាក់ការជំទាស់នេះជាថ្មីនៅពេលក្រោយ។

២៨.៣. យោបល់ចំពោះការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ

មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានជំទាស់ ភាគីវិវាទម្ខាងទៀត និងសមាជិកដទៃទៀតរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ប្រសិនបើមាន អាចផ្តល់យោបល់របស់ខ្លួនអំពីការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ភាគីវិវាទម្ខាងទៀត ឬគូភាគីវិវាទ និងអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន ក្រោយពីបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការជំទាស់ និងការបញ្ជាក់ពីអគ្គលេខាធិការដ្ឋានអំពីការទទួលបានការបង់កម្រៃសេវាជំទាស់ទាំងស្រុង ដូចមានចែងក្នុងប្រការ ២៨.២ *(សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការជំទាស់ ពេលវេលាកំណត់ និងកម្រៃសេវាជំទាស់)*។

២៨.៤.ការដកខ្លួនរបស់មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានជំទាស់ និងការសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

ក្នុងករណីដែលភាគីវិវាទម្ខាងយល់ស្របចំពោះការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ដែលស្នើឡើងដោយភាគីវិវាទម្ខាងទៀត មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានជំទាស់នោះត្រូវដកខ្លួនចេញ។ ទោះបីជាគ្មានការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីវិវាទចំពោះការជំទាស់ក៏ដោយ ក៏មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានជំទាស់អាចដកខ្លួនចេញផងដែរ។ ការដកខ្លួនចេញរបស់មជ្ឈត្តករក្នុងករណីទាំងពីរមិនត្រូវបានចាត់ទុកជាការទទួលស្គាល់សុពលភាពនៃមូលហេតុនៃការជំទាស់ឡើយ។

មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានជំទាស់ត្រូវជូនដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទ សមាជិកផ្សេងទៀតនៃវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និងអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន អំពីការឆ្លើយតបរបស់ខ្លួនចំពោះការជំទាស់ក្នុងអំឡុងពេល ៧ (ប្រាំពីរ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលយោបល់ចំពោះការជំទាស់ ឬបន្ទាប់ពីផុតអំឡុងពេលកំណត់សម្រាប់បញ្ជូនការផ្តល់យោបល់ចំពោះការជំទាស់។

ក្នុងករណីដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មជាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករមួយរូប ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានជំទាស់បានជូនដំណឹងទៅភាគីដែលបានជំទាស់ថាខ្លួនបដិសេធក្នុងការដកខ្លួនចេញពីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ភាគីវិវាទដែលបានជំទាស់នោះ

អាចដាក់ពាក្យតវ៉ាទៅ ម.ជ.ម. តាមរយៈអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីការបដិសេធលើការជំទាស់នោះ។

ក្នុងករណីដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មជាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករច្រើនរូប ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានជំទាស់បានជូនដំណឹងទៅសមាជិកផ្សេងទៀតនៃវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មថា ខ្លួនបដិសេធក្នុងការដកខ្លួនចេញពីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវសម្រេចលើការជំទាស់នោះក្នុងអំឡុងពេល ៧ (ប្រាំពីរ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីការបដិសេធលើការជំទាស់នោះ។ ក្នុងករណីដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម សម្រេចបដិសេធការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ភាគីវិវាទដែលបានជំទាស់អាចប្ដឹងតវ៉ាទៅ ម.ជ.ម. តាមរយៈអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសេចក្ដីសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

២៨.៥.សេចក្ដីសម្រេចរបស់ ម.ជ.ម. លើការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ

គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវសម្រេចលើការតវ៉ាចំពោះការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីអគ្គលេខាធិការដ្ឋានបានទទួលការតវ៉ាចំពោះការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ។

ប្រសិនបើគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី បដិសេធការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានជំទាស់នោះត្រូវបន្តបំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួនជាមជ្ឈត្តករតទៅទៀត។ ប្រសិនបើគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធីយល់ស្របចំពោះការជំទាស់ អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានជំទាស់នោះនឹងត្រូវបញ្ចប់ដោយមានប្រសិទ្ធភាពចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃសេចក្ដីសម្រេចនោះ ហើយប្រការ ៣០ *(ការដាក់មជ្ឈត្តករជំនួស)* ត្រូវអនុវត្ត។

២៨.៦.ការបិទផ្លូវតវ៉ា និងការជូនដំណឹង

សេចក្ដីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី មិនចាំបាច់បង្ហាញហេតុផលឡើយ។ សេចក្ដីសម្រេចនោះ គឺជាសេចក្ដីសម្រេចស្ថាពរ និងបិទផ្លូវតវ៉ា។ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវជូនដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទ និងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអំពីសេចក្ដីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធីនោះ។

ប្រការ ២៩. ការខកខាន ឬអលទ្ធភាពក្នុងការបំពេញតួនាទី

២៩.១.ការបញ្ចប់អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករ តាមសំណើរបស់ភាគីវិវាទណាមួយ

ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករណាមួយពុំអាចបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួនបានដោយមូលហេតុតាមផ្លូវច្បាប់ ឬមូលហេតុជាក់ស្ដែងណាមួយ ឬដោយមូលហេតុណាមួយផ្សេងទៀត ខកខានក្នុងការបំពេញមុខងារដោយមិនមានការពន្យារពេលហួសហេតុ អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករនោះត្រូវបានបញ្ចប់ ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករនោះដកខ្លួនពីមុខ

តំណែង ឬប្រសិនបើគូភាគីវិវាទព្រមព្រៀងបញ្ចប់អាណត្តិនោះ។ ការដកខ្លួន ឬការព្រមព្រៀងបញ្ចប់អាណត្តិនេះ មិនត្រូវបានចាត់ទុកជាការទទួលស្គាល់ចំពោះសុពលភាពនៃមូលហេតុដែលនាំឱ្យមានការដកខ្លួននោះទេ។

ប្រសិនបើការមិនយល់ស្របគ្នានៅតែបន្តមានពាក់ព័ន្ធនឹងមូលហេតុណាមួយក្នុងចំណោមមូលហេតុទាំងនេះ ឬប្រសិនបើមជ្ឈត្តករណាម្នាក់ខកខានមិនបានបំពេញអាណត្តិរបស់ខ្លួនស្របតាមវិធាននេះ ភាគីវិវាទណាមួយអាចដាក់សំណើទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋានសុំឱ្យគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី សម្រេចបញ្ចប់អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តកររូបនោះ។

២៩.២.យោបល់ចំពោះសំណើឱ្យបញ្ចប់អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករ

មជ្ឈត្តករ ភាគីវិវាទម្ខាងទៀត និងសមាជិកដទៃទៀតរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចផ្តល់យោបល់របស់ខ្លួនឆ្លើយតបនឹងសំណើនោះទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសំណើនោះ។

២៩.៣.សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ចំពោះសំណើសុំបញ្ចប់អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករ

គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ត្រូវសម្រេចលើសំណើសុំបញ្ចប់អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករ ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីផុតអំឡុងពេលកំណត់សម្រាប់ផ្តល់យោបល់ឆ្លើយតបនឹងសំណើសុំបញ្ចប់អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករ។

ប្រសិនបើគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី បដិសេធសំណើសុំនោះ មជ្ឈត្តកររូបនោះ ត្រូវបន្តបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនជាមជ្ឈត្តករតទៅទៀត។ ប្រសិនបើគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី យល់ស្របចំពោះសំណើនោះ អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករនោះត្រូវបានបញ្ចប់ដោយមានប្រសិទ្ធភាពចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃសេចក្តីសម្រេចនោះ ហើយប្រការ ៣០ *(ការដាក់មជ្ឈត្តករជំនួស)* ត្រូវយកមកអនុវត្ត។

២៩.៤.ការបិទផ្លូវតវ៉ា និងការជូនដំណឹង

សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី មិនចាំបាច់បង្ហាញហេតុផលឡើយ។ សេចក្តីសម្រេចនោះ គឺជាសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរ និងបិទផ្លូវតវ៉ា។ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវជូនដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទ និងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអំពីសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធីនោះ។

ប្រការ ៣០. ការដាក់មជ្ឈត្តករជំនួស

៣០.១.មូលហេតុនៃការដាក់ជំនួស

មជ្ឈត្តករអាចត្រូវបានដាក់ជំនួស នៅពេលមជ្ឈត្តករនោះទទួលមរណភាព ដកខ្លួន ឬលាលែងពីតំណែង ឬនៅពេលបញ្ចប់អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករណាម្នាក់ ដោយមូលហេតុផ្សេងៗស្របតាមវិធាននេះ។

៣០.២.ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួសដោយភាគីវិវាទ

ស្របតាមប្រការ ៣០.៣ *(ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួសដោយ ម.ជ.ម.)* នៅពេលដែលមជ្ឈត្តករណាម្នាក់ត្រូវដាក់ជំនួស នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួសនោះត្រូវធ្វើឡើង ស្របតាមនីតិវិធីដូចគ្នាដូចមានចែងនៅក្នុងប្រការ ២៥ *(ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករ)* ដែលត្រូវអនុវត្តសម្រាប់ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួស ដោយត្រូវចាប់ផ្តើមមិនលើសពី ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន ក្រោយពីភាគីវិវាទដែលត្រូវតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួស បានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការដាក់មជ្ឈត្តករជំនួស។ គ្មានភាគីវិវាទណាមួយ ត្រូវបានរារាំងមិនឱ្យចូលរួមក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួស ដោយមូលហេតុថាភាគីវិវាទនោះ ខកខានមិនបានចូលរួមពីដំបូងក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដែលនឹងត្រូវបានដាក់ជំនួសនោះទេ។

៣០.៣.ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួសដោយ ម.ជ.ម.

តាមរយៈសំណើរបស់ភាគីវិវាទណាមួយទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ប្រសិនបើគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី កំណត់ថាដើម្បីធានាភាពឆាប់រហ័សនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ ឬដើម្បីជៀសវាងការពន្យារពេលដែលមិនចាំបាច់ ដោយគិតពិចារណាអំពីកាលៈទេសៈពិសេសនានានៅក្នុងសំណុំរឿង គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ជំនួសឱ្យគូភាគីវិវាទ អាចតែងតាំងមជ្ឈត្តករជំនួសណាម្នាក់ បន្ទាប់ពីបានទុកឱកាសឱ្យគូភាគីវិវាទ និងមជ្ឈត្តករដទៃទៀតនៃវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មផ្តល់យោបល់រួចហើយ។

៣០.៤.លទ្ធផលនៃការដាក់មជ្ឈត្តករជំនួស

ប្រសិនបើមជ្ឈត្តករតែមួយរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករមួយរូប ឬប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃសមាជិកមជ្ឈត្តករច្រើនរូបត្រូវបានដាក់ជំនួស សវនាការដែលបានធ្វើហើយត្រូវធ្វើសារជាថ្មី លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ។ ប្រសិនបើមជ្ឈត្តកររូបណាផ្សេងទៀតនៃវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មដែលមានសមាជិកមជ្ឈត្តករច្រើនរូបត្រូវបានដាក់ជំនួស សវនាការដែលបានធ្វើឡើងពីមុនអាចត្រូវបានធ្វើឡើងសារជាថ្មីផ្អែកតាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម បន្ទាប់ពីបានពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទរួចហើយ។ ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបណ្តោះអាសន្ន ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយផ្អែករួចហើយ សវនាការដែលពាក់ព័ន្ធទាំងស្រុងនឹងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទាំងនោះមិនត្រូវធ្វើសារឡើងវិញទេ ហើយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទាំងនោះ ត្រូវបន្តមានសុពលភាពដដែល។

ជំពូកទី ៥

ដំណើរការមជ្ឈត្តការ

ប្រការ ៣១. ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ ឬដោយសារកាលៈទេសៈនានានៃសំណុំរឿងដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មសម្រេចថាទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការផ្សេងទៀតមានលក្ខណៈសមស្របជាង ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការនៃមជ្ឈត្តកម្មទាំងអស់ដែលធ្វើឡើងក្រោមវិធាននេះ គឺរាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ដូចមានចែងនៅក្នុងប្រការ ៣៩.៣ *(ទីកន្លែងសម្រាប់ប្រជុំ និងសវនាការ)* ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការមិនកំណត់អំពីទីកន្លែងដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចជួបប្រជុំ និងធ្វើសវនាការនោះទេ។

ប្រការ ៣២. ច្បាប់អនុវត្ត និងសមធម៌

៣២.១.ច្បាប់អនុវត្ត

គូភាគីវិវាទ មានសេរីភាពក្នុងការព្រមព្រៀងយកច្បាប់ ឬបទប្បញ្ញត្តិគតិយុត្តិណាមួយ ដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះខ្លឹមសារនៃវិវាទ។ ក្នុងករណីដែលមិនមានការព្រមព្រៀងគ្នា វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកំណត់យកច្បាប់ ឬបទប្បញ្ញត្តិគតិយុត្តិណាមួយ ដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសមស្របមកអនុវត្ត។

៣២.២.សមធម៌ និងការសម្រុះសម្រួល

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវធ្វើមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យតាមសមធម៌ ឬតាមការសម្រុះសម្រួល តែក្នុងករណី និងក្នុងកម្រិត ដែលគូភាគីវិវាទបានអនុញ្ញាតយ៉ាងច្បាស់លាស់ឱ្យវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មធ្វើដូច្នោះតែប៉ុណ្ណោះ។

៣២.៣.បញ្ញត្តិក្នុងកិច្ចសន្យា និងទម្លាប់ពាណិជ្ជកម្ម

នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវយកមកពិចារណានូវបញ្ញត្តិនានាដែលមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យា ប្រសិនបើមាន និងរួមទាំងទម្លាប់ពាណិជ្ជកម្មនានាដែលពាក់ព័ន្ធ។

ប្រការ ៣៣. ភាសា

៣៣.១.ភាសានៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ

គូភាគីវិវាទមានសេរីភាពក្នុងការព្រមព្រៀងយកភាសាណាមួយ ឬច្រើនមកប្រើក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ។ ក្នុងករណីដែលគ្មានការព្រមព្រៀងគ្នា វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចសម្រេចយកភាសាណាមួយជាភាសាសម្រាប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ ដោយគិតពិចារណាលើកាលៈទេសៈនានាដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ រួមបញ្ចូលទាំងភាសានៃកិច្ចសន្យាផងដែរ។

៣៣.២.ការបកប្រែ

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចបង្គាប់ឱ្យភាគីវិវាទណាមួយធ្វើការបកប្រែ ការទាក់ទងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬដោយផ្ទាល់មាត់ណាមួយ ទៅជាភាសាណាមួយ និងក្នុងទម្រង់ណាមួយដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសមស្រប។

៣៣.៣.ភាសានៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬសេចក្តីបង្គាប់

ប្រសិនបើភាសានៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ ទោះតាមរយៈការជ្រើសរើសរបស់គូភាគីវិវាទ ឬតាមការកំណត់របស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ស្របតាមប្រការ ៣៣ *(ភាសា)* គឺជាភាសាផ្សេងក្រៅពីភាសាខ្មែរ ឬភាសាអង់គ្លេសក៏ដោយ ក៏ភាសានៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬសេចក្តីបង្គាប់ ដែលចេញដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវតែជាភាសាខ្មែរ ឬភាសាអង់គ្លេស បន្ទាប់ពីបានពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទរួចហើយ។

ប្រការ ៣៤. ទទ្បីករណ៍ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

៣៤.១.ការកំណត់អំពីយុត្តាធិការរបស់ ម.ជ.ម. មុនពេលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើត

មុនពេលដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានបង្កើត ប្រសិនបើភាគីវិវាទបដិសេធចំពោះអត្ថិភាព ឬសុពលភាពនៃកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្ម ឬចំពោះយុត្តាធិការរបស់ ម.ជ.ម. ក្នុងការចាត់ចែងធ្វើមជ្ឈត្តការលើសំណុំរឿង គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការបដិសេធនោះ ត្រូវសម្រេចថាតើដោយផ្អែកលើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង មជ្ឈត្តការត្រូវមានដំណើរការទៅមុខដែរឬទេ។ មជ្ឈត្តការត្រូវតែបញ្ចប់ ប្រសិនបើគណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី សម្រេចថា សេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូងនោះមិនបាន

បំពេញលក្ខខណ្ឌដើម្បីឱ្យមជ្ឈត្តការអាចដំណើរការបាន។ រាល់សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការតែងតាំង និងនីតិវិធី ដែលសម្រេចថាដំណើរការនីតិវិធីមជ្ឈត្តការត្រូវបន្ត មិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់អំណាចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេចអំពីយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនឡើយ។

៣៤.២.ការសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអំពីយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមានអំណាចក្នុងការសម្រេចយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនរួមទាំងការជំទាស់នានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអត្ថិភាព សុពលភាព ឬវិសាលភាពអនុវត្តនៃកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មសម្រេចថាខ្លួនមានយុត្តាធិការ ក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីទទួលបានសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការសម្រេចនោះ ភាគីវិវាទអាចស្នើឱ្យតុលាការមានសមត្ថកិច្ចធ្វើការសម្រេច ដែលការសម្រេចរបស់តុលាការអំពីបញ្ហានេះ គឺជាការសម្រេចដែលបិទផ្លូវតវ៉ា។ នៅពេលសំណើសុំការសម្រេចរបស់តុលាការ ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៅមិនទាន់ត្រូវបានសម្រេចនៅឡើយ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចបន្តដំណើរការមជ្ឈត្តការ និងចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបាន។

៣៤.៣.កិច្ចសន្យា និងខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តកម្ម

សម្រាប់គោលបំណងនៃប្រការ ៣៤ *(ទទ្បីករណ៍ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម)* ប្រសិនបើខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តកម្មជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចសន្យា ខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តកម្មនោះ ត្រូវចាត់ទុកជាការព្រមព្រៀងដោយឡែក ដែលមិនទាក់ទងនឹងលក្ខខណ្ឌ និងខចែងផ្សេងទៀតនៃកិច្ចសន្យាឡើយ។ ការសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មដែលចាត់ទុកកិច្ចសន្យាថាមោឃៈ និងអសារឥតការ មិននាំឱ្យខចែងស្តីពីមជ្ឈត្តកម្មនោះបាត់សុពលភាពឡើយ។

៣៤.៤.ទទ្បីករណ៍បញ្ជាក់ថាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មពុំមានយុត្តាធិការ

ទទ្បីករណ៍ដែលបញ្ជាក់ថា វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មពុំមានយុត្តាធិការ ត្រូវលើកឡើងមុនពេលដាក់សេចក្តីថ្លែងដោះសា សម្រាប់បញ្ហាយុត្តាធិការទាក់ទងនឹងការទាមទារ ឬមុនពេលដាក់សេចក្តីថ្លែងដោះសាចំពោះបណ្តឹងតប សម្រាប់បញ្ហាយុត្តាធិការទាក់ទងនឹងបណ្តឹងតប។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម អាចទទួលយកទទ្បីករណ៍ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ដែលត្រូវបានលើកឡើងក្រោយពេលកំណត់ខាងលើបាន ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថា ការយឺតយ៉ាវក្នុងការដាក់ទទ្បីករណ៍នោះមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវ។

មិនត្រូវហាមឃាត់ភាគីវិវាទណាមួយមិនឱ្យលើកឡើងពីទទ្បីករណ៍ខាងលើ ដោយហេតុថាភាគីវិវាទនោះបានតែងតាំង ឬចូលរួមក្នុងការតែងតាំងមជ្ឈត្តករឡើយ។

៣៤.៥.ទទ្បីករណ៍បញ្ជាក់ថាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មធ្វើហួសក្របខណ្ឌសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន

ទទ្បីករណ៍បញ្ជាក់ថា វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មធ្វើហួសក្របខណ្ឌសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន ក្នុងពេលដំណើរការមជ្ឈត្តការត្រូវលើកឡើងភ្លាមៗ បន្ទាប់ពីកើតឡើងនូវបញ្ហាដែលត្រូវបានចោទថា ហួសក្របខណ្ឌសមត្ថកិច្ចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចទទួលយកទទ្បីករណ៍នោះក្រោយពេលកំណត់ខាងលើបាន ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាការយឺតយ៉ាវក្នុងការដាក់ទទ្បីករណ៍នោះមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវ។

៣៤.៦.ការសម្រេចលើទទ្បីករណ៍ជាបញ្ហាបឋម ឬជាមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យសម្រេចលើអង្គសេចក្តី

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចសម្រេចលើទទ្បីករណ៍ពាក់ព័ន្ធនឹងយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន ដោយចាត់ទុកជាបញ្ហាបឋម ឬជាមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យសម្រេចលើអង្គសេចក្តីរបស់ខ្លួន។

ប្រការ ៣៥. បញ្ញត្តិទូទៅអំពីដំណើរការមជ្ឈត្តការ

៣៥.១.ដំណើរការមជ្ឈត្តការ សេចក្តីបង្គាប់ និងសេចក្តីណែនាំ

បន្ទាប់ពីពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទ ដោយផ្អែកលើភាពសាំញ៉ាំ និងតម្លៃនៃវិវាទ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវអនុវត្តដំណើរការមជ្ឈត្តការក្នុងលក្ខណៈ ដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសមស្រប ដើម្បីធានាភាពយុត្តិធម៌ ឆាប់រហ័ស ចំណាយអស់តិច និងផ្តល់ដំណោះស្រាយចុងក្រោយនៃវិវាទ។ នៅក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវដំណើរការក្នុងលក្ខណៈ ដែលគូភាគីវិវាទត្រូវបានទទួលការយកចិត្តទុកដាក់ស្មើៗគ្នា និងភាគីវិវាទនីមួយៗត្រូវបានផ្តល់ឱកាសសមរម្យដើម្បីបង្ហាញរឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួន។

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចចេញសេចក្តីបង្គាប់ ឬសេចក្តីណែនាំ ដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសមស្រប ដោយសេចក្តីបង្គាប់ និងសេចក្តីណែនាំនោះមិនត្រូវផ្ទុយនឹងវិធាននេះ ឬច្បាប់ដែលគ្រប់គ្រងមជ្ឈត្តការឡើយ។ ស្របតាមប្រការ ៤.១ *(ការទាក់ទងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ)* រាល់សេចក្តីបង្គាប់ និងសេចក្តីណែនាំទាំងអស់ត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

លើកលែងតែវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានកំណត់ផ្សេងពីនេះ គូភាគីវិវាទយល់ព្រមក្នុងការគោរពតាមសេចក្តីបង្គាប់ ឬសេចក្តីណែនាំដោយមិនបង្អង់។

៣៥.២.ការប្រជុំត្រៀម និងការប្រជុំបន្ថែមនានា

ភ្លាមៗតាមដែលធ្វើទៅបាន វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចរៀបចំការប្រជុំត្រៀមជាមួយគូភាគីវិវាទដោយផ្ទាល់ ឬដោយមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀត ដើម្បីរៀបចំ និងកំណត់កាលវិភាគនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការបន្ទាប់ ឬ/និង ដើម្បីពិភាក្សាអំពីនីតិវិធីដែលមានភាពសមស្រប និងចំណាយអស់តិចបំផុតសម្រាប់សំណុំរឿង។

បន្ថែមលើការប្រជុំត្រៀម វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចរៀបចំឱ្យមានការប្រជុំបន្ថែម ឧទាហរណ៍ ដូចជាដើម្បីពិនិត្យទីតាំង វត្ថុ ឬឯកសារនានា ដូចមានចែងក្នុងប្រការ ៤០.២ *(ការសាកសួរ សេចក្ដីបង្គាប់ និងការពិនិត្យភស្តុតាង)* ឬពិនិត្យលើភាពរីកចម្រើននៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ។

ប្រការ ៣៩ *(សវនាការ និងការប្រជុំ)* ត្រូវអនុវត្តចំពោះការប្រជុំត្រៀម និងការប្រជុំបន្ថែមនានាដូចមានចែងក្នុងប្រការនេះ។

៣៥.៣.ការស្វែងរកដំណោះស្រាយដោយស្រុះស្រួលគ្នា

មុនពេល ឬក្នុងអំឡុងពេលប្រជុំត្រៀម វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទ ដើម្បីស្វែងរកលទ្ធភាពក្នុងការដោះស្រាយវិវាទដោយស្រុះស្រួលគ្នា និងត្រូវជួយគូភាគីវិវាទក្នុងលក្ខណៈណាមួយដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសមស្រប។

៣៥.៤.ការបំបែកដំណើរការមជ្ឈត្តការដាច់ៗពីគ្នា

បន្ទាប់ពីបានពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម តាមរយៈឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន អាចបំបែកដំណើរការមជ្ឈត្តការដាច់ៗពីគ្នា និងកំណត់ឱ្យគូភាគីវិវាទផ្តោតការបង្ហាញនានារបស់ពួកគេលើបញ្ហានានា ដែលសេចក្តីសម្រេចលើបញ្ហាទាំងនោះអាចបំបែកសំណុំរឿងទាំងមូល ឬជាផ្នែក។

៣៥.៥.ការចូលរួមពីតតិយជន

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមានអំណាចក្នុងការអនុញ្ញាតឱ្យតតិយជនចូលរួមជាភាគីវិវាទក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ប្រសិនបើគូភាគីវិវាទ រួមទាំងតតិយជនបានព្រមព្រៀងចំពោះការចូលរួមនោះជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ ក្នុងករណីនេះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចចេញជាមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរតែមួយ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយឡែក សម្រាប់ដោះស្រាយរាល់វិវាទរបស់គូភាគីវិវាទ។

ប្រការ ៣៦. ការរួមបញ្ចូលមជ្ឈត្តការ

៣៦.១.លក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការរួមបញ្ចូល

តាមសំណើរបស់ភាគីវិវាទណាមួយ និងដោយមានការយល់ព្រមពីគូភាគីវិវាទ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចរួមបញ្ចូលមជ្ឈត្តការ ២ (ពីរ) ឬច្រើន ដែលត្រូវបានផ្តួចផ្តើមឡើងក្រោមវិធាននេះឱ្យទៅជាមជ្ឈត្តការតែមួយបាន។ អគ្គលេខាធិការ-ដ្ឋានអាចកែប្រែដោយដំឡើង ឬបន្ថយកម្រៃសេវារដ្ឋបាល និងកម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ផ្អែកតាមកាលៈទេសៈ ដំណាក់កាល និងផលប៉ះពាល់នៃការរួមបញ្ចូលនោះលើសេវាកម្មនានារបស់ ម.ជ.ម. និងរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

៣៦.២.កាលៈទេសៈពាក់ព័ន្ធ

ដើម្បីសម្រេចលើការរួមបញ្ចូលមជ្ឈត្តការ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចពិចារណាកាលៈទេសៈផ្សេងៗជាច្រើន ដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានយល់ថាពាក់ព័ន្ធ រួមបញ្ចូលទាំងកាលៈទេសៈដូចខាងក្រោម៖

(ក) តើការទាមទារទាំងអស់នៅក្នុងមជ្ឈត្តការនានាត្រូវបានធ្វើឡើងក្រោមកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្មតែមួយដែរឬទេ

(ខ) ប្រសិនបើការទាមទារត្រូវបានធ្វើឡើងក្រោមកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្មផ្សេងគ្នា ហើយមជ្ឈត្តការធ្វើឡើងរវាងភាគីវិវាទដូចគ្នា តើវិវាទនានានៅក្នុងមជ្ឈត្តការទាំងនោះ កើតឡើងពាក់ព័ន្ធនឹងទំនាក់ទំនងគតិយុត្តិដូចគ្នាតែមួយ និងកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្មទាំងនោះត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនផ្ទុយគ្នាដែរឬទេ និង

(គ) តើមជ្ឈត្តករត្រូវបានតែងតាំងសម្រាប់មជ្ឈត្តការលើសពីមួយដែរឬទេ និងប្រសិនបើបានតែងតាំង តើមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងនោះជាមជ្ឈត្តករតែមួយ ឬផ្សេងគ្នា។

៣៦.៣.ការរួមបញ្ចូលមជ្ឈត្តការនានាទៅក្នុងមជ្ឈត្តការដំបូងដែលបានទទួល និងចាប់ផ្តើម

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ នៅពេលរួមបញ្ចូលគ្នានូវមជ្ឈត្តការនានា មជ្ឈត្តការទាំងនោះត្រូវរួមបញ្ចូលទៅក្នុងមជ្ឈត្តការមួយដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានបានទទួលដំបូងគេបង្អស់នូវសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តការនោះ ប្រសិនបើមិនទាន់មានមជ្ឈត្តការណាមួយត្រូវបានចាប់ផ្តើមដំណើរការនៅឡើយទេនោះ ឬទៅក្នុងមជ្ឈត្តការមួយដែលបានដំណើរការមុនគេ ប្រសិនបើមជ្ឈត្តការនៃសំណុំរឿងត្រូវបានចាប់ផ្តើមហើយនោះ។

ប្រការ ៣៧. ការដាក់សេចក្តីថ្លែងដោយគូភាគីវិវាទ

៣៧.១.ការដាក់សេចក្តីថ្លែង

លើកលែងតែវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានកំណត់ផ្សេងពីនេះ ក្រោយពីបានពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទ ការដាក់សេចក្តីថ្លែងត្រូវធ្វើឡើងស្របតាមប្រការ ៣៧ *(ការដាក់សេចក្តីថ្លែងដោយគូភាគីវិវាទ)*។

៣៧.២.សេចក្តីថ្លែងទាមទារ

លើកលែងតែសេចក្តីថ្លែងទាមទារត្រូវបានដាក់រួចហើយស្របតាមប្រការ ៧.៤ *(ការភ្ជាប់សេចក្តីថ្លែងទាមទារ)* ភាគីប្តឹងទាមទារ ក្នុងអំឡុងពេលដែលនឹងត្រូវកំណត់ដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ត្រូវដាក់សេចក្តីថ្លែងទាមទារដែលមានបញ្ជាក់សេចក្តីលម្អិតដូចខាងក្រោម៖

(ក) អង្គហេតុដែលគាំទ្រការទាមទារនោះ

(ខ) មូលដ្ឋានច្បាប់ ឬទឡ្ហីករណ៍តាមផ្លូវច្បាប់ដែលគាំទ្រការទាមទារនោះ និង

(គ) សំណងការខូចខាត ឬការសង្គ្រោះដែលទាមទារ ព្រមជាមួយចំនួនទឹកប្រាក់នៃការទាមទារដែលអាចកំណត់បានទាំងអស់។

៣៧.៣.សេចក្តីថ្លែងដោះសា និងបណ្តឹងតប

លើកលែងតែសេចក្តីថ្លែងដោះសាត្រូវបានប្រគល់រួចហើយស្របតាមប្រការ ៨.៤ *(ការភ្ជាប់សេចក្តីថ្លែងដោះសា និងទឡ្ហីករណ៍ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម)* ភាគីឆ្លើយតប ក្នុងអំឡុងពេលដែលនឹងត្រូវកំណត់ដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ត្រូវដាក់សេចក្តីថ្លែងដោះសាដែលមានបញ្ជាក់សេចក្តីលម្អិតដូចខាងក្រោម៖

(ក) អង្គហេតុ និងអំណះអំណាងតាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងសេចក្តីថ្លែងទាមទារដែលភាគីឆ្លើយតបទទួលស្គាល់

(ខ) អង្គហេតុ និងអំណះអំណាងតាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងសេចក្តីថ្លែងទាមទារដែលភាគីឆ្លើយតបបដិសេធ និងមូលហេតុនៃការបដិសេធនោះ និង

(គ) អង្គហេតុ និងអំណះអំណាងតាមផ្លូវច្បាប់ផ្សេងទៀត ដែលភាគីឆ្លើយតបផ្អែកជាមូលដ្ឋាន។

សេចក្តីថ្លែងដោះសាអាចមានបញ្ចូលផងដែរនូវបណ្តឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កងល្មើកណាបណ្តឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កងនោះស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ដែលត្រូវបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនានានៃប្រការ ៣៧.២ *(សេចក្តីថ្លែងទាមទារ)*។

៣៧.៤.សេចក្តីថ្លែងដោះសាចំពោះបណ្តឹងតប

ប្រសិនបើបណ្តឹងតបត្រូវបានធ្វើឡើង ភាគីប្តឹងទាមទារ ក្នុងកំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសេចក្តីថ្លែងដោះសា ត្រូវបញ្ជូនសេចក្តីថ្លែងដោះសាចំពោះបណ្តឹងតបនោះ ដោយសេចក្តីថ្លែងដោះសានោះត្រូវបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនានានៃប្រការ ៣៧.៣ *(សេចក្តីថ្លែងដោះសា និងបណ្តឹងតប)*។

៣៧.៥.ការដាក់សេចក្តីថ្លែងបន្ថែម

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវសម្រេចថា តើសេចក្តីថ្លែងបន្ថែមណាមួយ ប្រសិនបើមានដែលត្រូវតម្រូវពីគូភាគីវិវាទ ឬដែលអាចបង្ហាញដោយគូភាគីវិវាទ។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកំណត់រយៈពេលសម្រាប់ការដាក់សេចក្តីថ្លែងបន្ថែមទាំងនោះ។

៣៧.៦.ឯកសារយោង

ការដាក់សេចក្តីថ្លែងដូចមានចែងក្នុងប្រការ ៣៧ *(ការដាក់សេចក្តីថ្លែងដោយគូភាគីវិវាទ)* ត្រូវអមដោយសំណៅចម្លងនៃឯកសារយោងទាំងអស់ដែលភាគីវិវាទណាមួយមិនទាន់បានដាក់ពីមុន។

៣៧.៧.ការបំពានកាតព្វកិច្ច និងការមិនគោរពតាមវិធាន

ប្រសិនបើភាគីប្តឹងទាមទារខកខានក្នុងការដាក់សេចក្តីថ្លែងទាមទារដោយមិនបានបង្ហាញពីមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងអំឡុងពេលកំណត់ និងប្រសិនបើសមស្រប វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវចេញសេចក្តីបង្គាប់ឱ្យបញ្ឈប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ បន្ទាប់ពីសម្រេចលើបញ្ហាផ្សេងទៀតដែលនៅសេសសល់ និងដែលត្រូវដោះស្រាយ។

នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ ដោយមិនបានបង្ហាញពីមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់ ប្រសិនបើភាគីវិវាទណាមួយខកខាន ឬបដិសេធក្នុងការដាក់សេចក្តីថ្លែងនានាដែលតម្រូវក្នុងការចូលរួមក្នុងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ឬក្នុងការគោរពតាមវិធាននេះ ឬសេចក្តីបង្គាប់ សេចក្តីណែនាំ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម តាមការសមស្រប អាចដំណើរការមជ្ឈត្តកម្ម និងចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយផ្អែកតាមសេចក្តីថ្លែង និងភស្តុតាងដែលបានដាក់មកវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រការ ៣៨. ការដកពាក្យបណ្តឹង ការកែប្រែ និងការដោះសា

៣៨.១.ការដកពាក្យបណ្តឹង

បន្ទាប់ពីមានសេចក្តីជូនដំណឹងទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ភាគីប្តឹងទាមទារមានសិទ្ធិក្នុងការដកពាក្យបណ្តឹងរបស់ខ្លួន លើកលែងតែភាគីឆ្លើយតបជំទាស់ និងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មទទួលស្គាល់ផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់របស់ភាគីឆ្លើយតបក្នុងការទទួលបានសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរលើវិវាទ។ ក្នុងករណីដែលមានការដកពាក្យបណ្តឹង វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវចេញសេចក្តីបង្គាប់បញ្ឈប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ។

៣៨.២.ការកែប្រែពាក្យបណ្តឹង និងការកែប្រែការដោះសា

ក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ភាគីវិវាទណាមួយអាចកែប្រែ ឬបន្ថែមការទាមទារ ការដោះសាបណ្តឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កង លើកលែងតែវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាការកែប្រែ ឬការបន្ថែមនោះមិនសមស្របដោយសារការកែប្រែ ឬការបន្ថែមនោះនឹងពន្យារដំណើរការមជ្ឈត្តការ និងបង្កឱ្យមានសេចក្តីលំអៀងដល់ភាគីវិវាទម្ខាងទៀត ឬកាលៈទេសៈផ្សេងទៀត។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយភាគីវិវាទមួយមិនអាចកែប្រែ ឬបន្ថែមលើពាក្យបណ្តឹង ឬការដោះសាបានឡើយ ប្រសិនបើការកែប្រែ ឬការបន្ថែមលើពាក្យបណ្តឹង ឬការដោះសានោះស្ថិតនៅក្រៅយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រការ ៣៩. សវនាការ និងការប្រជុំ

៣៩.១.សវនាការ

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងអំពីរបៀបនៃការធ្វើសវនាការ (ដូចជាការព្រមព្រៀងធ្វើសវនាការដោយផ្ទាល់មាត់ ឬដោយផ្អែកលើឯកសារ និងលិខិតស្នាមផ្សេងៗ) វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវសម្រេចថាតើត្រូវធ្វើសវនាការដោយផ្ទាល់មាត់ ឬត្រូវដំណើរការមជ្ឈត្តការដោយផ្អែកលើឯកសារ និងលិខិតស្នាមផ្សេងៗតែប៉ុណ្ណោះ។

ប្រសិនបើមានការស្នើសុំដោយភាគីវិវាទណាមួយ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវធ្វើសវនាការដោយផ្ទាល់មាត់នៅដំណាក់កាលសមរម្យណាមួយនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ។

ក្នុងករណីដែលសវនាការដោយផ្ទាល់មាត់នឹងត្រូវធ្វើឡើង វេទិការមជ្ឈត្តកម្មអាចសម្រេចថា សវនាការនោះត្រូវធ្វើឡើងដោយមានការចូលរួមដោយផ្ទាល់ ឬពីចម្ងាយតាមរយៈសន្និសីទវីដេអូ ទូរស័ព្ទ ឬមធ្យោបាយទាក់ទងអេឡិចត្រូនិចផ្សេងទៀតជាមួយអ្នកចូលរួមដែលស្ថិតនៅទីកន្លែងមួយ ឬច្រើន (ឬក្នុងទម្រង់រួមបញ្ចូលគ្នា) បន្ទាប់ពីបានពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទ និងដោយផ្អែកលើអង្គហេតុពាក់ព័ន្ធ និងកាលៈទេសៈរបស់សំណុំរឿង។

៣៩.២.សវនាការបន្ថែម

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ នៅក្នុងដំណាក់កាលណាមួយនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ និងនៅមុនពេលចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចសម្រេចឱ្យមានសវនាការបន្ថែម ប្រសិនបើកាលៈទេសៈនៃមជ្ឈត្តការតម្រូវ។

៣៩.៣.ទីកន្លែងប្រជុំ និងសវនាការ

ទោះបីជាទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការត្រូវបានកំណត់ដូចមានចែងក្នុងប្រការ ៣១ *(ទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការ)* ក៏ដោយ ក៏វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចរៀបចំការប្រជុំ និងសវនាការតាមមធ្យោបាយណាមួយផ្សេងទៀត និងនៅទីកន្លែងណាមួយផ្សេងទៀតដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសមស្រប។

៣៩.៤.សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីសវនាការ

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកំណត់កាលបរិច្ឆេទ ពេលវេលា ទីកន្លែង និងរបៀបនៃការធ្វើសវនាការ និងត្រូវផ្តល់ដំណឹងជាមុនទៅគូភាគីវិវាទអំពីបញ្ហាទាំងនេះយ៉ាងហោចណាស់ ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន មុនកាលបរិច្ឆេទធ្វើសវនាការ។

ប្រសិនបើភាគីវិវាទនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការខកខានក្នុងការបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការដោយផ្ទាល់មាត់ដោយមិនបានបង្ហាញមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់នៃការខក-ខាននេះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចបន្តធ្វើមជ្ឈត្តកម្ម និងអាចចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយផ្អែកលើសេចក្តីថ្លែង និងភស្តុតាងដែលបានដាក់មកវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

៣៩.៥.បញ្ជីនៃចំណុចវិវាទ និងសំណួរមុនពេលមានសវនាការ

យ៉ាងហោចណាស់ ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន មុនពេលធ្វើសវនាការ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម អាចផ្តល់ដល់គូភាគីវិវាទនូវបញ្ជីនៃចំណុចវិវាទ ឬសំណួរដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម មានបំណងឱ្យភាគីវិវាទទាំងអស់ពិចារណាជាពិសេស។

៣៩.៦.វត្តមានក្នុងពេលសវនាការ ការបកប្រែ និងការកត់ត្រា

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវទទួលបន្ទុកគ្រប់គ្រងទាំងស្រុងលើសវនាការ ដែលគូភាគីវិវាទ ទាំងអស់ត្រូវមានសិទ្ធិចូលរួម។ លើកលែងតែមានការឯកភាពពីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និងគូភាគីវិវាទ អ្នកដែលមិនពាក់ព័ន្ធនឹងដំណើរការនីតិវិធីមិនត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យ ចូលរួមឡើយ។

គ្រប់សវនាការទាំងអស់ត្រូវធ្វើឡើងជាលក្ខណៈឯកជន លើកលែងតែភាគីវិវាទបាន ព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ។ ស្របតាមប្រការ ៣៣.២ *(ការបកប្រែ)* វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាច បង្គាប់ឱ្យបកប្រែការទាក់ទងដោយផ្ទាល់មាត់ ឬការទាក់ទងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ណាមួយដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ឬត្រូវបានដាក់ក្នុងពេលសវនាការ។

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចសម្រេចថា តើសវនាការដោយផ្ទាល់មាត់នឹងត្រូវកត់ត្រា និង ថាតើការកត់ត្រានោះនឹងត្រូវធ្វើដោយរបៀបណា។

ប្រការ ៤០. បញ្ញត្តិទូទៅអំពីភស្តុតាង

៤០.១.បន្ទុកបង្ហាញភស្តុតាង

ភាគីវិវាទនីមួយៗត្រូវមានបន្ទុកបង្ហាញអង្គហេតុ វិធានដែលត្រូវអនុវត្ត និងទម្លាប់ ពាណិជ្ជកម្មនានាដែលជាមូលដ្ឋាននៃការទាមទារ ឬបណ្តឹងតប ឬការដោះសា របស់ភាគីវិវាទ។

៤០.២.ការសាកសួរ សេចក្តីបង្គាប់ និងការពិនិត្យភស្តុតាង

នៅពេលណាមួយនៃអំឡុងពេលនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាច រៀបចំឱ្យមានការសាកសួរ ឬបង្គាប់ភាគីវិវាទណាមួយផ្តល់ការបង្ហាញផ្សេងៗ ដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាចាំបាច់ ឬសមស្រប ដូចជា៖

(ក) ផ្តល់ឯកសារ វត្ថុតាង ឬភស្តុតាងផ្សេងទៀត

(ខ) ផ្តល់តារាងរៀបតាមអក្សរ ឬសេចក្តីសង្ខេបរបស់ឯកសារ ឬភស្តុតាងផ្សេង ទៀតដែលភាគីវិវាទនោះបានបង្ហាញ ឬមានបំណងបង្ហាញ

(គ) ផ្តល់ទីកន្លែង វត្ថុ ឬឯកសារនានាដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួន សម្រាប់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ភាគីវិវាទម្ខាងទៀត ឬអ្នកជំនាញដែលត្រូវបាន តែងតាំងដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មធ្វើការត្រួតពិនិត្យ និង

(ឃ) រៀបចំការយកគំរូដែលត្រូវយកពីទីកន្លែង វត្ថុ ឬឯកសារ ដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ភាគីវិវាទ ឬរៀបចំឱ្យមានការអង្កេតលើ ឬការពិសោធលើដែលគំរូនោះនឹងត្រូវយកទៅពិនិត្យ ឬសម្រាប់ការពិសោធណាមួយទាំងនោះ។

ភាគីវិវាទមានសិទ្ធិក្នុងការត្រួតពិនិត្យភស្តុតាងដែលបង្ហាញដោយភាគីវិវាទម្ខាងទៀត។

៤០.៣.ភាពអាចទទួលយកបាននៃភស្តុតាង

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកំណត់អំពីភាពអាចទទួលយកបាន ទំនាក់ទំនង សារៈសំខាន់ និងទម្ងន់នៃភស្តុតាងទាំងអស់។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមិនត្រូវបានតម្រូវឱ្យអនុវត្តវិធាននៃភស្តុតាងនៃច្បាប់ណាមួយឡើយក្នុងការធ្វើការកំណត់នោះ។

ប្រការ ៤១. សាក្សី

៤១.១.សេចក្ដីជូនដំណឹងជាមុនដោយភាគីវិវាទ

នៅមុនពេលដំណើរការសវនាការ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចតម្រូវឱ្យភាគីវិវាទនីមួយៗ ផ្ដល់សេចក្ដីជូនដំណឹងជាមុនអំពីអត្តសញ្ញាណរបស់សាក្សី ដោយរួមបញ្ចូលទាំងសាក្សីជំនាញផងដែរនៅក្នុងប្រការ ៤១ *(សាក្សី)* នេះ ដែលភាគីវិវាទនីមួយៗមានបំណងកោះហៅ ក៏ដូចជាអំពីកម្មវត្ថុ និងទំនាក់ទំនងនៃសក្ខីកម្មរបស់សាក្សី រួមទាំងភាសាដែលសាក្សីនោះនឹងប្រើក្នុងការធ្វើសក្ខីកម្ម។

៤១.២.ការអនុញ្ញាត ការកម្រិត ឬការបដិសេធការបង្ហាញរបស់សាក្សី

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការអនុញ្ញាត ការកម្រិត ឬការបដិសេធការបង្ហាញរបស់សាក្សី។

៤១.៣.សក្ខីកម្មជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចកំណត់ឱ្យសាក្សីធ្វើសក្ខីកម្មជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬក្នុងទម្រង់ផ្សេងទៀតសម្រាប់ធ្វើកំណត់ត្រា។ ស្របតាមប្រការ ៤១.២ *(ការអនុញ្ញាត ការកម្រិត ឬការបដិសេធការបង្ហាញរបស់សាក្សី)* ភាគីវិវាទអាចស្នើឱ្យសាក្សីចូលរួមក្នុងការសាកសួរផ្ទាល់មាត់។ ប្រសិនបើសាក្សីខកខានក្នុងការចូលរួមការសាកសួរផ្ទាល់មាត់ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចដាក់ទម្ងន់នៃការពិចារណារបស់ខ្លួនលើសក្ខីកម្មជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសមស្រប ឬទាត់ចោល ឬលុបចោល សក្ខីកម្មនោះទាំងស្រុង។

៤១.៤.ការសាកសួរសាក្សី

សាក្សីណាម្នាក់ ដែលផ្តល់សក្ខីកម្មដោយផ្ទាល់មាត់ អាចត្រូវបានសាកសួរដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និងដោយភាគីវិវាទនីមួយៗក្នុងទម្រង់ណាមួយដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានកំណត់។

៤១.៥.ការស្បថ ឬការអះអាង

សាក្សីណាម្នាក់អាចត្រូវបានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មតម្រូវឱ្យធ្វើសក្ខីកម្មក្រោមសម្បថ ឬការអះអាង។

៤១.៦.ការចាកចេញរបស់សាក្សី

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចតម្រូវឱ្យសាក្សីណាម្នាក់ចាកចេញពីសវនាការក្នុងអំឡុងពេលសាកសួរសាក្សីដទៃទៀត។

ប្រការ ៤២. អ្នកជំនាញដែលតែងតាំងដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

៤២.១.ការតែងតាំងអ្នកជំនាញ

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ ក្រោយពីការពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចតែងតាំងអ្នកជំនាញឯករាជ្យមួយរូប ឬច្រើនរូបឱ្យធ្វើរបាយការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម អំពីចំណុចវិវាទជាក់លាក់ណាមួយដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានកំណត់។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវផ្តល់ដល់គូភាគីវិវាទនូវការកំណត់របស់ខ្លួនអំពីចំណុចវិវាទជាក់លាក់ដែលតម្រូវឱ្យអ្នកជំនាញឯករាជ្យធ្វើរបាយការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនោះ។

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចតម្រូវភាគីវិវាទផ្តល់ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធដល់អ្នកជំនាញ ឬបង្ហាញ ឬអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកជំនាញពិនិត្យទីតាំង ទំនិញ ទ្រព្យ ឬឯកសារផ្សេងៗ។

៤២.២.របាយការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងយោបល់របស់គូភាគីវិវាទ

អ្នកជំនាញដែលត្រូវបានតែងតាំង ត្រូវដាក់របាយការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ខ្លួនទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។ ក្រោយពីបានទទួលរបាយការណ៍នោះហើយ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបញ្ជូនរបាយការណ៍មួយច្បាប់ទៅគូភាគីវិវាទ និងស្នើឱ្យគូភាគីវិវាទផ្តល់យោបល់របស់ពួកគេជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើរបាយការណ៍នោះ។

៤២.៣.ការចូលរួមរបស់អ្នកជំនាញក្នុងសវនាការ

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាចាំបាច់ អ្នកជំនាញត្រូវចូលរួមក្នុងសវនាការតាមប្រការ ៤២.១ *(ការតែងតាំងអ្នកជំនាញ)* បន្ទាប់ពីបានដាក់របាយការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ខ្លួនរួចហើយ។ ក្នុងពេលធ្វើសវនាការ គូភាគីវិវាទត្រូវមានឱកាសក្នុងការសាកសួរអ្នកជំនាញនោះ។

ប្រការ ៤៣. វិធានការបណ្ដោះអាសន្ន

៤៣.១.វិធានការបណ្ដោះអាសន្ន

តាមសំណើរបស់ភាគីវិវាទណាមួយ ផទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចចាត់វិធានការបណ្ដោះអាសន្នតាមរយៈការចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដែលមានមូលហេតុ ឬសេចក្ដីបង្គាប់នៅពេលណាមួយមុនពេលចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរ។

៤៣.២.គោលបំណងនៃវិធានការបណ្ដោះអាសន្ន

វិធានការបណ្ដោះអាសន្នមានលក្ខណៈជាវិធានការដែលចាំបាច់ និងបន្ទាន់ ដែលមិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់សេចក្ដីសម្រេចស្ថាពររបស់ផទិកាមជ្ឈត្តកម្មចំពោះអង្គសេចក្ដីនៃសំណុំរឿងឡើយ។ ជាឧទាហរណ៍ វិធានការបណ្ដោះអាសន្នរួមមានជាអាទិ៍ នូវសេចក្ដីបង្គាប់នានា៖

(ក) ដើម្បីថែរក្សា និងស្ដារស្ថានភាពឡើងវិញក្នុងពេលដែលវិវាទមិនទាន់ត្រូវបានដោះស្រាយ

(ខ) ដើម្បីចំណាត់ការសកម្មភាពក្នុងគោលបំណងរារាំង ឬទប់ស្កាត់ការធ្វើសកម្មភាពដែលអាចបង្កឱ្យមាន (i) ការខូចខាតបច្ចុប្បន្ន ឬបន្ទាន់ ឬ (ii) សេចក្ដីលម្អៀងចំពោះដំណើរការមជ្ឈត្តការ

(គ) ដើម្បីផ្ដល់មធ្យោបាយក្នុងការថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិដែលអាចទាក់ទងនឹងការបំពេញតាមមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ទាប់ ឬ

(ឃ) ដើម្បីរក្សាទុកភស្តុតាងដែលអាចពាក់ព័ន្ធ និងដែលមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ការដោះស្រាយវិវាទ។

៤៣.៣.សំណើតាមរយៈសេចក្ដីថ្លែងដោយឡែក

សំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នត្រូវបញ្ជូនទៅផទិកាមជ្ឈត្តកម្មតាមរយៈសេចក្ដីថ្លែងដោយឡែក។ សេចក្ដីថ្លែងត្រូវមានការពណ៌នាច្បាស់លាស់អំពីវិធានការបណ្ដោះអាសន្នដែលស្នើសុំ និងមូលហេតុនៃសំណើក៏ដូចជាភាពចាំបាច់ និងភាពបន្ទាន់ដែលត្រូវបានអះអាង។ ប្រសិនបើអាច ភស្តុតាងដែលជាមូលដ្ឋាននៃការស្នើសុំត្រូវបញ្ជូនរួមគ្នាជាមួយសេចក្ដីថ្លែង ប្រសិនបើសេចក្ដីថ្លែងនោះមិនទាន់ត្រូវបានបញ្ជូនទៅផទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៅឡើយក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ។

៤៣.៤.នីតិវិធីបន្ថែម

បន្ទាប់ពីបានទទួលសំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នហើយ ផទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ដោយមិនពន្យារពេល ត្រូវជូនដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទអំពីរបៀបដែលផទិកាមជ្ឈត្តកម្មនឹងចាត់ដំណើរការ ជាពិសេសថាតើនឹងមានសវនាការ ឬក៏តម្រូវឱ្យមានសេចក្ដីថ្លែងបន្ថែម។

៤៣.៥.ការផ្តល់ការធានា

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចតម្រូវថា ការចេញវិធានបណ្តោះអាសន្នត្រូវមានការធានាសមស្របណាមួយ ដែលផ្តល់ដោយភាគីវិវាទដែលបានស្នើ ដើម្បីធានាសោហ៊ុយចំណាយ ឬការខូចខាតនានា ដែលទទួលរងដោយភាគីវិវាទម្ខាងទៀតដោយសារវិធានការបណ្តោះអាសន្ន ដែលចេញដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

ភាគីវិវាទដែលស្នើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្ន អាចត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះសោហ៊ុយចំណាយ និងការខូចខាត ដែលកើតចេញពីវិធានការបណ្តោះអាសន្ន ទៅភាគីម្ខាងទៀត ប្រសិនបើនាពេលក្រោយមក វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ឃើញថា នៅក្នុងកាលៈទេសៈជាទូទៅ វិធានការបណ្តោះអាសន្នមិនគួរត្រូវបានផ្តល់ឱ្យនោះទេ។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចសម្រេចឱ្យសងសោហ៊ុយចំណាយ និងការខូចខាតទាំងនោះនៅក្នុងពេលណាមួយនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ។

៤៣.៦.ការសម្រេចដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវផ្តល់វិធានការបណ្តោះអាសន្នតាមការស្នើសុំ តែក្នុងករណីដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថា វិធានការបណ្តោះអាសន្ននោះត្រូវការជាចាំបាច់ និងបន្ទាន់។ ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មកំណត់ថា បញ្ហានោះមិនចាំបាច់ និងបន្ទាន់ដែលត្រូវសម្រេចដោយវិធានការបណ្តោះអាសន្នទេនោះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបដិសេធសំណើនោះទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែក ហើយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចកំណត់ថាបញ្ហានោះត្រូវសម្រេចនៅក្នុងមជ្ឈត្តកម្មលើអង្គសេចក្តី។

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចចាត់ទុកសំណើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នថាមានភាពចាំបាច់ និងបន្ទាន់ ប្រសិនបើភាគីវិវាទដែលស្នើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្នអាចបង្ហាញថា៖

(ក) ការខូចខាតដែលមិនអាចត្រូវបានជួសជុលដោយសំណងក្នុងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ទំនងជានឹងកើតមានឡើង ប្រសិនបើវិធានការបណ្តោះអាសន្នមិនត្រូវបានចាត់ឡើង ហើយការខូចខាតនោះមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរជាងការខូចខាតរបស់ភាគីវិវាទម្ខាងទៀតដែលអាចទទួលរងដោយសារវិធានការបណ្តោះអាសន្ន ប្រសិនបើវិធានការបណ្តោះអាសន្ននោះត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ និង

(ខ) មានលទ្ធភាពសមហេតុសមផលដែលភាគីស្នើសុំនឹងឈ្នះលើអង្គសេចក្តីនៃការទាមទារ។ ការកំណត់អំពីលទ្ធភាពនេះមិនប៉ះពាល់ដល់ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចណាមួយនាពេលបន្ទាប់ឡើយ។

៤៣.៧.ការកែប្រែ ការផ្អាក ឬការបញ្ឈប់វិធានការបណ្ដោះអាសន្ន

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចកែប្រែ ផ្អាក ឬបញ្ឈប់វិធានការបណ្ដោះអាសន្នដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានចាត់នៅពេលមានការស្នើសុំពីភាគីវិវាទណាមួយ។

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចស្នើសុំឱ្យភាគីណាមួយបង្ហាញជាបន្ទាន់នូវការផ្លាស់ប្តូរសំខាន់ណាមួយនៃកាលៈទេសៈដែលជាមូលដ្ឋាននៃការស្នើសុំ ឬការផ្ដល់វិធានការបណ្ដោះអាសន្ននោះ។

៤៣.៨.សំណើទៅតុលាការសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្ន

សំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នដែលធ្វើឡើងមុន ឬក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការមជ្ឈត្តការដោយភាគីវិវាទណាមួយទៅតុលាការមិនមានវិសមិតភាពជាមួយការព្រមព្រៀងក្នុងការធ្វើមជ្ឈត្តការ ឬមិនត្រូវចាត់ទុកជាការបោះបង់ការព្រមព្រៀងនោះទេ និងមិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់អំណាចពាក់ព័ន្ធរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មឡើយ។

ភ្លាមតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ភាគីវិវាទដែលបានដាក់សំណើសុំវិធានការបណ្ដោះអាសន្នទៅតុលាការត្រូវជូនដំណឹងទៅវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអំពីសំណើនោះ និងអំពីការសម្រេចរបស់តុលាការអំពីបញ្ហានោះ។

ប្រការ ៤៤. ការបញ្ចប់ និងការបើកដំណើរការមជ្ឈត្តការជាថ្មី

បន្ទាប់ពីបានពិភាក្សាជាមួយគូភាគីវិវាទ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវប្រកាសបញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការនៅពេលដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថា គូភាគីវិវាទមិនមានភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធ និងសំខាន់បន្ថែមដែលត្រូវបង្ហាញ ឬត្រូវបញ្ជូនមកវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មទៀតទេ។ បន្ទាប់ពីនោះ មិនត្រូវដាក់ ឬបង្ហាញភស្តុតាងបន្ថែមឡើយ។ ការប្រកាសរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអំពីការបញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការត្រូវបញ្ជូនជាដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទ និងទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវប្រកាសបញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការក្នុងអំឡុងពេល ៤៥ (សែសិបប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីថ្ងៃសវនាការចុងក្រោយ ឬថ្ងៃដាក់សេចក្ដីថ្លែងចុងក្រោយដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យដាក់លើចំណុចដែលត្រូវធ្វើសេចក្ដីសម្រេចក្នុងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។ តាមការផ្តួចផ្តើមផ្ទាល់ខ្លួន ឬតាមសំណើរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចពន្យារពេលកំណត់ខាងលើបាន ប្រសិនបើអគ្គលេខាធិការដ្ឋានយល់ថាចាំបាច់។

យ៉ាងណាមិញ តាមការផ្តួចផ្តើមផ្ទាល់ខ្លួន ឬតាមសំណើរបស់ភាគីវិវាទ ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចបើកដំណើរការមជ្ឈត្តការជាថ្មីនៅក្នុងពេលវេលាណាមួយមុនពេលចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរ។

ប្រការ ៤៥. ការដោះស្រាយវិវាទដោយស្ម័គ្រចិត្ត

ប្រសិនបើមុនពេលចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរ គូភាគីវិវាទព្រមព្រៀងដោះស្រាយវិវាទដោយស្ម័គ្រចិត្ត វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវចេញសេចក្ដីបង្គាប់បញ្ឈប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ ឬប្រសិនបើមានសំណើរបស់ភាគីវិវាទទាំងពីរ និងតាមវិសាលភាពនៃសំណើនោះ និងតាមការទទួលយល់ព្រមរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកត់ត្រាដំណោះស្រាយវិវាទដោយស្ម័គ្រចិត្តនោះក្នុងទម្រង់ជាមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យតាមការព្រមព្រៀង។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមិនមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការផ្ដល់មូលហេតុចំពោះមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបែបនេះនោះទេ។

ការដោះស្រាយវិវាទដោយស្ម័គ្រចិត្តត្រូវរួមបញ្ចូលផងដែរនូវការដោះស្រាយពាក់ព័ន្ធនឹងការបង់កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រការ ៤៦. មូលហេតុផ្សេងទៀតសម្រាប់បញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ

ក្រៅពីមូលហេតុនានាដែលកំណត់ក្នុងវិធាននេះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវចេញសេចក្ដីបង្គាប់បញ្ឈប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការផងដែរ ប្រសិនបើគូភាគីវិវាទព្រមព្រៀងក្នុងការបញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការនោះ ឬដោយមូលហេតុណាមួយ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាការបន្តដំណើរការមជ្ឈត្តការគឺមិនចាំបាច់ ឬមិនអាចទៅរួច។

ជំពូកទី ៦

ការសម្រេច និងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

ប្រការ ៤៧. ការសម្រេច

៤៧.១.ការសម្រេចដោយសម្លេងភាគច្រើនដោយប្រៀប

ក្នុងករណីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករច្រើនរូប មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ឬសេចក្តីសម្រេចផ្សេងៗ ត្រូវធ្វើឡើងដោយមតិភាគច្រើនដោយប្រៀបនៃមជ្ឈត្តករជាសមាជិកនៃវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មទាំងអស់។

៤៧.២.សេចក្តីសម្រេចលើបញ្ហានីតិវិធី

ដោយមានការយល់ព្រមជាមុនពីវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ប្រធានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចសម្រេចលើបញ្ហានីតិវិធីតែម្នាក់ឯងបាន។

ប្រការ ៤៨. មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបណ្តោះអាសន្ន និង មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយផ្នែក

បន្ថែមលើការចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរដែលដោះស្រាយចំណុចវិវាទទាំងអស់ (ដែលនៅសេសសល់) វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមានសិទ្ធិក្នុងការចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបណ្តោះអាសន្ន ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយផ្នែកលើចំណុចវិវាទផ្សេងក្នុងពេលវេលាផ្សេងៗគ្នា។

ប្រការ ៤៩. ទម្រង់នៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

៤៩.១.មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងមានសំអាងហេតុ

មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនោះ និងស្របតាមប្រការ ៤៥ *(ការដោះស្រាយវិវាទដោយស្ម័គ្រចិត្ត)* មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវមានសំអាងហេតុដែលជាមូលដ្ឋាននៃការសម្រេច។

៤៩.២.ទីកន្លែង និងកាលបរិច្ឆេទ

មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវមានចុះកាលបរិច្ឆេទ និងទីកន្លែងដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះត្រូវបានចេញ។

៤៩.៣.ហត្ថលេខា

មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយមជ្ឈត្តករទាំងអស់។ ចំពោះវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃមជ្ឈត្តករច្រើនរូប ហត្ថលេខារបស់សមាជិកភាគច្រើននៃវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវចាត់ទុកថាគ្រប់គ្រាន់ ល្គឹកណាមានការបញ្ជាក់ពីមូលហេតុដែលមជ្ឈត្តករដទៃទៀតមិនបានចុះហត្ថលេខា។

៤៩.៤.ការសហការក្នុងការរៀបចំធ្វើមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

ប្រសិនបើបន្ទាប់ពីបានទទួលឱកាសគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការសហការហើយ មជ្ឈត្តករណាម្នាក់ខកខានមិនបានសហការក្នុងការរៀបចំធ្វើមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ មជ្ឈត្តករផ្សេងៗទៀតត្រូវរៀបចំធ្វើមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយគ្មានវត្តមានមជ្ឈត្តកររូបនោះ។

៤៩.៥.ការឯកភាពលើទម្រង់របស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមិនត្រូវចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យណាមួយឡើយ ប្រសិនបើទម្រង់របស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះមិនទាន់ត្រូវបានពិនិត្យពិច័យ និងឯកភាពដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។

ប្រការ ៥០. ការពិនិត្យពិច័យលើទម្រង់របស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

៥០.១.ការបញ្ជូនសេចក្តីព្រាងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការពិនិត្យពិច័យលើទម្រង់

(ក) នៅមុនពេលចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបញ្ជូនសេចក្តីព្រាងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ដើម្បីឱ្យអគ្គលេខាធិការដ្ឋានពិនិត្យពិច័យលើទម្រង់របស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។ លើកលែងតែអគ្គលេខាធិការដ្ឋានពន្យារពេលាកំណត់ស្របតាមសំណើរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ឬគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបញ្ជូនសេចក្តីព្រាងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋានក្នុងអំឡុងពេល ៤៥ (សែសិបប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន ចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានប្រកាសបិទដំណើរការមជ្ឈត្តកម្ម។

ក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន ចាប់ពីបានទទួលសេចក្តីព្រាងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចស្នើកែប្រែលើទម្រង់របស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងដោយមិនប៉ះពាល់ដល់សេរីភាពក្នុងការសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម អាចស្នើឱ្យវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយកចិត្តទុកដាក់លើចំណុចសារធាតុនានានៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

(ខ) ប្រការ ៥០.១(ក) មិនអនុវត្តចំពោះមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដែលចេញពាក់ព័ន្ធនឹងវិធានការបណ្តោះអាសន្នដូចមានចែងក្នុងប្រការ ៤៣ *(វិធានការបណ្តោះអាសន្ន)* ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យតាមការព្រមព្រៀងដូចមានចែងក្នុងប្រការ ៤៥ *(ការដោះស្រាយវិវាទដោយស្ម័គ្រចិត្ត)* ឡើយ។

៥០.២. ការបញ្ជូនសេចក្តីព្រាងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត ការបកស្រាយ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែមសម្រាប់ការពិនិត្យពិច័យលើទម្រង់

មុនពេលចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត ការបកស្រាយ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែមដូចមានចែងក្នុង ប្រការ ៥៣ *(ការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត និងការបកស្រាយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែម)* វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបញ្ជូនសេចក្តីព្រាងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះទៅអគ្គលេខាធិការដ្ឋានសម្រាប់ការពិនិត្យពិច័យលើទម្រង់។

ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន នៃការទទួលបានសេចក្តីព្រាងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត ការបកស្រាយ ឬសេចក្តីព្រាងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែម អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចស្នើកែប្រែលើទម្រង់របស់មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងដោយមិនប៉ះពាល់ដល់សេរីភាពក្នុងការសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម អាចស្នើឱ្យវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយកចិត្តទុកដាក់លើចំណុចសារធាតុនានានៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

ប្រការ ៥១. ការចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

នៅពេលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្របតាមប្រការ ៤៩ *(ទម្រង់នៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ)* រួចហើយ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវបោះត្រា ម.ជ.ម. លើមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយមិនបង្អង់ និងបញ្ជូនមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះទៅភាគីវិវាទទាំងអស់ ប្រសិនបើការបង់ប្រាក់ជាមុនដែលតម្រូវត្រូវបានបង់ទៅ ម.ជ.ម. ស្របតាមប្រការ ៦៤ *(ប្រាក់បង់ជាមុន)* ឬប្រសិនបើកម្រៃសេវាទាំងអស់លើមជ្ឈត្តការត្រូវបានបង់គ្រប់ចំនួនទៅ ម.ជ.ម. សម្រាប់ករណីមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ពាព។

ប្រការ ៥២. អានុភាព និងការអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

ស្របតាមប្រការ ៥៣ *(ការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត និងការបកស្រាយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែម)* មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនឹងក្លាយជាមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ពាព និងមាន

អានុភាពអនុវត្តចំពោះគូភាគីវិវាទ ចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទដែលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះត្រូវបានចេញ និងបោះត្រា។

គូភាគីវិវាទត្រូវអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយមិនបង្អង់។ គូភាគីវិវាទទទួលស្គាល់ថាខ្លួនមិនមានសិទ្ធិក្នុងការប្តឹងជំទាស់ផ្សេង ក្រៅពីស្របតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ដែលមានអានុភាពចាប់បង្ខំ ហើយដោយមិនអាចដកហូតវិញបាន គូភាគីវិវាទធ្វើការបោះបង់សិទ្ធិក្នុងការប្តឹងជំទាស់របស់ខ្លួន ដរាបណាសិទ្ធិក្នុងការប្តឹងជំទាស់នោះអាចបោះបង់បានដោយមានសុពលភាព។

ប្រការ ៥៣. ការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត និងការបកស្រាយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ និងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែម

៥៣.១.សំណើសុំការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត ការបកស្រាយ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែម

លើកលែងតែមានការពន្យារអំឡុងពេលបន្ថែមផ្សេងពីនេះតាមការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីវិវាទ មុនពេលបិទដំណើរការមជ្ឈត្តការ និងដោយមានសេចក្តីជូនដំណឹងទៅភាគីវិវាទម្ខាងទៀត ក៏ដូចជាទៅកាន់អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន និងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មភាគីវិវាទណាមួយអាចស្នើសុំវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មឱ្យកែតម្រូវកំហុសក្នុងការគណនាកំហុសផ្នែកការងារ លេខាធិការ ឬកំហុសក្នុងការបោះពុម្ព ឬកំហុសផ្សេងៗ ដែលមានលក្ខណៈស្រដៀងនោះ ដែលមានក្នុងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីទទួលបានមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

លើកលែងតែមានការពន្យារអំឡុងពេលបន្ថែមផ្សេងពីនេះតាមការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីវិវាទ មុនពេលបិទដំណើរការមជ្ឈត្តការ និងដោយមានសេចក្តីជូនដំណឹងទៅភាគីវិវាទម្ខាងទៀត ក៏ដូចជាទៅកាន់អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន និងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មភាគីវិវាទណាមួយ អាចស្នើសុំវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មឱ្យបកស្រាយ ឬបំភ្លឺលម្អិត លើចំណុចជាក់លាក់ណាមួយ ឬផ្នែកណាមួយនៃមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

លើកលែងតែមានការពន្យារអំឡុងពេលបន្ថែមផ្សេងពីនេះតាមការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីវិវាទ មុនពេលបិទដំណើរការមជ្ឈត្តការ ក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ ភាគីវិវាទដែលបានជូនដំណឹងទៅភាគីវិវាទម្ខាងទៀតអាចស្នើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មឱ្យចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែមលើចំណុចដែលត្រូវបានបង្ហាញក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ ប៉ុន្តែមិនបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដែលបានទទួល។

ភាគីវិវាទម្ខាងទៀតអាចផ្តល់មតិរបស់ខ្លួនពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើនេះក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យណាមួយដែលកំណត់ដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។

៥៣.២.សេចក្ដីសម្រេចលើការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត ការបកស្រាយ និងមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យបន្ថែម

ប្រសិនបើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសំណើណាមួយសមរម្យ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកែតម្រូវ ធ្វើការបំភ្លឺលម្អិត ឬផ្ដល់ការបកស្រាយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬចេញមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យបន្ថែមក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីបានទទួលសំណើនោះ។ ស្របតាមប្រការ ៥.២ *(ការកែប្រែពេលវេលាកំណត់)* វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចពន្យារអំឡុងពេលដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកែតម្រូវធ្វើការបំភ្លឺលម្អិត ផ្ដល់ការបកស្រាយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬចេញមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យបន្ថែមបានតាមការចាំបាច់ និងដោយមានការជូនដំណឹងទៅគូភាគីវិវាទ។

បញ្ញត្តិចាប់ពីប្រការ ៥០ *(ការពិនិត្យពិច័យលើទម្រង់នៃមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យ)* ដល់ប្រការ ៥២ *(អានុភាព និងការអនុវត្តមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យ)* ត្រូវអនុវត្តដូចគ្នាចំពោះការផ្លាស់ប្ដូរដែលចាំបាច់ ឬសមស្របដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការកែតម្រូវមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យ និងមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យបន្ថែម។

៥៣.៣.ការផ្ដួចផ្ដើមរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មក្នុងការកែតម្រូវ

ក្នុងអំឡុងពេល ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីចេញមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចផ្ដួចផ្ដើមក្នុងការកែតម្រូវកំហុសដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៥៣.១ *(សំណើសុំការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត ការបកស្រាយ ឬមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យបន្ថែម)* បាន។

៥៣.៤.ផ្នែកមួយនៃមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យ

ការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត ឬការបកស្រាយមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យ គឺជាផ្នែកមួយនៃមជ្ឈត្ដវិនិច្ឆ័យ។

ប្រការ ៥៤. ការរក្សាឯកសាររបស់សំណុំរឿងដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន

នៅពេលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថា មិនមានសកម្មភាពតម្រូវផ្សេងទៀតដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបំពេញទេនោះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវធានាថាអគ្គលេខាធិការដ្ឋានមានឯកសារពេញលេញទាំងស្រុងរបស់សំណុំរឿង។

ប្រការ ៥៥. អំណាចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

ក្រៅពីអំណាចដូចមានកំណត់ក្នុងវិធាននេះ និងអំណាចដែលមិនមានបដិប្បញ្ញត្តិនៃវិធានដែលមានអានុភាពចាប់បង្ខំរបស់ច្បាប់ដែលគ្រប់គ្រងមជ្ឈត្តការទេនោះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវមានអំណាចក្នុងការ៖

(ក) បង្គាប់ឱ្យមានការកែប្រែកិច្ចសន្យាណាមួយ ក្នុងកម្រិតដែលតម្រូវឱ្យមានការកែតម្រូវកំហុស ដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាជាការធ្វើឡើងដោយភាគីទាំងអស់នៃកិច្ចសន្យានោះ។ សេចក្តីបង្គាប់នេះត្រូវធ្វើឡើងស្របតាមលក្ខខណ្ឌនៃច្បាប់គ្រប់គ្រងកិច្ចសន្យាដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការកែប្រែកិច្ចសន្យា

(ខ) បង្គាប់ឱ្យមានការរក្សា ស្តុក លក់ ឬការប្រើប្រាស់ទ្រព្យ ឬវត្ថុណាមួយ ដែលជាកម្មវត្ថុនៃវិវាទ ឬជាផ្នែកណាមួយនៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ

(គ) តាមការស្នើសុំរបស់ភាគីវិវាទ ដើម្បីចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យឱ្យបង់កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្មដែលមិនទាន់បានបង់

(ឃ) បង្គាប់ភាគីវិវាទឱ្យធានាថា មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដែលនឹងចេញក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការមិនត្រូវក្លាយជាគ្មានប្រសិទ្ធភាពដោយសារការបំបាត់ទ្រព្យដោយភាគីវិវាទណាមួយឡើយ

(ង) បង្គាប់ភាគីវិវាទឱ្យផ្តល់ប្រាក់កក់សម្រាប់សោហ៊ុយចំណាយលើសេវាផ្នែកច្បាប់ ឬចំណាយផ្សេងទៀតក្នុងទម្រង់ណាមួយដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសមស្រប

(ច) បង្គាប់ភាគីវិវាទឱ្យផ្តល់ប្រាក់កក់សម្រាប់មួយផ្នែកនៃទឹកប្រាក់ណាមួយនៃវិវាទ ឬទឹកប្រាក់ទាំងអស់នៃវិវាទនៅមជ្ឈត្តការ

(ឆ) កំណត់ទណ្ឌកម្មដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មយល់ថាសមស្របចំពោះភាគីវិវាទដែលខកខាន ឬបដិសេធមិនគោរពវិធាននេះ សេចក្តីបង្គាប់ ឬសេចក្តីណែនាំរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យដោយផ្នែក ឬខកខាន ឬបដិសេធចូលរួម ការប្រជុំ ឬសវនាការ

(ជ) តាមការសមស្រប សម្រេចលើចំណុចវិវាទដែលមិនត្រូវបានបង្ហាញ ឬដែលត្រូវបានលើកឡើងដោយតុល្យភាពក្នុងឯកសារនានាដូចមានចែងក្នុងប្រការ ៣៧ *(ការដាក់សេចក្តីថ្លែងដោយគូភាគីវិវាទ)* ប្រសិនបើចំណុចវិវាទនោះត្រូវបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់លាស់ដល់ភាគីវិវាទម្ខាងទៀត និងភាគីវិវាទម្ខាងទៀតត្រូវបានផ្តល់ឱកាសគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការឆ្លើយតប

(ឈ) សម្រេចអំពីច្បាប់ដែលគ្រប់គ្រងដំណើរការមជ្ឈត្តការ និង

(ញ) សម្រេចលើការទាមទារ ឬបុព្វសិទ្ធិតាមផ្លូវច្បាប់ ឬបុព្វសិទ្ធិផ្សេងទៀត។

ជំពូកទី ៧

កម្រៃសេវា

ប្រការ ៥៦. កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្ម

៥៦.១.កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្ម និងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម.

កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្ម រួមមាន៖

(ក) កម្រៃសេវាចុះបញ្ជីសំណុំរឿង និងកម្រៃសេវាលើពាក្យសុំនានា

(ខ) កម្រៃសេវារដ្ឋបាល

(គ) កម្រៃសេវាតែងតាំងមជ្ឈត្តករ

(ឃ) កម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

(ង) កម្រៃសេវានានាសម្រាប់នីតិវិធីមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ និង

(ច) កម្រៃចំណាយផ្សេងៗរបស់មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និង ម.ជ.ម.

ដូចមានកំណត់ចាប់ពីប្រការ ៥៦ *(កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្ម)* ដល់ប្រការ ៦២ *(ការចំណាយផ្សេងៗ របស់មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និង ម.ជ.ម.)*។

អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវកំណត់កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្មដោយអនុលោមតាមជំពូកនេះ និងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយ ម.ជ.ម. ស្របតាមបទបញ្ញាផ្ទៃក្នុងរបស់ ម.ជ.ម.។ ការកំណត់កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្មរបស់អគ្គលេខាធិការដ្ឋានជាការកំណត់ស្ថាពរ។ ក្នុងករណីដែលមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានដោះស្រាយដោយស្ម័គ្រចិត្ត ឬត្រូវបានបញ្ចប់ដោយមិនមានការធ្វើសវនាការអគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវកំណត់កម្រៃសេវាជាស្ថាពរសម្រាប់មជ្ឈត្តកម្មនៃករណីនោះ។ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវកំណត់កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្មនៃករណីនេះដោយពិចារណារាល់កាលៈទេសៈនៃ

សំណុំរឿងរាប់បញ្ចូលទាំងដំណាក់កាលនៃដំណើរការមជ្ឈត្តការដែលមជ្ឈត្តកម្ម ត្រូវបានដោះស្រាយដោយស្ម័គ្រចិត្ត ឬត្រូវបានបញ្ចប់។ ក្នុងករណីដែលកម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្មដែលកំណត់មានតំលៃទាបជាងប្រាក់បង់ជាមុន ម.ជ.ម. ត្រូវបង្វិលសងទៅគូភាគីវិវាទវិញនូវទឹកប្រាក់ទៅតាមសមាមាត្រដែលគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងគ្នា ឬតាមសមាមាត្រដូចគ្នានឹងសមាមាត្រដែលប្រាក់បង់ជាមុនត្រូវបានបង់ ប្រសិនបើមិនមានការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីវិវាទទេនោះ។

៥៦.២.ការកែប្រែ និងការអនុវត្តតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម.

ក្រុមប្រឹក្សាប្រតិបត្តិរបស់ ម.ជ.ម. អាចធ្វើកែប្រែតារាងកម្រៃសេវារបស់ខ្លួននៅពេលណាមួយដែលក្រុមប្រឹក្សាប្រតិបត្តិយល់ថាសមស្រប។ តារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. ដែលត្រូវអនុវត្ត គឺតារាងកម្រៃសេវាដែលមានសុពលភាពជាធរមាននៅកាលបរិច្ឆេទដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មពេញលេញស្របតាមប្រការ ៧.១ *(សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម)*។

៥៦.៣.ការបែងចែកកម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្ម

វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់នូវកម្រៃសេវាសរុបសម្រាប់មជ្ឈត្តកម្មនៅក្នុងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យរបស់ខ្លួន។ លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកំណត់ឱ្យជាក់លាក់អំពីការបែងចែកកម្រៃសេវាសម្រាប់មជ្ឈត្តកម្មរវាងគូភាគីវិវាទនៅក្នុងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

អនុលោមតាមបញ្ញត្តិខាងលើ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកំណត់ចំនួនទឹកប្រាក់ដែលភាគីវិវាទម្ខាងត្រូវបង់ទៅភាគីវិវាទម្ខាងទៀត។ សម្រាប់ការកំណត់នេះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវយកមកពិចារណានូវចំនួនទឹកប្រាក់បង់ជាមុន ដែលគូភាគីវិវាទបានបង់ទៅ ម.ជ.ម. ដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៦៤ *(ប្រាក់បង់ជាមុន)*។

៥៦.៤.ការទទួលខុសត្រូវរួមគ្នា និងដោយឡែកពីគ្នា

គូភាគីវិវាទត្រូវទទួលខុសត្រូវរួមគ្នា និងដោយឡែកពីគ្នាក្នុងការបង់កម្រៃសេវាសរុបសម្រាប់មជ្ឈត្តកម្មទៅ ម.ជ.ម.។

ប្រការ ៥៧. កម្រៃសេវាចុះបញ្ជីសំណុំរឿង និងកម្រៃសេវាលើពាក្យសុំនានា

៥៧.១.អត្រាឆាការ (អត្រាថេរ)

កម្រៃសេវាចុះបញ្ជីសំណុំរឿង និងកម្រៃសេវាលើពាក្យសុំនានាត្រូវបានកំណត់ជាអត្រាឆាការ (អត្រាថេរ) ដូចមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម.។

៥៧.២.ការបង់កម្រៃសេវាឱ្យទាន់ពេលវេលា

ភាគីប្ដឹងទាមទារត្រូវបង់កម្រៃសេវាចុះបញ្ជីនៅពេលដាក់សេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម។ ភាគីប្ដឹងទាមទារនៃបណ្ដឹងតបត្រូវបង់កម្រៃសេវាបន្ថែមសម្រាប់ការចុះបញ្ជីនៅពេលដាក់បណ្ដឹងតប។

ការខកខានក្នុងការបង់កម្រៃសេវាចុះបញ្ជីឱ្យបានគ្រប់ចំនួនទាន់ពេលវេលា ត្រូវចាត់ទុកជា ការខកខានក្នុងការដាក់សេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្មដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ៧.៥ *(ភាពមិនពេញលេញនៃសេចក្ដីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម)* ឬអាចប្រឈមនឹងហានិភ័យដែលបណ្ដឹងតបរបស់ភាគីវិវាទមិនត្រូវបានលើកយកមកពិចារណាក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ។

រាល់ពាក្យសុំនានា ដែលធ្វើឡើងក្រោមវិធាននេះត្រូវភ្ជាប់មកជាមួយកម្រៃសេវាលើពាក្យសុំដូចមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវា ម.ជ.ម.។ ការខកខានក្នុងការបង់កម្រៃសេវាលើពាក្យសុំឱ្យបានគ្រប់ចំនួនទាន់ពេលវេលា ពាក្យសុំទាំងនោះមិនត្រូវបានលើកយកមកពិចារណាក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ។

៥៧.៣. ការមិនសងប្រាក់វិញ

កម្រៃសេវាចុះបញ្ជី គឺជាកម្រៃដែលមិនត្រូវសងវិញនោះទេ។

ប្រការ ៥៨. កម្រៃសេវារដ្ឋបាល

៥៨.១.ការកំណត់កម្រៃសេវារដ្ឋបាល

កម្រៃសេវារដ្ឋបាលត្រូវកំណត់ដោយផ្អែកលើតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទដូចមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. ។

៥៨.២.ការគណនាតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ

តម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ គឺជាតម្លៃកម្មវត្ថុនៃរាល់ការទាមទារ និងបណ្ដឹងតបទាំងអស់។ ប្រសិនបើភាគីវិវាទបានដាក់ការដោះសាតាមការកាត់កង អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវបញ្ចូលទឹកប្រាក់នោះក្នុងការគណនាតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ ប្រសិនបើការដោះសាតាមការកាត់កងនោះបណ្ដាលឱ្យវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមានបន្ទុកការងារច្រើនបន្ថែមទៀត។

៥៨.៣.ការកែប្រែការទាមទារ និងការដោះសា

ទោះបីជាតម្លៃនៃការទាមទារ បណ្ដឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កង ប្រសិនបើពាក់ព័ន្ធ ត្រូវបានកាត់បន្ថយស្របតាមប្រការ ៣៨.២ *(ការកែប្រែពាក្យបណ្ដឹង និងការកែប្រែការដោះសា)* ក៏ដោយ ក៏កម្រៃសេវារដ្ឋបាលមិនត្រូវបានកាត់បន្ថយឡើយ។ ប្រសិនបើចំនួនទឹកប្រាក់នៃ ការទាមទារ បណ្ដឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កង ប្រសិនបើពាក់ព័ន្ធ ត្រូវបានដំឡើងស្របតាមប្រការ ៣៨.២ *(ការកែប្រែពាក្យបណ្ដឹង និងការកែប្រែការដោះសា)* នោះកម្រៃសេវារដ្ឋបាលនឹងត្រូវដំឡើងស្របតាមតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. ផងដែរ។

៥៨.៤.តម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទដែលមិនអាចកំណត់បាន

ប្រសិនបើតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទដែលជាតម្លៃនៃការទាមទារ ឬបណ្ដឹងតបមិនអាចកំណត់បាន នៅពេលដែលប្រាក់បង់ជាមុនត្រូវដល់កំណត់បង់ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវប៉ាន់ស្មានកម្រៃសេវាបណ្ដោះអាសន្នសម្រាប់មជ្ឈត្តកម្មដោយផ្អែកលើលក្ខណៈនៃវិវាទ និងកាលៈទេសៈនៃសំណុំរឿងនីមួយៗ។ ការប៉ាន់ស្មានបណ្ដោះអាសន្ននេះអាចត្រូវបានកែប្រែស្របតាមព័ត៌មានដែលទទួលបាននាពេលក្រោយៗមក។

៥៨.៥.ការកែប្រែកម្រៃសេវារដ្ឋបាល

សម្រាប់កាលៈទេសៈពិសេសណាមួយដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានយល់ឃើញថាសម-ហេតុផលក្នុងការបន្ថយ ឬដំឡើងកម្រៃសេវារដ្ឋបាលដែលមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចកែប្រែកម្រៃសេវារដ្ឋបាលរបស់សំណុំរឿងនីមួយៗបាន។ កាលៈទេសៈពិសេសអាចរួមមានជាអាទិ៍បរិមាណការងារតិចតួចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មដោយសារតែការបញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការមុនកាលកំណត់ ឬបរិមាណការងារបន្ថែមដែល ម.ជ.ម. ត្រូវបំពេញ។ ការដំឡើងកម្រៃសេវារដ្ឋបាលនេះមិនត្រូវលើសពី ៣០% (សាមសិបភាគរយ) នៃកម្រៃសេវារដ្ឋបាលដែលមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. ឡើយ។

ប្រការ ៥៩. កម្រៃសេវាតែងតាំងមជ្ឈត្តករ

ក្នុងករណីដែលការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដោយ ម.ជ.ម. ត្រូវបានតម្រូវ ឬស្នើឡើងភាគីវិវាទដែលស្នើឡើងនោះត្រូវបង់កម្រៃសេវាតែងតាំងមជ្ឈត្តករទៅ ម.ជ.ម. ដូចមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. សម្រាប់ការតែងតាំងមជ្ឈត្តករដែលធ្វើឡើងដោយគណៈកម្មាធិការតែងតាំងនិង នីតិវិធី។

ប្រការ ៦០. កម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

៦០.១.ការកំណត់កម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

កម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវកំណត់ដោយផ្អែកលើតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទដូចមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម.។ មុនពេលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបានរៀបចំបង្កើត គូភាគីវិវាទអាចព្រមព្រៀងផ្សេងលើវិធីសាស្ត្រក្នុងការកំណត់កម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបាន។

៦០.២.ការគណនាតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ

តម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ គឺជាតម្លៃកម្មវត្ថុនៃរាល់ការទាមទារ និងបណ្ដឹងតប។ ប្រសិនបើភាគីវិវាទមានដាក់ការដោះសាតាមការកាត់កង អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវបញ្ចូលទឹកប្រាក់នោះក្នុងការគណនាតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ ប្រសិនបើការដោះសាតាមការកាត់កងនោះបណ្ដាលឱ្យវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មមានបន្ទុកការងារច្រើនបន្ថែមទៀត។

៦០.៣.ការកែប្រែការទាមទារ និងការដោះសា

ទោះបីជាតម្លៃនៃ ការទាមទារ បណ្ដឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កង ប្រសិនបើពាក់ព័ន្ធ ត្រូវបានកាត់បន្ថយស្របតាមប្រការ ៣៨.២ *(ការកែប្រែ ពាក្យបណ្ដឹង និងការកែប្រែការដោះសា)* ក៏ដោយ ក៏កម្រៃសេវាផទិកាមជ្ឈត្តកម្មមិនត្រូវបានកាត់បន្ថយឡើយ។ ប្រសិនបើចំនួនទឹកប្រាក់នៃ ការទាមទារ បណ្ដឹងតប ឬការដោះសាតាមការកាត់កង ប្រសិនបើពាក់ព័ន្ធ ត្រូវបានដំឡើងស្របតាមប្រការ ៣៨.២ *(ការកែប្រែ ពាក្យបណ្ដឹង និងការកែប្រែការដោះសា)* នោះ កម្រៃសេវាផទិកាមជ្ឈត្តកម្មនឹងត្រូវដំឡើងស្របតាមតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. ផងដែរ។

៦០.៤.តម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទដែលមិនអាចកំណត់បាន

ប្រសិនបើតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ ដែលជាតម្លៃនៃការទាមទារ ឬបណ្ដឹងតប មិនអាចកំណត់បាននៅពេលដែលប្រាក់បង់ជាមុនត្រូវដល់កំណត់បង់ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវប៉ាន់ស្មានកម្រៃសេវាបណ្ដោះអាសន្នសម្រាប់មជ្ឈត្តកម្មដោយផ្អែកលើលក្ខណៈនៃវិវាទ និងកាលៈទេសៈនៃសំណុំរឿងនីមួយៗ។ ការប៉ាន់ស្មានបណ្ដោះអាសន្ននេះអាចត្រូវបានកែប្រែស្របតាមព័ត៌មានដែលទទួលបាននាពេលក្រោយៗមក។

៦០.៥.គ្មានកិច្ចព្រមព្រៀងដោយឡែកជាមួយភាគីវិវាទលើកម្រៃសេវា និងការចំណាយ

មជ្ឈត្តករមានសិទ្ធិទទួលបានត្រឹមតែកម្រៃសេវាផទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និងការសងត្រលប់មកវិញនូវការចំណាយនានាដែលបែងចែក និងកំណត់ដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋានតែប៉ុណ្ណោះ។ មជ្ឈត្តករមិនអាចចុះកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយ ឬទទួលកម្រៃដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលពីភាគីវិវាទណាមួយ ឬអ្នកតំណាងរបស់គូភាគីវិវាទ សម្រាប់កម្រៃសេវា ឬការចំណាយរបស់ខ្លួនឡើយ។

៦០.៦.ការបែងចែកផ្ទៃក្នុងចំពោះកម្រៃសេវាផទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

មជ្ឈត្តករមានសេរីភាពក្នុងការព្រមព្រៀងលើការបែងចែកកម្រៃសេវារបស់ខ្លួន។ ប្រសិនបើគ្មានការព្រមព្រៀងអំពីបញ្ហានេះ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវអនុវត្តវិធានខាងក្រោម៖

(ក) ក្នុងករណីផទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃសមាជិកមជ្ឈត្តករ ៣ (បី) រូប៖ ៤០% (សែសិបភាគរយ) នៃកម្រៃសេវាផទិកាមជ្ឈត្តកម្មសរុបត្រូវបែងចែកទៅប្រធានផទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និង៦០% (ហុកសិបភាគរយ) ដែលនៅសល់ត្រូវបែងចែកស្មើគ្នារវាងមជ្ឈត្តករផ្សេងទៀត។

(ខ) ក្នុងករណីដទៃទៀតរបស់ផទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃសមាជិកមជ្ឈត្តករច្រើនរូប៖ ៥% (ប្រាំភាគរយ) នៃកម្រៃសេវាផទិកាមជ្ឈត្តកម្មសរុបត្រូវបែងចែកទៅប្រធានផទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និង៩៥% (កៅសិបប្រាំភាគរយ) ដែលនៅសល់ត្រូវបែងចែកស្មើគ្នារវាងមជ្ឈត្តករទាំងអស់ រួមទាំងប្រធានផទិកាមជ្ឈត្តកម្មផងដែរ។

៦០.៧.កម្រៃសេវាក្នុងករណីមានការដាក់មជ្ឈត្តករជំនួស

ដោយផ្អែកលើការងារជាក់ស្តែងរបស់មជ្ឈត្តករបានបំពេញ និងកាលៈទេសៈពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវកំណត់កម្រៃដែលត្រូវបង់ទៅមជ្ឈត្តករដែលបានបញ្ចប់តួនាទីរបស់ខ្លួនមុនពេលដំណើរការសវនាការត្រូវបានបញ្ចប់ ទោះការបញ្ចប់នោះដោយសារមូលហេតុអ្វីក៏ដោយ និងទៅមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានដាក់ជំនួស។

កម្រៃសេវាសរុបរបស់មជ្ឈត្តករដែលឈប់ពីតួនាទី និងមជ្ឈត្តករដែលជំនួស មិនអាចលើសពី ១២០% (មួយរយម្ភៃភាគរយ) នៃកម្រៃសេវាដែលមជ្ឈត្តករដែលត្រូវបានតែងតាំងដំបូងអាចនឹងទទួលបាន ប្រសិនបើមជ្ឈត្តកររូបនោះបានកាន់សំណុំរឿងរហូតដល់ទីបញ្ចប់ឡើយ។

៦០.៨.ការកែប្រែកម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

សម្រាប់កាលៈទេសៈពិសេសណាមួយដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានយល់ឃើញថាសមហេតុផលក្នុងការបន្ថយ ឬដំឡើងកម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មដែលមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចកែប្រែកម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនៃសំណុំរឿងនីមួយៗបាន។ កាលៈទេសៈពិសេសរួមមានជាអាទិ៍បរិមាណការងារតិចតួចដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវបំពេញដោយសារតែការបញ្ចប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការមុនកាលកំណត់ ឬបរិមាណការងារច្រើនបន្ថែម ដែល ម.ជ.ម. ត្រូវបំពេញពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើជាបន្តបន្ទាប់នានាសម្រាប់វិធានការបណ្តោះអាសន្នការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ឬទទ្បីករណ៍ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។ ការដំឡើងកម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនេះមិនត្រូវលើសពី ៣០% (សាមសិបភាគរយ) នៃកម្រៃសេវាវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មដែលមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម. ឡើយ។

ប្រការ ៦១. កម្រៃសេវានានា សម្រាប់នីតិវិធីមជ្ឈត្តករបន្ទាន់

ភាគីវិវាទដែលស្នើសុំវិធានបណ្តោះអាសន្នចេញដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ត្រូវបង់កម្រៃសេវានានា សម្រាប់នីតិវិធីមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ដែលមានកំណត់ក្នុងតារាងកម្រៃសេវារបស់ ម.ជ.ម.។ កម្រៃសេវានេះត្រូវបង់ឱ្យគ្រប់ចំនួននៅពេលដែលដាក់ពាក្យសុំនោះ។

ប្រការ ៦២. ការចំណាយផ្សេងៗ របស់មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និង ម.ជ.ម.

ការចំណាយផ្សេងៗ របស់មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និង ម.ជ.ម. រួមមាន៖

(ក) ចំណាយជាក់ស្តែងផ្សេងៗ ដែលមជ្ឈត្តករប្រើប្រាស់ក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ រួមមានការចំណាយសមហេតុផលសម្រាប់ ការធ្វើដំណើរ សណ្ឋាគារ អាហារ និងការចំណាយចាំបាច់ផ្សេងទៀត

(ខ) ចំណាយសម្រាប់អ្នកជំនាញដែលត្រូវបានតែងតាំងដោយមជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ឬជំនួយដទៃទៀត ដែលជាតម្រូវការរបស់មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ ឬវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និង

(គ) ចំណាយសម្រាប់ថ្លៃសំភារៈបរិក្ខារនានា ឬសេវាកម្មបន្ថែម ដែលផ្តល់ដោយ ម.ជ.ម.។

ក្រុមប្រឹក្សាប្រតិបត្តិរបស់ ម.ជ.ម. អាចចេញសេចក្តីណែនាំអំពីការចំណាយដូចបានបញ្ជាក់ខាងដើម។

ប្រការ ៦៣. សោហ៊ុយចំណាយលើសេវាផ្នែកច្បាប់ និងការចំណាយផ្សេងៗរបស់ភាគីវិវាទ

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវមានសមត្ថកិច្ចបង្គាប់ ក្នុងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យរបស់ខ្លួន ឱ្យភាគីវិវាទម្ខាងបង់ការចំណាយសម្រាប់ សេវាផ្លូវច្បាប់ និងការចំណាយផ្សេងៗ មួយផ្នែក ឬទាំងស្រុងរបស់ភាគីវិវាទម្ខាងទៀត។

ប្រការ ៦៤. ប្រាក់បង់ជាមុន

៦៤.១.ប្រាក់បង់ជាមុនសម្រាប់កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្ម

គូភាគីវិវាទត្រូវបង់ទៅ ម.ជ.ម. នូវប្រាក់បង់ជាមុនសម្រាប់កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្ម ក្នុងតម្លៃប៉ាន់ស្មានណាមួយ លើកលែងតែកម្រៃសេវាចុះបញ្ជីដែលត្រូវបង់ទាំងស្រុងស្របតាមប្រការ ៥៧.២ *(ការបង់កម្រៃសេវាឱ្យទាន់ពេលវេលា)*។

អគ្គលេខាធិការដ្ឋានមានសមត្ថកិច្ចកំណត់តម្លៃនៃប្រាក់បង់ជាមុន។ លើកលែងតែមានការព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ ភាគីប្តឹងទាមទារ និងភាគីឆ្លើយតប ត្រូវបង់ប្រាក់បង់ជាមុនម្នាក់ពាក់កណ្តាល។ ការបង់ត្រូវធ្វើក្នុងទម្រង់ជាមូលប្បទានបត្រ ឬការផ្ទេរចូលគណនីធនាគារ ដែលកំណត់ដោយ ម.ជ.ម. ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីទទួលបានការជូនដំណឹងពីអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។

៦៤.២.ការបង់បន្ថែមនូវប្រាក់បង់ជាមុន

នៅក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការ រួមមានជាអាទិ៍ ក្នុងករណីដែលមានការកើនឡើងនៃតម្លៃកម្មវត្ថុនៃវិវាទ សំណើនានាដែលស្នើឱ្យមានវិធានការបណ្តោះអាសន្ន ការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ឬទឡ្ហីករណ៍ចំពោះយុត្តាធិការរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម អគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចស្នើឱ្យគូភាគីវិវាទបង់បន្ថែមនូវប្រាក់បង់ជាមុន។ ការបង់បន្ថែមនេះត្រូវធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេល ១៥ (ដប់ប្រាំ) ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីទទួលបានការជូនដំណឹងពីអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន។

៦៤.៣.ការផ្អាក ឬការបញ្ឈប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ

ក្នុងករណីដែលប្រាក់បង់ជាមុនមិនត្រូវបានបង់ទាំងស្រុងតាមកាលកំណត់ដែលត្រូវបង់ទេនោះ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវជូនដំណឹងដល់គូភាគីវិវាទដើម្បីឱ្យភាគីវិវាទណាមួយបង់នូវទឹកប្រាក់ដែលត្រូវបង់។ ប្រសិនបើប្រាក់នៅតែមិនត្រូវបានបង់ក្នុងរយៈពេលដែលបានកំណត់ដោយអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន អគ្គលេខាធិការដ្ឋានក្រោយពីបានពិភាក្សាជាមួយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម អាចឱ្យវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មផ្អាកការងារ និងកំណត់អំឡុងពេលមួយដែលការទាមទារ ឬបណ្ដឹងតប ដែលពាក់ព័ន្ធនោះត្រូវចាត់ទុកថាបានដកនៅពេលផុតកំណត់អំឡុងពេលនោះ។ ការកំណត់អំពីការដកការទាមទារ ឬបណ្ដឹងតបនេះ មិនត្រូវប៉ះពាល់ដល់ការដាក់ ការទាមទារ ឬបណ្ដឹងតបនេះជាថ្មីដោយភាគីវិវាទណាមួយនៅក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការផ្សេងទៀតឡើយ។

ភាគីវិវាទនីមួយៗអាចបង់សរុបនូវប្រាក់បង់ជាមុនសម្រាប់កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្មពាក់ព័ន្ធនឹងការទាមទារ ឬបណ្ដឹងតប ប្រសិនបើភាគីវិវាទណាមួយខកខានមិនបានបង់ចំណែកដែលខ្លួនត្រូវបង់។ វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ឬអគ្គលេខាធិការដ្ឋានអាចផ្អាកការងារខ្លួន មួយផ្នែក ឬទាំងស្រុង ឬក៏បញ្ឈប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការតែម្តង ប្រសិនបើប្រាក់បង់ជាមុនដែលតម្រូវក្រោមវិធាននេះ មួយចំណែក ឬទាំងស្រុងមិនត្រូវបានបង់ទេនោះ។

៦៤.៤.ការបង់បណ្តោះអាសន្ន

អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន អាចបង្គាប់ថាការបង់បណ្តោះអាសន្នអាចធ្វើពីពេលមួយទៅពេលមួយ ដោយដកចេញពីក្នុងកញ្ចប់ប្រាក់បង់ជាមុន សម្រាប់កម្រៃសេវាប៉ាន់ស្មានសម្រាប់ ម.ជ.ម. ឬមជ្ឈត្តករ ឬចំណាយនានាដែល ម.ជ.ម. ឬមជ្ឈត្តករ បានចំណាយរួចហើយ។

៦៤.៥.ទិនានុប្បវត្តន៍ចំណាយសង្ខេបរបស់ប្រាក់បង់ជាមុន ការសងទៅវិញនូវទឹកប្រាក់ដែលមិនបានចំណាយ និងការប្រាក់

បន្ទាប់ពីចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យស្ថាពរ ឬមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យតាមការព្រមព្រៀង ឬសេចក្តីបង្គាប់បញ្ឈប់ដំណើរការមជ្ឈត្តការ អគ្គលេខាធិការដ្ឋានត្រូវផ្តល់ទៅគូភាគីវិវាទនូវទិនានុប្បវត្តន៍ចំណាយសង្ខេបរបស់ប្រាក់បង់ជាមុនដែលបានទទួល និងប្រើប្រាស់។ ម.ជ.ម. ត្រូវសងទៅគូភាគីវិវាទវិញនូវទឹកប្រាក់ដែលមិនបានចំណាយតាមសមាមាត្រដែលគូភាគីវិវាទបានព្រមព្រៀង ឬតាមសមាមាត្រដូចគ្នានឹងសមាមាត្រដែលប្រាក់បង់ជាមុនត្រូវបានបង់ ប្រសិនបើមិនមានការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីវិវាទទេនោះ។ ការប្រាក់នៃប្រាក់បង់ជាមុន ឬប្រាក់កក់ធានាត្រូវរក្សាទុកជាចំណូលរបស់ ម.ជ.ម.។

៦៤.៦.ការមិនទទួលខុសត្រូវចំពោះការចំណាយ ដែលហួសពីប្រាក់បង់ជាមុន ឬប្រាក់កក់ដើម្បីធានា

ម.ជ.ម. រួមបញ្ចូលទាំង សមាជិក អភិបាល ទីប្រឹក្សា លេខា និងបុគ្គលិករបស់ ម.ជ.ម. មិនទទួលខុសត្រូវបង់នូវការចំណាយណាមួយដែលហួសពីប្រាក់បង់ជាមុន ឬប្រាក់កក់ដើម្បីធានាឡើយ។

ប្រការ ៦៥. កម្រៃសេវាមជ្ឈត្តកម្មដំណើរការក្រោមវិធានផ្សេង ក្រៅពីវិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការ ម.ជ.ម.

លើកលែងអគ្គលេខាធិការដ្ឋានកំណត់ផ្សេងពីនេះ តារាងកម្រៃសេវា ម.ជ.ម. ត្រូវអនុវត្តផងដែរចំពោះដំណើរការមជ្ឈត្តការដែលចាត់ចែងដោយ ម.ជ.ម. ក្រោមវិធានផ្សេងក្រៅពីវិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការ ម.ជ.ម. ។

ជំពូកទី ៨

បទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗ

ប្រការ ៦៦. ការសម្ងាត់

៦៦.១.ភាពឯកជននៃដំណើរការមជ្ឈត្តការ

លើកលែងតែគូភាគីវិវាទមានការព្រមព្រៀងផ្សេងពីនេះ រាល់ការប្រជុំ និងសវនាការនានា ត្រូវធ្វើឡើងជាលក្ខណៈឯកជន និងកំណត់ត្រាផ្សេងៗ ប្រតិចារិក ឬឯកសារនានាត្រូវតែរក្សាជាការសម្ងាត់។

៦៦.២.ការរក្សាការសម្ងាត់នៃការជំនុំពិភាក្សារបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម

ការជំនុំពិភាក្សារបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មត្រូវតែរក្សាជាការសម្ងាត់។

៦៦.៣.ការសម្ងាត់ និងការមិនបង្ហាញអង្គហេតុ

ប្រសិនបើមិនមានការយល់ព្រមជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពីគូភាគីវិវាទទេ បុគ្គលគ្រប់រូប ដែលបានចូលរួមដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ក្នុងមជ្ឈត្តការត្រូវជាប់កាតព្វកិច្ចរក្សាការសម្ងាត់ និងមិនត្រូវបង្ហាញអង្គហេតុដែលពាក់ព័ន្ធ ឬដែលខ្លួនបានដឹងតាមរយៈសំណុំរឿងមជ្ឈត្តការឡើយ លើកលែងតែក្នុងករណី៖

(ក) ការបង្ហាញនោះធ្វើឡើងសម្រាប់ការដាក់ពាក្យទៅតុលាការមានសមត្ថកិច្ចនៃរដ្ឋណាមួយដើម្បីសុំការអនុវត្ត ឬប្ដឹងជំទាស់នឹងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

(ខ) ស្របតាមដីកាបង្គាប់ ឬដីកាកោះរបស់តុលាការនៃយុត្តាធិការដែលមានសមត្ថកិច្ច

(គ) ក្នុងគោលបំណង គោរពតាម ឬអនុវត្តសិទ្ធិ ឬការទាមទារស្របច្បាប់

(ឃ) ស្របតាមបញ្ញត្តិច្បាប់របស់រដ្ឋណាមួយដែលមានអានុភាពចាប់បង្ខំចំពោះភាគីវិវាទដែលត្រូវបង្ហាញ ឬ

(ង) ស្របតាមសេចក្ដីបង្គាប់របស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម តាមការដាក់ពាក្យរបស់ភាគីវិវាទណាមួយ ដោយមានការជូនដំណឹងត្រឹមត្រូវ ទៅភាគីវិវាទម្ខាងទៀត។

៦៦.៤.មិនមានការដាក់បណ្ដឹងពីបទបរិហារកេរ្តិ៍

គូភាគីវិវាទ និងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ព្រមព្រៀងថាខ្លួនមិនផ្អែកលើ ឬប្រើប្រាស់ សេចក្ដី-ថ្លែង ក៏ដូចជាយោបល់នានា ទោះបីជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬផ្ទាល់មាត់ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងដំណើរការមជ្ឈត្តការដើម្បីធ្វើ ឬចាប់ផ្ដើម ឬរក្សា បណ្ដឹងពីបទបរិហារកេរ្តិ៍ បទបរិហារកេរ្តិ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ បទបរិហារកេរ្តិ៍តាមសំដី ឬបណ្ដឹងតវ៉ាក្នុងរូបភាពផ្សេងទៀត ដែលមានលក្ខណៈបែបនេះ។

ប្រការ ៦៧. ការផ្សព្វផ្សាយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ

ម.ជ.ម. អាចផ្សព្វផ្សាយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យរបស់ខ្លួន ទោះទាំងស្រុង ឬជាទម្រង់អត្ថបទដកស្រង់ ឬជាសេចក្ដីសង្ខេប នៅលើគេហទំព័ររបស់ខ្លួន ឬតាមមធ្យោបាយដទៃទៀតក្នុងលក្ខខណ្ឌខាងក្រោម៖

(ក) រាល់ការយោងដែលមានឈ្មោះភាគីវិវាទ និងសេចក្ដីលម្អិតដទៃទៀត ដែលបណ្ដាលឱ្យសាធារណៈជនអាចស្គាល់ពីអត្តសញ្ញាណរបស់គូភាគីវិវាទ ត្រូវបានលុបចោលតាមសំណូមពរ ឬការកំណត់ជាក់លាក់របស់ភាគីវិវាទ និង

(ខ) ប្រសិនបើមិនមានភាគីវិវាទណាមួយបានជំទាស់ទៅនឹងការផ្សព្វផ្សាយមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យក្នុងអំឡុងពេល ៩០ (កៅសិប)ថ្ងៃប្រតិទិន បន្ទាប់ពីចេញមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ។

ប្រការ ៦៨. ការបោះបង់សិទ្ធិ

ភាគីវិវាទណាមួយដែលដឹងថាបញ្ញត្តិដែលមិនមានអានុភាពចាប់បង្ខំតាមផ្លូវច្បាប់ដែលគ្រប់គ្រងមជ្ឈត្តការ ឬការតម្រូវណាមួយក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងមជ្ឈត្តការ រួមទាំងវិធានស្ដីពីមជ្ឈត្តការមិនត្រូវបានគោរព ប៉ុន្តែនៅបន្តមជ្ឈត្តការដោយមិនបានជំទាស់ក្នុងពេលវេលាដែលបញ្ញត្តិ ឬកិច្ចព្រមព្រៀងនោះបានកំណត់ នឹងត្រូវសន្មតថាបានបោះបង់សិទ្ធិប្ដឹងជំទាស់របស់ខ្លួន។

ស្របតាមប្រការ ៥៣ *(ការកែតម្រូវ ការបំភ្លឺលម្អិត និងការបកស្រាយមជ្ឈត្ត-វិនិច្ឆ័យ និងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យបន្ថែម)* ការព្រមព្រៀងក្នុងការធ្វើមជ្ឈតកម្មក្រោមវិធាននេះមានន័យថា គូភាគីវិវាទយល់ព្រមអនុវត្តមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យភ្លាមៗ ដោយមិនបង្អង់ និងដោយមិនដកហូតវិញ គូភាគីវិវាទបោះបង់ផងដែរនូវសិទ្ធិក្នុងការប្ដឹងជំទាស់

របស់ខ្លួនសម្រាប់សិទ្ធិក្នុងការប្តឹងជំទាស់ណាដែលអាចបោះបង់បានដោយមានសុពលភាព។ គូភាគីវិវាទព្រមព្រៀងបន្ថែមទៀតថា មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យ គឺស្ថាពរ និងមានអានុភាពអនុវត្តចំពោះគូភាគីវិវាទ។

ប្រការ ៦៩. ជម្រើសរវាងតុលាការ និង ម.ជ.ម.

នៅពេលដែលទីកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការស្ថិតក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងគូភាគីវិវាទបានអនុលោមតាមមាត្រា ២១ ទាក់ទងនឹងការជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តករ ឬមាត្រា ២២ ទាក់ទងនឹងការបញ្ចប់អាណត្តិរបស់មជ្ឈត្តករ នៃច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក្នុងជម្រើសដោះស្រាយវិវាទចំពោះមុខតុលាការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម សាលាឧទ្ធរណ៍ ឬតុលាការកំពូល ឬនៅចំពោះមុខ ម.ជ.ម. គូភាគីវិវាទ តាមរយៈវិធាននេះ យល់ព្រមយ៉ាងជាក់លាក់ក្នុងការដាក់វិវាទជាសមត្ថកិច្ចដោះស្រាយផ្តាច់មុខរបស់ ម.ជ.ម.។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ ម.ជ.ម. ក្រោមវិធាននេះ ត្រូវចាត់ទុកថាជាសេចក្តីសម្រេចរបស់ ម.ជ.ម. ក្រោមមាត្រាច្បាប់ដែលរៀបរាប់ខាងដើម ដែលជាសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរ និងបិទផ្លូវតវ៉ា។

ប្រការ ៧០. ករណីដែលមិនមានចែងច្បាស់លាស់ក្នុងវិធាន

សម្រាប់ករណីណាមួយដែលមិនមានចែងច្បាស់លាស់ក្នុងវិធាននេះ ម.ជ.ម. វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម និងគូភាគីវិវាទ ត្រូវធ្វើសកម្មភាពស្ថិតក្នុងស្មារតីនៃវិធាននេះ និងត្រូវខិតខំប្រឹងប្រែងឱ្យអស់ពីលទ្ធភាព ធានានូវដំណោះស្រាយវិវាទប្រកបដោយយុត្តិធម៌ ឆាប់រហ័ស និងចំណាយអស់តិច។

ប្រការ ៧១. ការមិនទទួលខុសត្រូវ

ម.ជ.ម. ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងសមាជិក អភិបាល ទីប្រឹក្សា លេខា និងបុគ្គលិករបស់ ម.ជ.ម. មជ្ឈត្តករបន្ទាន់ និងសមាជិករបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ៖

(ក) មិនទទួលខុសត្រូវចំពោះបុគ្គលណាម្នាក់ឡើយ សម្រាប់សកម្មភាព ការខកខានមិនបានបំពេញកាតព្វកិច្ច ឬការធ្វេសប្រហែស ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការធ្វើមជ្ឈត្តកម្ម ស្របតាមវិធាននេះឡើយ ឬបំពេញមុខងារណាមួយដូចមានចែងក្នុងវិធាននេះ និង

(ខ) មិនមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងមជ្ឈត្តការដែលដំណើរការស្របតាមវិធាននេះ ឬបំពេញមុខងារណាមួយដូចមានចែងក្នុងវិធាននេះ និងមិនមានភាគីវិវាទណាមួយអាចស្នើឱ្យបុគ្គលណាម្នាក់ខាងលើធ្វើជាសាក្សីក្នុងនីតិវិធីផ្លូវច្បាប់ណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងមជ្ឈត្តការដែលធ្វើឡើងស្របតាមវិធាននេះ ឬបំពេញមុខងារណាមួយដូចមានចែងក្នុងវិធាននេះនោះទេ។

ប្រការ ៧២. វិសោធនកម្មទៅលើវិធាន

វិធាននេះអាចត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មជារឿយៗដោយ ម.ជ.ម.។ លើកលែងតែមានចែងផ្សេងពីនេះ កិច្ចព្រមព្រៀងក្នុងការធ្វើមជ្ឈត្តការដូចមានកំណត់ក្នុងប្រការ ២.១(ក) មានន័យថាជាការព្រមព្រៀងក្នុងការធ្វើមជ្ឈត្តការស្របតាមវិធានទាំងឡាយរបស់ ម.ជ.ម. ដែលមានសុពលភាពជាធរមាននៅកាលបរិច្ឆេទ ដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានបានទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីមជ្ឈត្តកម្ម។

ប្រការ ៧៣. សេចក្តីណែនាំសម្រាប់អនុវត្ត

ក្នុងករណីចាំបាច់ ឬដែលមានប្រយោជន៍ ក្រុមប្រឹក្សាប្រតិបត្តិរបស់ ម.ជ.ម. អាចចេញសេចក្តីណែនាំសម្រាប់អនុវត្ត ដើម្បីបំពេញបន្ថែម ធ្វើនិយ័តកម្ម និងអនុវត្តវិធាននេះក្នុងគោលបំណងសម្រួលកិច្ចការរដ្ឋបាលនៃមជ្ឈត្តការដែលគ្រប់គ្រងដោយវិធាននេះ។

ជំពូកទី ៩

អវសានប្បញ្ញត្តិ

ប្រការ ៧៤. អវសានប្បញ្ញត្តិ

៧៤.១.វិធាននេះត្រូវបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាតរបស់ ម.ជ.ម. នាថ្ងៃទី២៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២១។ បទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយណាដែលមានខ្លឹមសារផ្ទុយនឹងវិធាននេះត្រូវទុកជានិរាករណ៍។

៧៤.២.វិធាននេះមានប្រសិទ្ធភាពអនុវត្តចាប់ពីថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ តទៅ។

ថ្ងៃអាទិត្យ ១៥ កើត ខែចេត្រ ឆ្នាំជូត ទោស័ក ព.ស. ២៥៦៤
ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី២៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២១
មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម
ប្រធាន

ប៊ុន យូឌី